

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

«Επιστήμες της Αγωγής»

Διπλωματική Εργασία

«Πρόσβαση στο ελληνικό Πανεπιστήμιο:
Αντιλήψεις φοιτητών, γονεϊκές προσδοκίες και στρατηγικές»

Καρανδρέα Σοφία

Επιβλέπων καθηγητής: Καμαριανός Ιωάννης

Πάτρα, Ιούλιος, 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέας/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέας/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Πρόσβαση στο ελληνικό Πανεπιστήμιο:
Αντιλήψεις φοιτητών, γονεϊκές προσδοκίες και στρατηγικές»

«Καρανδρέα Σοφία»

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

«Καμαριανός Ιωάννης»

«Μέλος ΣΕΠ,

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

«Κυρίδης Αργύρης»

«Μέλος ΣΕΠ - Συντονιστής,

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο»

Πάτρα, Ιούλιος, 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα ποσοτική ερευνητική εργασία επιχειρείται, αρχικά, η καταγραφή και η παρουσίαση των επαγγελματικών και προσωπικών προσδοκιών του φοιτητικού πληθυσμού από την επιλογή σπουδών κατά τη πρόσβαση στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Επιπροσθέτως, γίνεται προσπάθεια, ώστε να ανιχνευθούν οι γονεϊκές στρατηγικές και η δυναμική του αντίκτυπού τους για τη διερεύνηση του βαθμού της συμβολής τους σε αυτή την επιλογή. Πιο συγκεκριμένα, στη συγκεκριμένη εργασία, ως γονεϊκές στρατηγικές μελετώνται οι γονεϊκές προσδοκίες σχετικά με τη κατάκτηση ενός πανεπιστημιακού τίτλου, οι γενικότερες γνώσεις των γονέων για το πανεπιστήμιο και τις λειτουργίες του, καθώς και η συμβολή τους στην ενισχυτική εξωσχολική διδασκαλία των παιδιών τους σε φροντιστηριακά κέντρα κατά τη προετοιμασία για τις εθνικές πανελλήνιες εξετάσεις. Δευτερευόντως, επιχειρείται η διερεύνηση της επίδρασης του κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου της οικογένειας στη διαμόρφωση των γονεϊκών στρατηγικών και των αποτελεσμάτων τους ως προς την επιλογή σπουδών.

Λέξεις – Κλειδιά:

Γονεϊκές προσδοκίες, επιλογή σπουδών, πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο, ανισότητα, κρίση

"Access to the Greek University: Students' perceptions, parental expectations and strategies"

«Sofia Karandrea»

Abstract

The quantitative research paper that follows aims, firstly, to record and present the professional and personal expectations that students pursue when choosing their field of study. Additionally, it seeks to investigate the parenting strategies and their influence on their pupils' choices regarding their field of study. More specifically, the paper investigates parenting strategies and examines parents' expectations regarding obtaining a bachelor's degree. It also evaluates their level of knowledge about the nature and function of universities, as well as their contributions to additional lessons that students take to prepare for national college entrance exams. Additionally, this study attempts to investigate how the family's socioeconomic status affects their parenting strategies and their impact on the selection of an academic field of study.

Keywords

parental expectations, field of study, inequalities in education, higher education

Περιεχόμενα

Περίληψη	iv
Abstract	v
Περιεχόμενα	vi
Ευρετήριο πινάκων και γραφημάτων	viii
Εισαγωγή.....	1
1^ο Κεφάλαιο: Η σημασία και το αντικείμενο της έρευνας.....	3
1.1. Εισαγωγή	3
1.2. Σκοπός της μελέτης.....	3
1.3. Σημασία-αναγκαιότητα του θέματος που πρότείνεται για διερεύνηση.....	3
1.4. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί.....	5
1.5. Σύνοψη	7
2^ο Κεφάλαιο: Μετάβαση στο Πανεπιστήμιο: Δωρεάν και δημόσια εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο.....	9
2.1. Εισαγωγή	9
2.2. Η «μαζικοποίηση» του Ελληνικού Πανεπιστημίου	9
2.3. Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση: Προσέγγιση των κοινωνικοοικονομικών και εκπαιδευτικών αλλαγών.....	11
2.4. Δημόσια και δωρεάν εκπαίδευση.....	13
2.5. Εκπαιδευτικές ανισότητες κατά τη μετάβαση στο Πανεπιστήμιο.....	14
2.6. Η πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο ως ιδιωτική υπόθεση: Πανελλήνιες εξετάσεις – επιδόσεις – ανταγωνισμός.	16
2.7. Οικονομική κρίση 2009: η προβληματική της μελέτης.	18
2.8. Σύνοψη.	20
3^ο Κεφάλαιο: Έρευνα.....	22
3.1. Εισαγωγή	22
3.2. Σκοπός	22
3.3. Ερευνητική μεθοδολογία	22
3.3.1. Ερευνητικά ερωτήματα και στόχοι της έρευνας.....	22
3.3.2. Πληθυσμός και δειγματοληψία	24
3.3.3. Ερευνητική μέθοδος.....	25
3.3.4. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας	26
3.3.5. Λειτουργική προσδιορισμοί	28
3.3.6. Ανάλυση δεδομένων	29
3.4. Σύνοψη	29
4^ο Κεφάλαιο: Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας	30
4.1. Εισαγωγή.....	30

4.2. Χαρακτηριστικά του δείγματος.....	30
4.3. Προσδοκίες φοιτητικού πληθυσμού	33
4.4. Φροντιστηριακή εμπειρία.	39
4.5. Προσδοκίες γονέων	49
4.6. Γονεϊκή εμπλοκή κατά την επιλογή σπουδών.....	55
5^ο Συμπεράσματα - Συζήτηση	76
5. Συμπεράσματα - Συζήτηση	76
Βιβλιογραφία.....	90

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: Κατανομή του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα με το φύλο	33
Πίνακας 2: Κατανομή του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα το γνωστικό πεδίο φοίτησης	33
Πίνακας 3: Ποσοστό (%) επιλογής για στους κλάδους των Επιστημών της Υγείας και της Εκπαίδευσης, από κάθε υποκατηγορία του δείγματος, ανάλογα το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.	34
Πίνακας 4: Κατανομή του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα της Βάση Εισαγωγής του Τμήματος φοίτησής του.	35
Πίνακας 5: Συνολικοί Μέσοι Όροι στις διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης αναφορικά με τις προσδοκίες τους δείγματος από το Πτυχίο που προσφέρει το Τμήμα φοίτησης.	36
Πίνακας 6: Στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τις προσδοκίες του δείγματος κατά την επιλογή σπουδών ανάλογα το γνωστικό πεδίο φοίτησης	37
Πίνακας 7: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς την επιδίωξη Υψηλού Εισοδήματος ανάλογα τη Βάση Εισαγωγής του Τμήματος φοίτησης.	40
Πίνακας 8: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς τις διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης ανάλογα το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας.	41
Πίνακας 9: Πτυχές της «Φροντιστηριακής Εμπειρίας» που επηρεάζουν στατιστικά σημαντικά τα μόρια επιτυχίας του δείγματος στις πανελλήνιες εξετάσεις	45
Πίνακας 10: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «τύπο φροντιστηριακού μαθήματος» ανάλογα το ετήσιο εισόδημα της οικογένειας.	46
Πίνακας 11: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς τη «πιθανότητα παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων για τις πανελλήνιες εξετάσεις» ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας.	47
Πίνακας 12 : Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «χρονικό διάστημα παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων για τις πανελλήνιες εξετάσεις» ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας	48
Πίνακας 13: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «τη συνολική φροντιστηριακή εμπειρία» ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας	49
Πίνακας 14: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς τη «πιθανότητα παρακολούθησης ιδιαίτερων ή φροντιστηριακών μαθημάτων κατά τη προετοιμασία για τις πανελλαδικές εξετάσεις» ανάλογα τη μόρφωση του πατέρα	49
Πίνακας 15: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «τύπο των φροντιστηριακών μαθημάτων κατά τη προετοιμασία για τις πανελλαδικές εξετάσεις» ανάλογα το επάγγελμα της μητέρας	50
Πίνακας 16: Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των δηλώσεων αναφορικά με τις αντιλήψεις του δείγματος ως προς τις γονεϊκές προσδοκίες, κατά την επιλογή σπουδών	52

Πίνακας 17: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τις γονεϊκές προσδοκίες από την επιλογή σπουδών, ανάλογα το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας.	54
Πίνακας 18: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τις γονεϊκές προσδοκίες από την επιλογή σπουδών, ανάλογα τα μόρια επιτυχίας στις πανελλήνιες εξετάσεις.	56
Πίνακας 19: Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των δηλώσεων αναφορικά με τις αντιλήψεις του δείγματος ως προς διάφορες παραμέτρους γονεϊκής εμπλοκής, κατά την επιλογή σπουδών	58
Πίνακας 20: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	59
Πίνακας 21: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας	63
Πίνακας 22: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα τη μόρφωση του πατέρα	69
Πίνακας 23: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα το επάγγελμα του πατέρα	72
Πίνακας 24: Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα το επάγγελμα της μητέρας	75
Γράφημα 1: Κατανομή του δείγματος (%) ως προς τη παρακολούθηση εξωσχολικής ενισχυτικής διδασκαλίας για τη προετοιμασία των πανελλαδικών εξετάσεων	42
Γράφημα 2: Κατανομή του δείγματος (%) ανάλογα τον χρόνο προετοιμασίας για τις πανελλήνιες εξετάσεις, σε εξωσχολικά φροντιστηριακά κέντρα	43
Γράφημα 3: Κατανομή του δείγματος (%) ανάλογα το τύπο των φροντιστηριακών μαθημάτων κατά τη προετοιμασία για τις πανελλήνιες εξετάσεις	44
Γράφημα 4: Κατανομή του δείγματος (%) ανάλογα τον αριθμό των πανελλαδικών μαθημάτων που δέχθηκε εξωσχολική ενισχυτική διδασκαλία.	44

Εισαγωγή

Στη παρούσα ποσοτική ερευνητική μελέτη γίνεται προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης μεταξύ των στρατηγικών και των πρακτικών που υιοθετεί η ελληνική οικογένεια, κατά τη προετοιμασία των μελών της για τη διαδικασία πρόσβασης στην ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, μελετάται η γονεϊκή εμπλοκή κατά τη προετοιμασία των πανελλήνιων εξετάσεων, καθώς και ο βαθμός επιρροής της στη διαδικασία πρόσβασης στο Πανεπιστήμιο. Ως γονεϊκή εμπλοκή προσεγγίζονται η χρηματοδότηση της ιδιωτικής φροντιστηριακής εκπαίδευσης, οι γονεϊκές προσδοκίες σχετικά με τη κατοχή ενός Πανεπιστημιακού Τίτλου, οι γνώσεις των γονέων σχετικά με το Πανεπιστήμιο, καθώς και η ικανότητα συμβολής στην ενημέρωση των παιδιών τους σχετικά με τις επικρατούσες συνθήκες στην ελληνική αγορά εργασίας και αναφορικά με τις επαγγελματικές τους επιθυμίες.

Η δυναμική των γονεϊκών αυτών πρακτικών θα προσεγγιστεί κατόπιν αναλογισμού του βαθμού επιρροής τους στις εργασιακές και προσωπικές προσδοκίες από την επιλογή σπουδών που ανέπτυξαν τα παιδιά τους, καθώς και του βαθμού επιρροής τους στην ίδια την επιλογή σπουδών, δηλαδή το γνωστικό πεδίο φοίτησής τους.

Επιπροσθέτως, επιχειρείται η διερεύνηση του αντίκτυπου των γονεϊκών στρατηγικών στην απόδοση των παιδιών τους κατά τις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις, έχοντας ως σημείο αναφοράς το γεγονός ότι η τελική βαθμολογία αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα επιτυχίας ή όχι πρόσβασης στο Πανεπιστήμιο και της κατανομής των επιτυχόντων στα επιμέρους Πανεπιστημιακά Τμήματα, τα οποία διαφοροποιούνται ως προς τη βάση εισαγωγής τους και κατ' επέκταση ως προς το «κύρος» και τις επαγγελματικές προοπτικές που προσφέρουν στους αποφοιτήσαντες.

Δευτερευόντως, γίνεται προσπάθεια, ώστε να διερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο το κοινωνικό, οικονομικό και μορφωτικό υπόβαθρο των γονέων διαμορφώνει τις γονεϊκές στρατηγικές της οικογένειας κατά τη διαδικασία πρόσβασης των μελών της στο Πανεπιστήμιο και κατ' επέκταση ο βαθμός στον οποίο επηρεάζει την επιτυχία στις πανελλήνιες εξετάσεις και την επιλογή σπουδών τους.

Η εργασία αποτελείται από πέντε (5) κεφάλαια:

Στο **πρώτο (1^ο) κεφάλαιο** γίνεται αναφορά στο σκοπό και στη σημασία διεξαγωγής της έρευνας, ενώ παρουσιάζονται και οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί των βασικών εννοιών της μελέτης.

Το **δεύτερο (2^ο) κεφάλαιο** αποτελεί το θεωρητικό μέρος της μελέτης. Παρουσιάζονται οι σχετιζόμενες με την ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση μεταρρυθμίσεις, οι οποίες οδήγησαν στο ευρύ «άνοιγμά» της και στη μαζικοποίηση της, σε συνάρτηση με τις κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές της Ελλάδας, έως και την εποχή της οικονομικής κρίσης του 2009. Προσεγγίζεται η αξία της κατάκτησης ενός Πανεπιστημιακού Τίτλου σε συνάρτηση με τα οικονομικά δεδομένα της κάθε χρονικής περιόδου και της σύνδεσης του με την αγορά εργασίας. Γίνεται αναφορά, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, στις εκπαιδευτικές ανισότητες κατά τη μετάβαση στο Πανεπιστήμιο, ισχυρότερος παράγοντας των οποίων αποτελεί η τελική βαθμολογία στις πανελλήνιες εξετάσεις, καθώς επηρεάζει όχι μόνο την εισαγωγή ή όχι στο Πανεπιστήμιο αλλά και το πόσο υψηλόβαθμο είναι το Τμήμα επιτυχίας. Τέλος, γίνεται αναφορά στις πρακτικές μέσω των οποίων οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες της ελληνικής οικογένειας, ανάλογα το κοινωνικό και οικονομικό της υπόβαθρο προσπαθεί να «επέμβει» στις τελικές αποδόσεις των μελών της και στο βαθμό στον οποίο αυτό επιτυγχάνεται.

Στο **τρίτο (3^ο) κεφάλαιο** γίνεται αναφορά στη μεθοδολογία της ποσοτικής εμπειρικής έρευνας, όπως είναι διαδικασία δειγματοληψίας, το εργαλείο της έρευνας και οι λειτουργικοί ορισμοί.

Το **τέταρτο (4^ο) κεφάλαιο** αποτελείται από τα ευρήματα της έρευνας, ενώ στο τελευταίο **πέμπτο (5^ο) κεφάλαιο** γίνεται η συζήτηση επί των συμπερασμάτων της έρευνας.

1^ο Κεφάλαιο: Η σημασία και το αντικείμενο της έρευνας

1.1. Εισαγωγή

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται να παρουσιαστεί ο σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης, καθώς και το πλαίσιο της προβληματικής της έρευνας, από το οποίο και αναδύθηκε. Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται τα σημεία εκείνα, στα οποία βασίζεται η σημασία και η αναγκαιότητα του προς διερεύνηση θέματος. Επίσης, αποδίδονται οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί των κεντρικών εννοιών της μελέτης, οι οποίες θα προσεγγιστούν στο θεωρητικό μέρος της εργασίας και θα αποτελέσουν τη βάση της εμπειρικής ερευνητικής διαδικασίας.

1.2. Σκοπός της μελέτης

Η παρούσα έρευνα έχει ως κύριο στόχο την διερεύνηση των αντιλήψεων του φοιτητικού πληθυσμού ελληνικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και, μέσω της συλλογής και ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων, να ανιχνεύσει, να καταγράψει και να περιγράψει τις στρατηγικές που υιοθέτησε η ελληνική οικογένεια κατά την προετοιμασία των μελών της για τις πανελλήνιες εξετάσεις και, δευτερευόντως, να διερευνήσει τον αντίκτυπο αυτών των πρακτικών στην επιλογή σπουδών και κατ' επέκταση των προσδοκιών του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με το πτυχίο Πανεπιστημίου και όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά τη περίοδο της οικονομικής κρίσης. Επιπροσθέτως, σκοπό της παρούσας έρευνας αποτελεί και η διερεύνηση του βαθμού επιρροής της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της οικογένειας τόσο στις γονεϊκές στρατηγικές που ακολουθήθηκαν όσο και στη τελική επιλογή σπουδών του φοιτητικού πληθυσμού.

1.3. Σημασία - αναγκαιότητα του θέματος που προτείνεται για διερεύνηση

Η οικονομική κρίση που διένυσε η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, είχε ως συνέπεια, εκτός των άλλων ασφυκτικών οικονομικών πιέσεων, και την υπέρμετρη μείωση των κρατικών δαπανών για τη δημόσια εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, αναδύθηκαν ποικίλες ελλείψεις, οι οποίες φαίνεται να δυσχεράνουν το εγχείρημα του δημοσίου σχολείου να προετοιμάσει επαρκώς τον μαθητικό πληθυσμό της χώρας για το θεσμό των πανελληνίων εξετάσεων και κατ' επέκταση να συμβάλλει

ικανοποιητικά στη μετάβαση από τη δευτεροβάθμια στη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παρεμποδίζεται, δηλαδή, το εγχείρημα, στο οποίο όλα τα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας αποδίδουν διαχρονικά σπουδαία αλλά, ταυτόχρονα, και διαφορετική αξία, που σχετίζεται με την ανέλιξη στην αγορά εργασίας. Έτσι, το εγχείρημα της μετάβασης στο ελληνικό Πανεπιστήμιο χάνει τον δημόσιο και δωρεάν χαρακτήρα του και σταδιακά μετατρέπεται σε ατομική ευθύνη των γονέων, επιβαρύνοντας τα ελληνικά νοικοκυριά με μία ακόμα δαπανηρή οικονομική υποχρέωση, αυτή των φροντιστηρίων.

Ωστόσο, το πρόβλημα της χρηματοδότησης των φροντιστηρίων, ως αναγκαιότητα αλλά και ως ατομική ευθύνη των γονέων, στα πλαίσια των εισαγωγικών εξετάσεων, παρατηρείται αρκετές δεκαετίες στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, η εξαγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών έχει μετατραπεί σε ρυθμιστικό παράγοντα επιτυχίας στο θεσμό των πανελλαδικών εξετάσεων, παρέχοντας, έτσι, τη δυνατότητα στους γονείς να παρεμβαίνουν και να επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία και την επίδοση των παιδιών τους, έναντι καταβολής χρημάτων. Ως λογικό επακόλουθο αυτής της εκτεταμένης και εμπορευματοποιημένης ρυθμιστικής λειτουργίας των φροντιστηρίων, αναδύθηκαν και διαμορφώθηκαν, στον ελληνικό χώρο, εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες με φανερό αντίκτυπο στη σύσταση του φοιτητικού πληθυσμού γενικότερα, αλλά και τη σύσταση του φοιτητικού πληθυσμού στα επιμέρους Πανεπιστημιακά Τμήματα ειδικότερα.

Δευτερευόντως, το γεγονός ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση φαίνεται να διαμορφώνουν την πραγματικότητα στα ελληνικά Πανεπιστήμια, τότε, δύναται αυτή η πραγματικότητα να φανερώσει και άλλες διάφορες πτυχές των στόχων, των προσδοκιών και των στρατηγικών της ελληνικής οικογένειας όσον αφορά τις Πανεπιστημιακές σπουδές ανάλογα το κοινωνικοοικονομικό της υπόβαθρο και όπως διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Επομένως, η εκπαιδευτική πραγματικότητα όσον αφορά τη μετάβαση στο Πανεπιστήμιο και όπως αυτή διαμορφώθηκε στα χρόνια της ισχυρής κοινωνικής κρίσης που βίωσαν τα ελληνικά νοικοκυριά, με την υπέρμετρη μείωση των μισθών, τις περικοπές στο δημόσιο τομέα αλλά και τις επακόλουθες μεταβολές στην αγορά εργασίας, δύναται να προσφέρει ένα γόνιμο έδαφος διερεύνησης των

νοηματοδοτήσεων, των προσδοκιών και των πρακτικών που βίωσαν τα κοινωνικά υποκείμενα κατά την εκπαιδευτική τους πορεία και εν τέλει της επιλογής σπουδών φοίτησης.

Ως εκ τούτου, δύναται να προκύψουν δεδομένα σχετικά με την επιρροή της οικονομικής κρίσης στις κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανισότητες που σχετίζονται με τη μετάβαση στο Πανεπιστήμιο, ενώ ταυτόχρονα, αναμένεται να συμβάλλουν στη κατανόηση της διαμόρφωσης του κοινωνικού και οικονομικού ελληνικού πλαισίου, αλλά και των ιδιαίτερων προσδοκιών από την αγορά εργασίας κατά τη μεταμνημονιακή περίοδο που διανύει η χώρα.

1.4. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Καθώς, πυρήνα της έρευνας αποτελούν οι γονεϊκές στρατηγικές, που σχετίζονται με τη διαδικασία πρόσβασης στο ελληνικό Πανεπιστήμιο και κατ' επέκταση αποτελούν παράγοντα διαμόρφωσης των προσδοκιών του φοιτητικού πληθυσμού από την επιλογή των σπουδών του, δηλαδή των επαγγελματικών του προσδοκιών, κρίνεται απαραίτητη η οριοθέτηση αυτών. Συγκεκριμένα, στη παρούσα μελέτη προσεγγίζονται ως γονεϊκές στρατηγικές οι ιδιωτικές δαπάνες στη σκιάδη εκπαίδευση καθώς και οι γονεϊκές προσδοκίες αναφορικά με την επιλογή καριέρας.

Επαγγελματικές Προσδοκίες

Η πεποίθηση ότι ένα δεδομένο αποτέλεσμα θα επέλθει από μία συγκεκριμένη ενέργεια, ορίζεται ως προσδοκία (Kilic, Bayaoglu, & Canbey, 2008) και σύμφωνα με τους Mendola, Minale, Raimundo, & Romarri (2018), αποτελεί σημαντικό παράγοντα ταξινόμησης των υποκειμένων σε συγκεκριμένα οικονομικά αποτελέσματα, όπως είναι το επάγγελμα. Οι προσδοκίες του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με την συμμετοχή τους στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση αντιπροσωπεύουν τις ρεαλιστικές επαγγελματικές επιδιώξεις τους (Metz, Fouad, & Helledy, 2015) που, συνήθως, αφορούν τον μισθό και το πολιτισμικό κεφάλαιο (Davies & Qiu, 2016). Επίσης, σύμφωνα με τους Straight, Smith, & Franklin, (2011), οι προσδοκίες που αφορούν τα μελλοντικά επαγγελματικά επιτεύγματα αποτελούν, και ισχυρό παράγοντα που προσδιορίζει την αυτοαντίληψη των μαθητών.

Προσδοκίες γονέων

Η εμπλοκή των γονέων, που σχετίζονται με την επιλογή καριέρας, αποτελεί ισχυρό παράγοντα καθοδήγησης σε ό,τι αφορά τα σχέδια που διαμορφώνει ο μαθητικός πληθυσμός κατά την αποφοίτησή του από τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Clorhus, 2018) και εκφράζεται μέσα από τις συμπεριφορές που προβαίνουν οι ίδιοι, ώστε να προσανατολίσουν αυτή την επιλογή (Parola, Fusco, & Marcionetti, 2022). Επιπροσθέτως, ως γονική εμπλοκή, θεωρείται η αντίληψη και η νοσηματοδότηση της γονικής υποστήριξης, καθ' όλη τη διάρκεια της επιλογής, από τον ίδιο το μαθητικό πληθυσμό που τη βίωσε (Theocharopoulos, Michaloliakou, Katisllis, & Kamarianos, 2020; Turner, Brissett, Lapan, Udipi, & Ergun, 2003).

Σύμφωνα με τους Turner et.al. (2003), η υποστήριξη των γονέων μπορεί λαμβάνει τη μορφή της χρηματικής και λεκτικής υποστήριξης, καθώς και την επίδειξη, από μέρους τους, προσωπικών παραδειγμάτων που σχετίζονται με τη σταδιοδρομία. Επιπλέον, και κατόπιν αναλογισμού της εκπαίδευσης, από τους γονείς, ως ένα μέσο που θα επιτρέψει τα παιδιά τους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας (Theocharopoulos et.al., 2020), η γονική εμπλοκή, κατά τη διαδικασία επιλογής καριέρας, αποτελεί μια επένδυση για τους ίδιους (Christodoulou, 2017), με την οποία επιδιώκεται η αύξηση των δεξιοτήτων και της παραγωγικότητας και, ως εκ τούτου, του εισοδήματος (Olurinola & Adebayo, 2010).

Κατά την εφηβεία, μία σημαντική μορφή γονικής εμπλοκής θεωρούνται οι προσδοκίες των γονέων (Clorhus, 2018), οι οποίες φαίνεται ότι αποτελούν επιρροή για τις επιλογές των παιδιών τους (Jungen, 2008; Theocharopoulos et.al., 2020;) και οδηγούν σε υψηλά ακαδημαϊκά επιτεύγματα (Mathatha & Ndhlovu, 2017). Σύμφωνα με τον Wilder (2014 όπ.αναφ. στο Clorhus, 2008), οι προσδοκίες των γονέων αποτελούν τον καθρέφτη των στάσεων, των πεποιθήσεων και των αξιών που αποδίδουν οι ίδιοι στους στόχους και τις μελλοντικές τους φιλοδοξίες. Ενώ, σύμφωνα με τον Coleman (1988, όπ.αναφ. στο Theocharopoulos et.al., 2020), οι προσδοκίες των γονέων, μεταξύ άλλων, αποτελούν παράγοντα που συνθέτει το γενικότερο κοινωνικό Κεφάλαιο των ατόμων.

Σκιάδης εκπαίδευση

Τέλος, κατά τα ελληνικά δεδομένα και όσον αφορά τη προετοιμασία των

μαθήτων και μαθητριών για τη Τριτοβάθμια εκπαίδευση, σημαντική μορφή γονικής εμπλοκής, θεωρείται η εξαγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών από ιδιωτικά κέντρα, η χρηματοδότηση, δηλαδή, της σκιώδους εκπαίδευσης (*shadoweducation*).

Η "σκιώδη" εκπαίδευση, αναφέρεται στη λειτουργία ιδιωτικών εκπαιδευτικών φορέων που παρέχουν έναντι χρηματικής αμοιβής την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών (Liodaki&Liodakis, 2016). Σύμφωνα με τους Bray, Mazawi, & Ronald (2013), το περιεχόμενο αυτών των υπηρεσιών ορίζεται από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, και κύριος σκοπός τους είναι η βελτίωση της επίδοσης του μαθητικού πληθυσμού στις απαιτήσεις αυτού του επίσημου συστήματος. Έτσι, και όπως υποστηρίζουν οι Tsakoglou&Cholezas (2005), η σκιώδης εκπαίδευση λειτουργεί παράλληλα με το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά, ταυτόχρονα, αποτελεί υποκατάστατό του από πολλές απόψεις. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται από τη σκιώδη εκπαίδευση μπορεί να έχουν τη μορφή ομαδικής διδασκαλίας ή τη μορφή ιδιαίτερων μαθημάτων (Psacharopoulos&Papakonstantinou, 2004).

1.5 Σύνοψη

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε ο σκοπός της έρευνας, καθώς και η σημασία-αναγκαιότητα διεξαγωγής της. Πιο συγκεκριμένα, έγινε προσπάθεια κατανόησης της προβληματικής της έρευνας αναφορικά με την επίδραση της γονεϊκής εμπλοκής στη διαδικασία προετοιμασίας των παιδιών τους για τις πανελλήνιες εξετάσεις, η οποία γίνεται αισθητή με τη καταβολή ιδιωτικών δαπανών στην εξωσχολική φροντιστηριακή εκπαίδευση. Έχοντας ως αφετηρία το συγκεκριμένο δεδομένο, το οποίο συνθέτει τη πραγματικότητα της διαδικασίας πρόσβασης στο ελληνικό Πανεπιστήμιο· αναδύθηκε η σημασία της προσέγγισης των γονεϊκών στρατηγικών, οι οποίες σχετίζονται με την επιλογή σπουδών, και η διερεύνηση των αντίκτυπων τους στα αποτελέσματα της διαδικασίας αυτής. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάστηκε ο στόχος της έρευνας, ο οποίος εκτός από την ανίχνευση του βαθμού των γονεϊκών στρατηγικών που βίωσε ο φοιτητικός πληθυσμός κατά τη προετοιμασία του για τις πανελλήνιες εξετάσεις και την επίδραση του στην επιλογή σπουδών, αποσκοπεί και στη διερεύνηση της επίδρασης του κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου της οικογένειας αναφορικά με την επιλογή σπουδών, των επαγγελματικών προσδοκιών από την συγκεκριμένη επιλογή, καθώς και των γονεϊκών στρατηγικών που ακολουθήθηκαν κατά τη προετοιμασία

πρόσβασης στο Πανεπιστήμιο. Τέλος, αποδόθηκαν οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί των κεντρικών εννοιών της μελέτης, οι οποίες θα προσεγγιστούν κατά τα επόμενα κεφάλαια του θεωρητικού μέρους, αλλά θα αποτελέσουν και τη βάση της διεξαγωγής της εμπειρικής ερευνητικής διαδικασίας.

2^ο Κεφάλαιο: Μετάβαση στο Πανεπιστήμιο: Δωρεάν και δημόσια εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο

2.1. Εισαγωγή

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιδιώκεται να αποδοθεί εν συντομία η εξέλιξη της δημόσιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα σε συνάρτηση με το μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό τοπίο της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, μελετώνται οι μεταρρυθμίσεις στο χώρο της εκπαίδευσης, και ειδικότερα οι σχετιζόμενες με τη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Σε πρώτο επίπεδο παρουσιάζεται το ευρύ άνοιγμα και η εξάπλωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης προς την ελληνική κοινωνία. Ενώ στη συνέχεια, γίνεται προσπάθεια να κατανοηθεί, στο πλαίσιο των διαχρονικών οικονομικών μεταβολών και των αντίκτυπών τους στην αγορά εργασίας, η ιδιαίτερη σημασία που αποδόθηκε στη κατάκτηση ενός πανεπιστημιακού πτυχίου, και με σκοπό να προσεγγιστεί το φαινόμενο της μαζικής ζήτησης για φοίτηση στο Πανεπιστήμιο. Στη συνέχεια, τίθεται το ζήτημα των εκπαιδευτικών ανισοτήτων κατά τη μετάβαση από τη Δευτεροβάθμια στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, που πηγάζουν από τις υφιστάμενες κοινωνικές ανισότητες, και παρατηρούνται κατά την επιτυχία ή όχι στις πανελλήνιες εξετάσεις, αλλά, κυρίως, στο Τμήμα επιτυχίας και το ανάλογο κύρος του. Σε αυτό τον άξονα εστίασης και καθώς φαίνεται ότι η επίδοση των μαθητών είναι ο ισχυρότερος παράγοντας σύμφωνα με τον οποίο ο κάθε μαθητής τοποθετείται ή όχι σε άριστη θέση σε αυτή την εκπαιδευτική πραγματικότητα, πηγάζει το γεγονός ότι η όποια εκπαιδευτική επιτυχία βασίζεται στην ατομική οικονομική ικανότητα της οικογένειας. Επομένως, οι υφιστάμενες ανισότητες που ενυπάρχουν στη κοινωνία είναι παρούσες καθ' όλη την εκπαιδευτική πορεία, αποτελώντας παράγοντα διαφοροποίησης των επιδόσεων και των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων, με επακόλουθη κατάληξη την αναπαραγωγή τους. Τέλος, επιχειρείται μια κοινωνικοοικονομική προσέγγιση του ελληνικού τοπίου μετά την ισχυρή οικονομική κρίση· έτσι, ώστε, να κατανοηθεί πλαισιωμένα η προβληματική και ο σκοπός της έρευνας.

2.2. Η «μαζικοποίηση» του Ελληνικού Πανεπιστημίου.

Το πρώτο αποφασιστικό βήμα, προς μια δημόσια και δωρεάν εκπαίδευση, παρατηρείται στον ελληνικό χώρο με την εισήγηση της μεταρρυθμιστικής αρχής του 1964, όπου προέβλεπε διαφόρου τύπου ανακατατάξεις και μεταβολές στη λειτουργία του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας (Πυργιωτάκης, 2012;

Πολυχρονάκη, 2009.). Σημαντικότερες εκ των οποίων, και όσον αφορά την προσέγγιση της εκπαιδευτικής ισότητας, θεωρούνται η κατάργηση οποιασδήποτε μορφής διδάκτρων για τη φοίτηση σε δημόσια εκπαιδευτικά κέντρα όλων των βαθμίδων (Πολυχρονάκη, 2009) και η επιδίωξη για παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών, ανεξαρτήτως της γεωγραφικής καταγωγής των υποψηφίων μαθητών και μαθητριών.

Σε αυτό το πλαίσιο επιδίωξης, καθιερώνεται και η σύνδεση μεταξύ δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και εισαγωγής στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, οριοθετείται και ορίζεται η εξεταστέα ύλη, σε συνάρτηση με την επίσημη διδακτέα ύλη, από τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εν αντιθέσει με την αόριστη εξέταση σε ασαφή ύλη, καθορισμένη από το εκάστοτε Πανεπιστήμιο, που επικρατούσε, μέχρι τότε, ως η μόνη μέθοδος εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Πολυχρονάκη, 2009). Ταυτόχρονα, ιδρύθηκαν σχολικές μονάδες και νέα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα σε απομακρυσμένες, αγροτικές περιοχές της Ελλάδας (Πυργιωτάκης, 2012), ενώ, οι εθνικές εξετάσεις πραγματοποιούνταν σε μεγάλο, πλέον, εύρος της ελληνικής επικράτειας, και όχι μόνο στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα (Πολυχρονάκη, 2009).

Στη νέα, αυτή, εκπαιδευτική πραγματικότητα, στη συντέλεση της οποίας συνέβαλλαν ακριβώς τα νέα, αυτά μέτρα της μεταρρύθμισης του 1964, η πανεπιστημιακή εκπαίδευση αποκτά περισσότερο προσιτό χαρακτήρα (Πολυχρονάκη, 2009) για τους μελλοντικούς υποψηφίους, ακόμα και των προερχόμενων από τα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα (Πυργιωτάκης, 2012). Η καθιέρωση, επομένως, της δωρεάν εκπαίδευσης, ως αποτέλεσμα αυτών των πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας, με στόχο την «ισότητα ευκαιριών» και τον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης (Πολυχρονάκη, 2009), συνέβαλε στην εξάπλωση της εκπαίδευσης, η οποία στο εξής άρχισε να απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό (Κυρίδης, 2003). Γεγονός, το οποίο και αποτέλεσε την απαρχή της ραγδαίας αύξησης για πανεπιστημιακή ζήτηση (Πολυχρονάκη, 2009).

Παρά την απότομη διακοπή των μεταρρυθμίσεων, κατά τη περίοδο της Δικτατορίας (1967-1974) (Πυργιωτάκης, 2012), η εφαρμογή μέτρων, στον ίδιο άξονα κοινωνικής πολιτικής και διεύρυνσης του εκπαιδευτικού συστήματος, με στόχο την κοινωνικοοικονομική ενδυνάμωση της ελληνικής επικράτειας, εξακολούθησαν να αποτελούν πολιτικές επιλογές και στα επόμενα χρόνια της μεταπολίτευσης (Zmas,

2015). Τα αποτελέσματα, των πρακτικών αυτών, διαφαίνονται στην ανοδική πορεία του μορφωτικού επιπέδου των υποκειμένων της ελληνικής κοινωνίας. Και πιο συγκεκριμένα, από το ποσοστό κατόχων πτυχίου Ανώτατης Εκπαίδευσης, οι οποίοι το 1961 ήταν μόλις, 124.068, ενώ το 2001 858.562 (Πυργιωτάκης, 2012).

Στη συνέχεια, και ως απόρροια της ένταξης και της εθνικής επιδίωξης για ισότιμη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μεγάλης κλίμακας μεταρρυθμίσεις εισήχθησαν στη χώρα, ως συνέπεια των πιέσεων που δέχθηκε η Ελλάδα, ώστε να προσαρμοστεί στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά δεδομένα (Koulaidis, et.al., 2006). Ταυτόχρονα, λοιπόν, με αυτή τη μετατροπή του εκπαιδευτικού τοπίου, η ελληνική κοινωνία βίωνε πολυποίκιλες και αλληπάλληλες θεμελιώδεις αλλαγές, ως αποτελέσματα της προσπάθειας της Ελλάδας να μετασχηματιστεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του παγκόσμιου τοπίου και της ανταγωνιστικής οικονομίας του (Koulaidis, et.al., 2006).

2.3. Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση: Προσέγγιση κοινωνικοοικονομικών και εκπαιδευτικών αλλαγών

Επιπροσθέτως, οι μεταβολές στο οικονομικό πεδίο της χώρας, ως απόρροια της ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιούργησε, στους ανερχόμενους νέους εργαζόμενους, την ανάγκη για εξασφάλιση διαφόρων μέσων, τα οποία και θα επέτρεπαν την ικανότητα τους να ανταποκριθούν σε αυτή τη συνεχώς μεταλλασσόμενη οικονομία (Zmas, 2015). Αυτό, σε συνδυασμό με την επακόλουθη διεύρυνση της μεσαίας τάξης και την ταχεία είσοδο στην αγορά εργασίας που συνεπαγόταν η αποφοίτηση από το Πανεπιστήμιο (Πυργιωτάκης, 2012) αλλά και ο ιδιαίτερα σημαντικός ρόλος, όσον αφορά τη κοινωνική κινητικότητα, που διαδραμάτισε η εργασία στο δημόσιο τομέα (Tsikalaki&Kladi-Kokkinou, 2016), ο οποίος και βρισκόταν σε τροχιά ανοδικής εξέλιξης, δημιούργησε τις συνθήκες, μέσα στις οποίες, η κατάκτηση ενός πανεπιστημιακού τίτλου αποτέλεσε στόχο ιδιαίτερης σημασίας για τους ανερχόμενους στην νέα αγορά εργασίας (Κυρίδης, 2022).

Η περίοδος μεταβολών του εκπαιδευτικού τοπίου, συνέπεσε, δηλαδή, με το σταδιακό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας και τη προσαρμογή του κοινωνικού σώματος, στα πρότυπα των σύγχρονων βιομηχανικών κοινωνιών, εξαπολύοντας σε μεγάλο βαθμό τον αγροτικό του χαρακτήρα (Πυργιωτάκης, 2012). Έτσι, σταδιακά, οι αλλαγές που αφορούν το ελληνικό κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο

στα τέλη του 20^{ου} αιώνα είχαν, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα την αύξηση της αστικοποίησης, των μισθών, αλλά κυρίως των υπαλλήλων του δημοσίου τομέα της χώρας (Kanellopoulos&Psacharopoulos, 1997).

Ειδικότερα με τη ταχεία ανάπτυξη και τη διόγκωση του δημοσίου τομέα, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 (Zmas, 2015), ο ίδιος αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί (παρότι πιο σθεναρά), το προσφορότερο χώρο ικανό να παράσχει ευνοϊκές εργασιακές συνθήκες, όπως είναι η εξασφάλιση της μονιμότητας και της σταθερότητας των εργαζομένων και των απολαβών τους (Κυρίδης, 2022). Η ισχυροποίηση αυτής της σύνδεσης, διαφαίνεται και από το γεγονός ότι οι αποφοιτήσαντες της δεκαετίας του 1980, κατά ένα μεγάλο ποσοστό (75%), κατόρθωσαν την αμέσως επόμενη δεκαετία να αποκατασταθούν εργασιακά στο δημόσιο τομέα (Zmas, 2015). Ενώ, πιο συγκεκριμένα, η νοσηματοδότηση του πτυχίου ως το μέσο εξασφάλισης μιας θέσης στο δημόσιο τομέα, αναφέρεται περισσότερο στη τάση των υποκειμένων από την αγροτική και μικρομεσαία τάξη για φοίτηση στο Πανεπιστήμιο (Κυρίδης, 1997, όπ.ανάφ στο Ζαϊρας, 2018).

Επομένως, η νοοτροπία κατά την οποία ο πανεπιστημιακός τίτλος συνδέεται με την εξασφάλιση εργασιακής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, αποτελεί διαχρονικά παράγοντα προσανατολισμού προς το Πανεπιστήμιο (Κυρίδης, 2022). Γεγονός το οποίο ώθησε σε ραγδαία εξάπλωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με τον αριθμό του φοιτητικού πληθυσμού να γνωρίζει αύξηση της τάξεως 115% από το 1993-2001 (Koulaidis, et.al., 2006). Ήδη, λοιπόν, από τις δεκαετίες 1980-1990, ο «πανεπιστημιακός τίτλος» συνδέθηκε και ενσωματώθηκε στη κοινή συνείδηση, ως αναγκαία απόκτηση για εργασιακή απορρόφηση στο δημόσιο τομέα (Zmas, 2015).

Ως επακόλουθη αντίληψη της ελληνικής κοινωνίας για την απόκτηση ενός πανεπιστημιακού τίτλου ταυτίστηκε ευρέως με τη πεποίθηση ότι αυτή η επιλογή οδηγεί στη διεύρυνση των ευκαιριών στην αγορά εργασίας και σε υψηλό εισόδημα (Zmas, 2015; Ioakeimidis&Papakonstantinou, 2018), γεγονός που οδήγησε σε εκρηκτική ζήτηση για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Kanellopoulos&Psacharopoulos, 1997). Έτσι, εκτός από την υπάρχουσα τάση προς επένδυση στην εκπαίδευση, λόγω της μόρφωσης που «πιστοποιείται» από την απόκτηση ενός πτυχίου, γεγονός στο οποίο η ελληνική οικογένεια αποδίδει ιδιαίτερη σημασία (Κυρίδης, 2022)· πλέον, με τη φανερή σχέση εκπαιδευτικού

συστήματος-αγορά εργασίας, η νοηματοδότηση και η αξιολόγηση της ορθότητας αυτής της τάσης ισχυροποιήθηκε και ενισχύθηκε (Πυργιωτάκης, 2012.).

2.4. Δημόσια και δωρεάν εκπαίδευση.

Η κρατική εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας, έχει κατορθώσει να επενέβη ουσιαστικά στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, καθιστώντας εφικτή την ρύθμιση των τυπικών προδιαγραφών του, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται, τουλάχιστον φαινομενικά (Κυρίδης, 2022) ο δημόσιος και δωρεάν χαρακτήρας του (Κυρίδης, 2015). Πιο συγκεκριμένα, και εκτός της επέκτασης του τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται από τα κρατικά εκπαιδευτικά Ιδρύματα όλων των βαθμίδων της χώρας παρέχονται στη πλειονότητα τους δωρεάν, προσφέροντας απαλλαγή κάθε είδους διδάκτρων που να αφορούν τη φοίτηση σε αυτά ή τη πρόσβαση στα εκπαιδευτικά βιβλία, σε όλο το μαθητικό πληθυσμό ανεξαρτήτως της οικονομικής του κατάστασης (Kanellopoulos&Psacharopoulos, 1997).

Πυρήνας, επομένως, και σημείο εκκίνησης προς την εκπαιδευτική ισότητα, αποτελεί η διευρυμένη παροχή ευκαιριών για εισαγωγή στην Ανώτατη Εκπαίδευση, δηλαδή η δημιουργία συνθηκών ώστε όλα τα κοινωνικά στρώματα να μπορούν να συμμετάσχουν και να εκπροσωπηθούν ισότιμα σε αυτή τη διαδικασία εισαγωγής. Ιδιαίτερης σημασίας, ωστόσο, είναι το σύστημα εισαγωγής στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς ακριβώς αυτή η στιγμή της εισαγωγής, αποτελεί αυξημένης σπουδαιότητας κομβικό σημείο για τη κοινωνική και οικονομική πορεία των επιτυχόντων, και επομένως της αποδίδεται η ανάλογη σημασία από το σύνολο της ελληνικής επικράτειας (Κυρίδης, 2022).

Αξιοσημείωτη είναι η εκ θεμελίων μετατροπή του συστήματος εισαγωγής. Επεξηγώντας, η εισαγωγή, η οποία και βασίζονταν στις αόριστες και στενές απαιτήσεις του εκάστοτε Πανεπιστημιακού φορέα, στο εξής απέκτησε εθνικό χαρακτήρα και την εγγύηση της αντικειμενικότητας κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των υποψηφίων (Πολυχρονάκη, 2009). Ακριβώς, αυτός, ο αξιοκρατικός χαρακτήρας του συστήματος εισαγωγής, και η ουδετερότητα του προς τα διάφορα κοινωνικά στρώματα (Κυρίδης, 1997, όπ.ανάφ. στο Ζαΐρας, 2018), οδήγησαν στη θεσμοθέτηση,

την επικράτηση, αλλά και την αποδοχή του συστήματος των πανελλαδικών εξετάσεων.

2.5. Εκπαιδευτικές ανισότητες κατά τη μετάβαση στο Πανεπιστήμιο.

Παρά τη ταχεία εξάπλωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και την αύξηση των πιθανοτήτων για εισροή μαθητικού πληθυσμού προερχόμενο από τα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα στο Πανεπιστήμιο, παρατηρείται, ωστόσο, ότι οι κοινωνικές ανισότητες, που πηγάζουν από τις υφιστάμενες ανισότητες σχετιζόμενες με τη κοινωνική τάξη (Sianou-Kyrgiou, 2008), εξακολουθούν να ενυπάρχουν στον ελληνικό χώρο, χωρίς να παρατηρείται κάποια σημαντική μείωση προς αυτές (Tsiplakides, 2017).

Πρωταρχική αιτία για το γεγονός αυτό, όπως αναφέρει η Sianou-Kyrgiou, (2008), είναι ότι η κοινωνικοοικονομική προέλευση της οικογένειας των μαθητών, εξακολουθεί να διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο καθ' όλη την εκπαιδευτική πορεία, ρυθμίζοντας ανάλογα τις μαθησιακές επιδόσεις τους. Πιο συγκεκριμένα, οι διαχρονικές επιδόσεις των μαθητών/τριών κατά τη φοίτηση τους στο σχολικό σύστημα, αποτελούν τον ισχυρότερο παράγοντα επιτυχίας εισαγωγής στις επόμενες, και υψηλότερες, βαθμίδες του. Έτσι, καθώς τα υποκείμενα προερχόμενα από τις χαμηλότερες τάξεις, πετυχαίνουν συνήθως χαμηλότερες βαθμολογίες σε σύγκριση με τα μέλη προνομιούχων οικογενειών, βρίσκονται και πάλι σε άνιση θέση· και ως εκ τούτου, οι πιθανότητες τους να επωφεληθούν από το νέο και διευρυμένο, ως προς τις επιλογές που παρέχει, εκπαιδευτικό πλαίσιο, είναι και πάλι μειωμένες (Sianou-Kyrgiou, 2008).

Ακόμα, όμως, και παρά τις μειωμένες πιθανότητες που έχουν τα παιδιά των χαμηλότερων στρωμάτων να μεταβούν προς τις υψηλότερες βαθμίδες της εκπαίδευσης και το Πανεπιστήμιο, τελικά το κατορθώσουν, στη ουσία δεν έχουν επιτύχει κάποιο βήμα προς την εξομάλυνση των υφιστάμενων κοινωνικών ανισοτήτων. Και αυτό διότι, η εξάπλωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και η αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού επέφερε ως αποτέλεσμα, τα Τμήματα και οι Σχολές της να αποκτήσουν έντονα ταξικό χαρακτήρα, να διαφοροποιηθούν και να στρωματοποιηθούν (Tsiplakides, 2017), ανάλογα το κύρος τους.

Μάλιστα, στις ελιτιστικές σχολές τείνουν να φοιτούν κατά κανόνα άτομα προερχόμενα από προνομιούχα οικογενειακά περιβάλλοντα, εν αντιθέσει με τους μαθητές χαμηλότερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων, οι οποίοι φοιτούν, συνήθως, στις χαμηλότερου κύρους σχολές (Tsiplakides, 2017; Sianou-Kyrgiou, 2008). Και σε αυτή τη περίπτωση, της επιτυχίας δηλαδή, όχι μόνο στις πανελλήνιες εξετάσεις αλλά και εγγραφής σε κάποια υψηλού κύρους σχολής, βασικότερος παράγοντας είναι και πάλι η επίδοση.

Επομένως, η επίδραση του κοινωνικού και οικονομικού υποβάθρου ενός μαθητή, αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα της διαχρονικής επίδοσης του. Η οποία επίδοση, με τη σειρά της, καθορίζει όχι μόνο την επιτυχία ή αποτυχία στις πανελλαδικές εξετάσεις, δηλαδή τη μετάβαση ή όχι στο Πανεπιστήμιο, αλλά κυρίως καθορίζει τις επιλογές των επιτυχόντων, ως προς τη φοίτηση τους σε αυτό (Sianou-Kyrgiou, 2008). Επεξηγώντας, όσο μεγαλύτερη είναι η επίδοση στις πανελλαδικές εξετάσεις, τότε διευρύνονται οι επιλογές, αφού το υποκείμενο μπορεί πλέον να έχει πρόσβαση τόσο στις σχολές με υψηλή βάση όσο και σε αυτές με χαμηλή. Σε αντίθεση περίπτωση, της χαμηλής επίδοσης, οι επιλογές κυμαίνονται ανάμεσα στις χαμηλόβαθμες σχολές.

Έτσι, μέσω του σχολικού μηχανισμού και της δημόσιας εκπαίδευσης, φαίνεται ότι οι κοινωνικές ανισότητες βρίσκονται σε συνεχή αναπαραγωγική διαδικασία, με πρωταρχική αιτία τον αντίκτυπο της κοινωνικής τάξης κατά τη διαδικασία εισαγωγής αλλά και επιλογής Πανεπιστημιακού Τμήματος (Tsiplakides, 2017; Sianou-Kyrgiou, 2008). Το γεγονός, λοιπόν, ότι τα παιδιά των ανώτερων στρωμάτων επιλέγουν τις υψηλότερου κύρους σχολές (Sianou-Kyrgiou, 2008), που παρέχουν τις απαιτούμενες ικανότητες και γνώσεις, απαραίτητες για την άσκηση ενός επαγγέλματος υψηλών δεξιοτήτων, το οποίο και συνεπάγεται με τη λήψη υψηλών οικονομικών απολαβών (Tsiplakides, 2017), αποτελεί αιτία της αναπαραγωγής των κοινωνικών ανισοτήτων. Όπως αναφέρει και η Sianou-Kyrgiou (2008), οι ανώτερες κοινωνικοοικονομικά οικογένειες επιδιώκουν την εισαγωγή σε αυτά τα Τμήματα, ακριβώς για να αναπαράγουν τα κατεχόμενα προνόμια τους, λόγω της κοινωνικής τους θέσης.

2.6. Η πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο ως ιδιωτική υπόθεση: Πανελλήνιες εξετάσεις – επιδόσεις – ανταγωνισμός.

Εν ολίγοις, αναφορικά με τις οικονομικές μεταβολές και των συνεπειών τους στην αγορά εργασίας, το πτυχίο θεωρείται, πλέον, από την εργοδοσία ως αυτονόητο προσόν των υποψηφίων εργαζομένων και απαιτείται σε μεγάλη κλίμακα (Κυρίδης, 2022), ενώ, το επίπεδο εκπαίδευσης αποτελεί παράγοντα αύξησης των πιθανοτήτων για εύρεση εργασιακής απασχόλησης με ικανοποιητικές απολαβές (Ioakeimidis&Papakonstantinou, 2018), και κατά συνέπεια παράγοντα, στον οποίο, σε αυτές τις νέες οικονομικές συνθήκες, βασίζονται οι ανισότητες στα εισοδήματα (Bazoti, 2020). Ως εκ τούτου, η ιδιαίτερη σημασία που αποδίδεται στην απόκτηση ενός πανεπιστημιακού τίτλου από τα διάφορα κοινωνικοοικονομικά στρώματα της ελληνικής κοινωνίας, αλλά κυρίως, οι νέες ανακατατάξεις στον οικονομικό τομέα της χώρας, διαμόρφωσε τη ζήτηση για φοίτηση στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, έτσι ώστε να αποτελεί κρίσιμη, ζωτικής σημασίας ανάγκη για τον υποψήφιο φοιτητικό πληθυσμό και των οικογενειών του (Ioakeimidis&Papakonstantinou, 2018).

Ταυτόχρονα, ως επακόλουθο αυτής της τάσης, δημιουργήθηκε κλίμα υψηλού ανταγωνισμού για την εξασφάλιση μιας θέσης στο Πανεπιστήμιο, καθώς η μαζική προσέλευση μαθητικού πληθυσμού, καθιστούσε υπέρμετρο τον αριθμό των υποψηφίων αναλογικά με τις προσφερόμενες θέσεις (Kanellopoulos&Psacharopoulos, 1997). Σύμφωνα με τον Πυργιωτάκη (2012), ακριβώς, αυτό το ανταγωνιστικό κλίμα πυροδοτεί την έξαρση του θεσμού των φροντιστηρίων. Ενώ, η αυξημένη εμπλοκή της οικογένειας και η προσφυγή σε πρακτικές με τις οποίες αυξάνονται οι πιθανότητες των μελών της να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των Πανελλαδικών εξετάσεων (Κυρίδης, 2022), αποτελεί εύλογη εξήγηση στο φαινόμενο αυτό της έξαρσης των φροντιστηρίων.

Ειδικότερα, και όπως ορίζεται από το ίδιο το σύστημα των εθνικών εισαγωγικών εξετάσεων στο Πανεπιστήμιο, ακόμα και η μικρή αύξηση ή μείωση στις τελικές επιδόσεις, καθορίζει τόσο την επιτυχία ή αποτυχία των υποψηφίων για μετάβαση στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Katsillis&Rubinson, 1990), όσο και τη Σχολή επιτυχίας τους (Tsiplakides, 2017). Έτσι, και εφόσον τα ερευνητικά δεδομένα της διεθνούς βιβλιογραφίας συγκλίνουν ως προς το παρατηρούμενο αποτέλεσμα των βελτιωμένων και αυξανόμενων επιδόσεων των μαθητών εγγεγραμμένων σε

φροντιστηριακού τύπου μαθήματα (Κυρίδης, 2022), οι γονείς θεωρούν την επένδυση στην φροντιστηριακή εκπαίδευση ως υποχρέωση τους σχετικά με τη προετοιμασία των παιδιών τους στο πλαίσιο των ανταγωνιστικών εξετάσεων (Pappa, 2020), πιστεύοντας, ακριβώς, ότι με αυτό τον τρόπο συμβάλλουν στην βελτίωση των επιδόσεων τους (Pappa, 2020)

Επιπλέον, φαίνεται ότι το δημόσιο σχολείο αποτυγχάνει για ποικίλους λόγους να ετοιμάσει τους μαθητές του ώστε να ανταπεξέλθουν στο προβλεπόμενο και θεσμοθετημένο σύστημα εισαγωγής. Οι λόγοι αυτοί, είτε αφορούν προβληματικές κατά τη επίσημη διδασκαλία των εκάστοτε μαθημάτων, οι οποίες αφορούν την ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού προσωπικού να προσφέρει σε αυτήν έναν αποτελεσματικό χαρακτήρα, είτε τις παρεχόμενες συνθήκες, μέσα στις οποίες συντελείται η διδασκαλία, και δυσχεραίνουν το εγχείρημα της προετοιμασίας τόσο για το μαθητικό πληθυσμό όσο και το διδακτικό προσωπικό (Πολυμίλη, 2014; Καλεράντε 2015; Γκρέκου 2017, Liodakis&Liodaki, 2016; Κυργιάκης, 2013). Οι συνθήκες αυτές πηγάζουν από τη θεσμοθετημένη ύλη των πανελλήνιων εξετάσεων, η οποία εκτός του υπέρογκου μεγέθους της ποσότητας και της δυσκολίας της, δεν υποστηρίζεται επαρκώς από τα επίσημα σχολικά εγχειρίδια ούτε από τη παροχή επιπλέον εκπαιδευτικού υλικού, ενώ ταυτόχρονα, δεν υπάρχει σαφήνεια και σύνδεση του περιεχομένου της κατά τη μετάβαση σε υψηλότερες τάξεις.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η προετοιμασία για την επίτευξη υψηλών βαθμολογιών, φαίνεται ότι βασίζεται περισσότερο στην εξωσχολική ενισχυτική διδασκαλία, η οποία και καθορίζεται, τόσο στη ποιότητα όσο και στη ποσότητα, από την ατομική ικανότητα των γονέων για την αποπληρωμή των διδάκτρων (Sianou-Kyrgiou, 2008), παρά στη προετοιμασία που παρέχει το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. Επομένως, ο τρόπος δόμησης και λειτουργίας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, με τα εγγενή του ελαττώματα αλλά και τη χρόνια υποχρηματοδότηση, αποτελεί κώλυμα όσον αφορά την εγγύηση της παροχής ίσων ευκαιριών για πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο (Bazoti, 2020), καθώς, ακριβώς, το κόστος για την επίτευξη της πρόσβασης, αποτελεί ιδιωτική υπόθεση των ενδιαφερόμενων (Καμαριανός, κ.ά., 2019) και καθήκον των γονέων να ανταπεξέλθουν ως καταναλωτές ιδιωτικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών (Sianou-Kyrgiou, 2008).

Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται από τα δεδομένα που παρουσιάζουν οι Καμαριανός, Κυρίδης, Φωτόπουλος&Χαλκιώτης, (2019, σελ 47), διαχρονικά, από το 2004 έως το 2016, οι δαπάνες για φροντιστηριακή εκπαίδευση κατά τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αποτελούν την υψηλότερη δαπάνη των νοικοκυριών, με τις δαπάνες για διδασκαλία ξένων γλωσσών να ακολουθούν σταθερά. Συνεπώς, η ελληνική οικογένεια προσφεύγει στη πληρωμή σημαντικών ιδιωτικών δαπανών, για την "εξαγορά" μιας ευκαιρίας πρόσβασης, ακόμα και όταν, τα μέλη της φοιτούν στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα (Kanellopoulos&Psacharopoulos, 1997).

Επομένως, από τη στιγμή που μεγάλο τμήμα των χρημάτων των ελληνικών νοικοκυριών δαπανείται για τη περάτωση των πανελλαδικών εξετάσεων, δηλαδή ενός κρατικού μηχανισμού αξιολόγησης, που όμως το ίδιο το κράτος δεν καλύπτει πλήρως τα απαιτούμενα για τη προετοιμασία περάτωσης του, ο ισχυρισμός περί δωρεάν εκπαίδευσης στον ελληνικό χώρο αρχίζει να φθίνει (Κυρίδης, 2017; Ioakimidis&Papakonstantinou, 2018)· με το σύνολο των άμεσα εμπλεκόμενων με την εκπαίδευση (γονείς, μαθητικός πληθυσμός κτλ), να αντιλαμβάνονται την ειρωνεία που ενυπάρχει στον ισχυρισμό περί δωρεάν εκπαίδευσης καθώς, συγχρόνως, τεράστια ποσά του οικογενειακού τους προϋπολογισμού προορίζονται για ιδιωτικές εκπαιδευτικές δαπάνες (Πυργιωτάκης, 2009).

2.7. Οικονομική κρίση 2009: Η προβληματική της μελέτης

Η έναρξη της οικονομικής κρίσης, λόγω συσσωρευμένου δημόσιου χρέους (Tsikalaki&Kladi-Kokkinou, 2016), και η ένταξη της Ελλάδας σε νέα τροχιά λειτουργίας υπό τις συνθήκες οικονομικής επιτήρησης που της επιβλήθηκαν, ως απόρροια της εξωτερικής βοήθειας που έλαβε από τη Τρόικα (Zmas, 2015), στις αρχές της δεκαετίας του 2010, οδήγησαν τη χώρα σε συνθήκες ταυτόσημες με τη πενιχρή οικονομική της κατάσταση και την ελληνική κοινωνία στο βίωμα των συνεπειών της (Ioakimidis&Papakonstantinou, 2018). Η ταυτόχρονη, με τις μειώσεις των μισθών και των συντάξεων, υπερφορολόγηση των πολιτών (Zmas, 2015), όπως και η ραγδαία αύξηση της ανεργίας (Ioakimidis&Papakonstantinou, 2018), άρχισαν να αποτελούν στοιχεία καθημερινότητας των Ελλήνων πολιτών και να σκιαγραφούν το νέο οικονομικό τοπίο της χώρας, όπου σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελστάτ (2014, όπ.ανάφ. στο Kakana, Vergou, Mavridou, Garagoni, Manoli, Theodosiou,

Catzopoulou, Androusou&Avgitidou, 2017, σελ 135) : «περισσότερο από το 1/3 του ελληνικού πληθυσμού ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας» .

Στο ασφυκτικό αυτό οικονομικό πλαίσιο, και ήδη από το 2011 (Tsakiridou, Karamanidou, Papadopoulou&Tziounara, 2014), το ελληνικό κράτος πρόνοιας δέχθηκε μεγάλο πλήγμα, με τις δημόσιες δαπάνες που προορίζονταν για τις προσφερόμενες υπηρεσίες του, όπως είναι και η εκπαίδευση, να γνωρίζουν αξιοσημείωτες περικοπές(Liodaki&Liodakis, 2016). Τα αποτελέσματα των οποίων έγιναν αισθητά με τη συγχώνευση ή κατάργηση ορισμένων από τους κρατικούς οργανισμούς, αλλά και τη μαζική μείωση των εργαζομένων σε αυτούς (Zmas, 2015).

Πιο συγκεκριμένα, και αναφορικά με την εκπαίδευση, οι περικοπές που αφορούν τη δημόσια χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης το έτος 2016 (2.259,0 εκ. €) αγγίζουν το 1/3 της χρηματοδότησης του έτους 2010 (3.348,0 εκ. €)(Καμαριανός, κ.ά., 2019). Γεγονός το οποίο οδήγησε σε υστερήσεις εκπαιδευτικού υλικότεχνικού εξοπλισμού, στην ακαταλληλότητα των σχολικών κτηριακών εγκαταστάσεων(Kakana, et.al., 2017), στη μαζικοποίηση του μαθητικού πληθυσμού ανά σχολική τάξη (Vergeti&Giouroglou, 2018) και γενικότερα σε μία τάση «συρρίκνωσης» της εκπαίδευσης (Kantzara, 2016).

Αν και η κρίση αποτέλεσε παράγοντα μείωσης των συνολικών δαπανών σε φροντιστήρια, στα πλαίσια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, δεν κατόρθωσε να μειώσει το γεγονός ότι αυτή η επένδυση εξακολουθεί να αποτελεί την μεγαλύτερη ιδιωτική εκπαιδευτική δαπάνη των νοικοκυριών (Καμαριανός, κ.ά., 2019). Συμπερασματικά, παρά τις ριζικές ανακατατάξεις στο κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο της χώρας, φαίνεται ότι η αυξημένη επιθυμία, για πρόσβαση στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, όχι μόνο δεν επηρεάστηκε αρνητικά αλλά, αντιθέτως, απέκτησε μεγαλύτερο βαθμό έντασης, λόγω της ακραίας ανταγωνιστικότητας στην ελληνική αγορά εργασίας της κρίσης, με 24.5% ανεργία (Liodaki&Liodakis, 2016).

Επομένως, αν και η λειτουργία των φροντιστηρίων, ως αποτέλεσμα των πανελλαδικών εξετάσεων, ενυπάρχει στο εκπαιδευτικό τοπίο αρκετές δεκαετίες· ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης, τόσο στην οικονομική δυσπραγία των Ελλήνων πολιτών, όσο και στη μείωση της λειτουργικότητας του δημοσίου τομέα της χώρας, ανέδειξε αλλά και επέκτεινε περαιτέρω τις ανισότητες σχετιζόμενες με το γεγονός,

ότι η πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό οικονομικό υπόβαθρο των υποψηφίων (Bazoti, 2020).

2.8 Σύνοψη

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτέλεσε τη θεωρητικό κομμάτι της μελέτης. Συγκεκριμένα, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, παρουσιάστηκε το φαινόμενο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα σε συνάρτηση με τις διαχρονικές οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που βίωσε η χώρα. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε σε δύο επίπεδα. Αρχικά, παρουσιάστηκαν οι σχετιζόμενες με τη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση μεταρρυθμίσεις, αποτέλεσμα των οποίων αποτελεί το ευρύ άνοιγμά της προς την ελληνική κοινωνία. Στη συνέχεια, σκιαγραφείται η σημασία που αποδίδεται στη κατάκτηση ενός πανεπιστημιακού τίτλου για την ελληνική κοινωνία, και η σύνδεσή της με την αξία των πτυχίων στην ελληνική αγορά εργασίας. Σε δεύτερο επίπεδο, παρουσιάζονται οι εκπαιδευτικές ανισότητες κατά τη διαδικασία πρόσβασης στο Πανεπιστήμιο, οι οποίες γίνονται φανερές τόσο από την επιτυχία ή όχι κατά τις εισαγωγικές πανελλήνιες εξετάσεις, όσο και από την επιτυχία πρόσβασης σε υψηλόβαθμα Τμήματα, τα οποία είναι συνήθως ανωτέρου κύρους και οδηγούν σε καλύτερες επαγγελματικές προοπτικές και απολαβές. Η απόδοση του μαθητικού πληθυσμού, δηλαδή η βαθμολογία επίτευξης κατά τις πανελλήνιες εξετάσεις, φαίνεται να αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για τις σχετιζόμενες με τη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ανισότητες. Μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, φαίνεται ότι οι γονείς μπορούν να επέμβουν, διαχρονικά, και να ρυθμίσουν τις βαθμολογίες των παιδιών τους, καταφεύγοντας στη πληρωμή ιδιωτικών δαπανών σε εξωσχολικά φροντιστηριακά κέντρα. Το γεγονός αυτό, συνεπάγεται με μεταφορά των υφιστάμενων κοινωνικών ανισοτήτων στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, και ειδικότερα στη διαδικασία πρόσβασης στο ελληνικό Πανεπιστήμιο, καθώς η άνιση κατανομή του πλούτου στη κοινωνία, συνεπάγεται με άνιση δυνατότητα «επένδυσης» στη σκιάδη εκπαίδευση. Από αυτό το δεδομένο πηγάζει η προβληματική της μελέτης, η οποία και αφορά την επιρροή των γενικότερων πρακτικών και στρατηγικών της οικογένειας στις τελικές βαθμολογίες των παιδιών τους, καθώς και ο βαθμός στον οποίο το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας διαμορφώνει σχετικά αυτές τις στρατηγικές, οδηγώντας ή όχι σε διαφορετικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα και επιλογές σπουδών. Τέλος, παρουσιάζεται το υπό μελέτη φαινόμενο σε συνάρτηση με

τις τελευταίες οικονομικές εξελίξεις, ώστε να πλασιωθεί χρονικά ο σκοπός της ερευνητικής διαδικασίας.

3^ο Κεφάλαιο: Έρευνα

3.1. Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται αναλυτικά όλα τα μέρη που συνθέτουν την ερευνητική μεθοδολογία της εμπειρικής διερεύνησης του θέματος. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται ο σκοπός της μελέτης, τα ερευνητικά ερωτήματα και οι ερευνητικοί στόχοι, η δειγματοληπτική μέθοδος που ακολουθήθηκε, η δομή του ερευνητικού εργαλείου, καθώς και οι λειτουργικοί ορισμοί των εννοιών της έρευνας.

3.2. Σκοπός

Η παρούσα έρευνα έχει ως κύριο στόχο την διερεύνηση των αντιλήψεων του φοιτητικού πληθυσμού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και του Πανεπιστημίου Πατρών και, μέσω της συλλογής και ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων, να ανιχνεύσει, να καταγράψει και να περιγράψει τις στρατηγικές που υιοθέτησε η ελληνική οικογένεια κατά την προετοιμασία των μελών της για τις πανελλήνιες εξετάσεις και, δευτερευόντως, να διερευνήσει τον αντίκτυπο αυτών των πρακτικών στην επιλογή σπουδών και κατ' επέκταση των προσδοκιών του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με το πτυχίο Πανεπιστημίου και όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά τη περίοδο της οικονομικής κρίσης.

3.3.Ερευνητική μεθοδολογία

3.3.1. Ερευνητικά ερωτήματα και στόχοι της έρευνας

Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα, στα οποία επιδιώκεται να δοθεί απάντηση μέσω της παρούσας έρευνας, έχουν διαμορφωθεί ως εξής:

- 1) Ποιες είναι και πώς διαμορφώθηκαν οι προσδοκίες του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με την επιλογή σπουδών τους, κατά τη περίοδο της οικονομικής κρίσης;
- 2) Ποιες πρακτικές υιοθέτησε η ελληνική οικογένεια κατά τη προετοιμασία των μελών της για το Πανεπιστήμιο στα χρόνια της κρίσης, ανάλογα το κοινωνικοοικονομικό της υπόβαθρο;

- 3) Πώς οι προσδοκίες και γονεϊκές στρατηγικές των φοιτητών/τριών συνέβαλλαν στην επιλογή σπουδών;

Στο πλαίσιο επιδίωξης να δοθεί απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης και να αποτυπωθούν διαφορετικές παράμετροι σχετικά με τη μετάβαση στο Πανεπιστήμιο, διαμορφώθηκαν οι επιμέρους ερευνητικοί στόχοι, οι οποίοι αποσκοπούν στην αποτύπωση του προσωπικού βιώματος του φοιτητικού πληθυσμού αναφορικά με αυτές τις παραμέτρους:

1. Να καταγραφούν τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών.
2. Να καταγραφούν οι τελικές επιδόσεις των φοιτητών στις πανελλήνιες εξετάσεις και η επιλογή σπουδών τους (γνωστικό πεδίο, βάση Τμήματος φοίτησης).
3. Να αποτυπωθούν οι προσδοκίες των φοιτητών σχετικά με το πτυχίο που προσφέρει το Τμήμα φοίτησής τους και αναφορικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης.
4. Να συσχετιστεί το επίπεδο των προσδοκιών που έχουν αναπτύξει οι φοιτητές σχετικά με τις διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης ανάλογα το γνωστικό πεδίο των σπουδών τους και τη βάση του Τμήματος φοίτησης.
5. Να μετρηθεί η εμπειρία του φοιτητικού πληθυσμού σε ιδιωτικά φροντιστηριακά κέντρα.
6. Να συσχετιστεί η φροντιστηριακή εμπειρία με τις τελικές επιδόσεις των φοιτητών.
7. Να διερευνηθεί ο αντίκτυπος του κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου της οικογένειας των φοιτητών στη φροντιστηριακή τους εμπειρία.
8. Να καταγραφεί ο βαθμός στον οποίο αναπτύχθηκαν οι προσδοκίες των γονέων, κατά την επιλογή σπουδών, από το πτυχίο Πανεπιστημίου σχετικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης που προσφέρει.

9. Να συσχετιστούν οι προσδοκίες των γονέων, κατά την επιλογή σπουδών, από το πτυχίο Πανεπιστημίου σχετικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης με το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο.
10. Να συσχετιστεί ο βαθμός των γονεϊκών προσδοκιών από το πτυχίο Πανεπιστημίου με τις τελικές επιδόσεις και την επιλογή σπουδών των φοιτητών (γνωστικό πεδίο, βάση Τμήματος φοίτησης).
11. Να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των φοιτητών σχετικά με διάφορες παραμέτρους που αφορούν τη γνώση των γονέων τους για τις Πανεπιστημιακές σπουδές.
12. Να συσχετιστεί ο βαθμός συμφωνίας των φοιτητών ως προς τη γνώση των γονέων τους για τις Πανεπιστημιακές σπουδές με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειάς τους.
13. Να συσχετιστεί ο βαθμός συμφωνίας των φοιτητών ως προς τη γνώση των γονέων τους για τις Πανεπιστημιακές σπουδές με τις τελικές τους επιδόσεις.

3.3.2. Πληθυσμός και δειγματοληψία

Για την επίτευξη του σκοπού της έρευνας, δηλαδή για να δοθεί απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα, κρίνεται απαραίτητη όχι μόνο η εύρεση ικανού αριθμού συμμετεχόντων στην έρευνα για τη συλλογή δεδομένων, αλλά πρωτίστως η συμμετοχή στη έρευνα από υποκείμενα, τα οποία διαφοροποιούνται ποιοτικά τόσο ως προς τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των οικογενειών τους, όσο και ως προς τα προσωπικά τους ακαδημαϊκά επιτεύγματα κατά τη διαδικασία πρόσβασης στο Πανεπιστήμιο.

Επεξηγώντας, κατά τη σχεδίαση της διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας, κύριο ζητούμενο εστίασης αποτέλεσε η συμπερίληψη, στο τελικό δείγμα της έρευνας, φοιτητών από διαφορετικά Τμήματα, ώστε να είναι εφικτή η συλλογή δεδομένων για Τμήματα που ανήκουν σε μεγάλο εύρος γνωστικών πεδίων και με διαφορετική βάση εισαγωγής. Ταυτόχρονα, εκτός αυτών των δύο παραγόντων που θα πρέπει να επιτευχθούν κατά τη συλλογή δεδομένων, και για τη διερεύνηση της επίδρασης των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών κατά τη πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο, τη γονική εμπλοκή και την επιλογή σπουδών, η έρευνα στοχεύει να περιλάβει δείγμα

ικανού αριθμού φοιτητών από διαφορετικά οικονομικά και μορφωτικά οικογενειακά περιβάλλοντα.

Για το λόγο αυτό, η ανάγκη η έρευνα να απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό του πληθυσμού, ώστε να επιτευχθεί η συλλογή ποιοτικά διαφοροποιημένων δεδομένων, οδήγησε στην απόφαση η έρευνα να διεξαχθεί σε τρία (3) Ελληνικά Πανεπιστήμια. Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες στο τελικό δείγμα να συμπεριλαμβάνονται φοιτητές με διαφορετικές επιλογές σπουδών (γνωστικό πεδίο και βάση Τμήματος φοίτησης).

3.3.3. Ερευνητική μέθοδος

Η επιλογή της ποσοτικής μεθόδου και του ερωτηματολογίου ως εργαλείο της έρευνας, θεωρήθηκαν οι κατάλληλες επιλογές, καθώς επιτρέπουν το διαμοιρασμό των ερωτηματολογίων σε μεγάλο αριθμό του πληθυσμού της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, κατόπιν αναζήτησης και πρόσβασης της ερευνήτριας σε ιδιωτικές ομάδες που χρησιμοποιούν οι φοιτητές των εκάστοτε Τμημάτων για ζητήματα των σπουδών τους, είναι εφικτή η κοινοποίηση του εργαλείου συλλογής δεδομένων σε μεγάλο αριθμό του πληθυσμού της έρευνας. Επομένως, για τη συλλογή δεδομένων θα ακολουθηθεί η βολική δειγματοληψία, καθώς το δείγμα της έρευνας θα αποτελείται από άτομα πρόθυμα να συμμετάσχουν στην έρευνα, τα οποία ήταν διαθέσιμα στις συγκεκριμένες ομάδες και τη χρονική στιγμή όπου το ερωτηματολόγιο της έρευνας κοινοποιήθηκε σε αυτές (Creswell, 2016)

Ωστόσο, και εκτός της επιδίωξης για συλλογή ποιοτικών διαφοροποιημένων δεδομένων, γεγονός απαραίτητο για να δοθεί απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα και το οποίο εξυπηρετείται από τη ποσοτική προσέγγιση, η απόφαση για αυτή τη μέθοδο προέκυψε κυρίως λόγω των διαφορετικών και πολλαπλών παραμέτρων εστίασης της έρευνας, αλλά κυρίως λόγω της διερεύνησης του ζητήματος κατόπιν αναλογισμού του προσωπικού βιώματος του φοιτητικού πληθυσμού κατά τη δική του μετάβαση στο Πανεπιστήμιο και τις στάσεις του απέναντι σε αυτή τη διαδικασία.

Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο της ποσοτικής μεθόδου, φαίνεται ότι εξυπηρετεί τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας, καθώς περιλαμβάνει

διαφορετικά τμήματα, τα οποία και προσεγγίζουν τις προσδοκίες και τη γονεϊκή εμπλοκή κατά τη διαδικασία μετάβασης στο Πανεπιστήμιο. Εύλογα, προκύπτει ότι για τη διερεύνηση αυτή, απαραίτητη είναι η κάλυψη αρκετών σχετικών παραμέτρων, κάτι το οποίο σύμφωνα με τον Iseris (2016), δύναται να επιτευχθεί με επιτυχία χάρη στις κωδικοποιημένες, εκ των προτέρων, ερωτήσεις που περιλαμβάνονται στη δομή του ερωτηματολογίου.

Συγχρόνως, το γεγονός ότι ο σκοπός της έρευνας θα διερευνηθεί από την οπτική του φοιτητικού πληθυσμού αποτελεί άλλο ένα πλεονέκτημα της επιλογής της ποσοτικής μεθόδου και του ερωτηματολογίου, καθώς δίνεται η δυνατότητα να μετρηθούν οι απόψεις και οι στάσεις του πληθυσμού με την ενσωμάτωση κλειστού τύπου ερωτήσεων και κλιμάκων στάσεων Likert. Με αυτό τον τρόπο, ακόμα και οι στάσεις των υποκειμένων, οι οποίες δεν αποτελούν συγκεκριμενοποιημένο χαρακτηριστικό, αλλά μάλλον χαρακτηρίζονται από «ρευσιτότητα» (Robson, 2010), μπορούν να ποσοτικοποιηθούν παρά τη δυσκολία μέτρησής τους (Διονυσοπούλου, 2012) που πηγάζει από τη ρευσιτότητα αυτή. Έτσι, οι στάσεις των συμμετεχόντων της έρευνας, οι οποίες αποτελούν τον βασικό πυλώνα εισροής των ερευνητικών δεδομένων επί του θέματος διερεύνησης, δύναται μέσω του ερωτηματολογίου να τοποθετηθούν στο πλαίσιο της μελέτης και να μετρηθούν.

3.3.4 Το ερωτηματολόγιο της έρευνας

Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας, και την αποτύπωση του προσωπικού βιώματος του φοιτητικού πληθυσμού κατά τη πρόσβασή του στο Πανεπιστήμιο, δομήθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο περιέχει μια σύνθεση ερωτηματολογίων με τη μορφή ερωτήσεων κλειστού τύπου και ενσωμάτωση κλιμάκων Likert.

Συγκεκριμένα, τα επιμέρους τμήματα του ερωτηματολογίου της έρευνας είναι τα εξής:

- A. Ερωτήσεις δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών (6 ερωτήσεις)
- B. Ερωτήσεις συλλογής πληροφοριών σχετικά με την επίδοση στις εισαγωγικές εξετάσεις και το Τμήμα φοίτησης [γνωστικό πεδίο, βάση εισαγωγής] (3 ερωτήσεις)

Γ. Ερωτήσεις συλλογής πληροφοριών σχετικά με τη φροντιστηριακή εμπειρία (4 ερωτήσεις).

Δ. Ερωτήσεις μέτρησης αντιλήψεων του δείγματος ως προς τις προσδοκίες τους κατά την επιλογή των σπουδών τους και αναφορικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης (9 δηλώσεις).

Ε. Ερωτήσεις μέτρησης αντιλήψεων του δείγματος ως προς τις προσδοκίες των γονέων τους σχετικά με τη Πτυχίο Πανεπιστημίου και αναφορικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης (11 δηλώσεις).

ΣΤ. Ερωτήσεις μέτρησης αντιλήψεων του δείγματος ως προς διάφορες παραμέτρους της γονεϊκής εμπλοκής αναφορικά με τις Πανεπιστημιακές Σπουδές και μέχρι και τη διαδικασία επιλογής των σπουδών (7 δηλώσεις).

Καταβλήθηκε προσπάθεια το ερωτηματολόγιο να είναι κατά τέτοιο τρόπο δομημένο για να είναι εφικτή η παρουσίαση των ερωτήσεων και των περιεχομένων τους με σαφήνεια έτσι, ώστε να εξασφαλίζεται η πλήρη κατανόηση τους από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (Διονυσοπούλου, 2012). Σύμφωνα με το Robson (2010), η εξασφάλιση ότι ο ερωτώμενος θα κατανοήσει πλήρως τις ερωτήσεις που καλείται να απαντήσει, αποτελεί αφενός σημαντικό παράγοντα θετικής απόκρισης και συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου και αφετέρου παράγοντα εξασφάλισης ότι τα δεδομένα που προκύπτουν από την απάντηση των ερωτήσεων ανταποκρίνονται στον ερευνητικό σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα.

Η επιλογή του ερωτηματολογίου ως ερευνητικό εργαλείο της έρευνας, προέκυψε και κατόπιν αναλογισμού των παρακάτω συνιστωσών που συνοδεύουν τη χρήση του¹:

- ✓ Μειώνεται η αίσθηση κόπωσης του/της ερωτώμενου λόγω της συντομίας του (Bryman, 2017).

¹(όπ.ανάφ. στο Καρανδρέα, 2022)

- ✓ Προκαλείται το ενδιαφέρον των ερωτώμενων (Javeau, 1996., οπ.αναφ. στο Ζάγκος, Καμαριανός,Κυρίδης και Φωτόπουλος, 2020).
- ✓ Αυξάνονται οι πιθανότητες συμμετοχής στην έρευνα(Javeau, 1996., οπ.αναφ. στο Ζάγκος κ.ά., 2020).
- ✓ Δύναται η περιγραφή της κατανομής ενός εύρους χαρακτηριστικών του υπό μελέτη δείγματος, αλλά και η περιγραφή των μεταξύ τους σχέσεων (Robson, 2010).
- ✓ Εκτός της περιγραφής, δύναται, μέσω των αποτελεσμάτων που προκύπτουν, και η ερμηνεία αυτών των χαρακτηριστικών που συνοδεύουν το υπό μελέτη φαινόμενο (Robson, 2010).

3.3.5. Λειτουργικοί ορισμοί

Πιο συγκεκριμένα, οι στάσεις του δείγματος θα διερευνηθούν ως προς:

α) τις επαγγελματικές προσδοκίες που έχουν αναπτύξει κατά τη φοίτησή τους στο Πανεπιστήμιο, και κατόπιν αναλογισμού των διαφόρων ευκαιριών που προσφέρει το πτυχίο τους, όπως είναι η εύρεση σταθερής εργασίας, η συγκρότηση ενός ισχυρού βιογραφικού σημειώματος, η συνέχιση των σπουδών τους, οι υψηλές απολαβές, το υψηλό κοινωνικό status, η πρόσληψη στον ιδιωτικό ή δημόσιο τομέα, η συνέχιση του επαγγέλματος των γονέων, η ίδρυση δικιάς τους επιχείρησης και η αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό,

β) την προσωπική τους εμπειρία και τον βαθμό συμφωνίας τους ως προς συγκεκριμένες δηλώσεις σχετικά με τις γονεϊκές προσδοκίες, που βίωσαν κατά την προετοιμασία τους για τις πανελλαδικές εξετάσεις και την επιλογή των σπουδών τους, που φανερώνουν την καλλιέργεια των κινήτρων που τους παρείχαν οι γονείς τους. Συγκεκριμένα, τα κίνητρα θα διαχωριστούν σε "εξωτερικά" και "εσωτερικά", ακολουθώντας ως πρότυπο την προσέγγιση της Πολυμίλη (2014), όπου μελετά τα κίνητρα που έχουν αναπτύξει οι μαθητές Λυκείου σχετικά με την επιλογή σπουδών που πρόκειται να προβούν.

Ως εσωτερικά κίνητρα θα θεωρηθούν οι προσδοκίες των γονέων που στόχευαν στην επιλογή σπουδών με γνώμονα τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες των υποψηφίων, τις πιθανότητες προσωπικής καλλιέργειας και μόρφωσης, καθώς και τις πιθανότητες να ευτυχήσουν από αυτή την επιλογή. Ως εξωτερικά, θα θεωρηθούν τα κίνητρα που στόχευαν στην επιλογή σπουδών με γνώμονα τις εργασιακές συνθήκες, όπως είναι οι πιθανότητες ανεργίας, η μη χρονοβόρα εύρεσης εργασίας, η εύρεση σταθερής εργασίας, το εισόδημα και το κοινωνικό κύρος της κάθε επιλογής.

Ενώ, ταυτόχρονα, θα διερευνηθεί η προσωπική εμπειρία του δείγματος με την ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση, ως μια μορφή γονεϊκής στρατηγικής, κατά τη προετοιμασία τους για το Πανεπιστήμιο. Η φροντιστηριακή εμπειρία θα μετρηθεί κατόπιν αναλογισμού της εγγραφής τους σε φροντιστηριακά κέντρα, το ποσοστό των μαθημάτων που παρακολούθησαν, καθώς και το χρόνο που ήταν εγγεγραμμένοι σε αυτά και του τύπου της ενισχυτικής διδασκαλίας που δέχθηκαν.

3.3.6. Ανάλυση δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε τόσο περιγραφική όσο και επαγωγική στατιστική, μέσω του λογισμικού IBMSPSSStatisticsv. 28. Για την εξέταση και τη διερεύνηση της επίδρασης των ποσοτικών μεταβλητών και τη σύγκριση του βαθμού συμφωνίας, μεταξύ περισσότερων των δύο ομάδων χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος ανάλυσης διασποράς (Anova) και πιο συγκεκριμένα, ο έλεγχος Bonferroni, σύμφωνα με τον οποίο το επίπεδο σημαντικότητας είναι $\text{sig} = <0.05$. Για τη περιγραφή των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκαν οι απόλυτες (N) και σχετικές (%) συχνότητες, καθώς και οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις.

3.4. Σύνοψη

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα σημεία της ερευνητικής μεθοδολογίας της εμπειρικής έρευνας. Στα επόμενα κεφάλαια θα ακολουθήσουν η παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας, τα συμπεράσματα και η συζήτηση αυτών.

4^ο Κεφάλαιο : Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας

4.1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα ερευνητικά δεδομένα της έρευνας, όπως προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση. Η συλλογή δεδομένων, σχετικά με τη διερεύνηση των αντιλήψεων του φοιτητικού πληθυσμού αναφορικά με τις προσδοκίες τους και την γονεϊκή εμπλοκή, κατά την επιλογή των σπουδών τους, πραγματοποιήθηκε χρησιμοποιώντας το ερωτηματολόγιο, ως ερευνητικό εργαλείο, το οποίο και κοινοποιήθηκε στον φοιτητικό πληθυσμό του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, του Πανεπιστημίου Πατρών και του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου.

4.2. Χαρακτηριστικά του δείγματος

Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα συμμετείχαν 336 εν ενεργεία φοιτητές και φοιτήτριες των ανωτέρων Πανεπιστημίων. Αναλυτικά, και όπως διακρίνεται από το Πίνακα 1, το δείγμα της έρευνας συμπεριλαμβάνει 275 γυναίκες (81,8%) και 57 άνδρες (17%). Ενώ, τέσσερα (4) υποκείμενα δεν επιθυμούν να προσδιοριστούν ως γυναίκες ή άνδρες, είτε δεν επιθυμούν να δηλώσουν το φύλο τους.

Πίνακας 1.

Κατανομή του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα με το φύλο

Φύλο	V	%
Γυναίκα	275	81,8
Άνδρας	57	17,0
Άλλο	2	,6
Δεν επιθυμώ να προσδιορίσω το φύλο μου	2	,6
Σύνολο	336	100,00

Πίνακας 2.

Κατανομή του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα το γνωστικό πεδίο φοίτησης

Γνωστικό πεδίο	N	%
Επιστήμες υγείας	80	24,0
Εκπαίδευση	56	16,8
Τέχνες	13	3,9
Οικονομία-Διοίκηση	8	2,4
Θετικές επιστήμες	39	11,7
Νομικές επιστήμες	3	,9
Πολιτικές επιστήμες	20	6,0
Τεχνολογικές επιστήμες	6	1,8
Κοινωνικές επιστήμες	17	5,1
Ανθρωπιστικές επιστήμες	88	26,4
Φυσικής αγωγής	3	,9
Σύνολο	333	100,0

Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού που συμμετείχε στην έρευνα, ανάλογα με το γνωστικό πεδίο φοίτησής του και όπως φαίνεται από το Πίνακα 2, διαμορφώνεται ως εξής:

Ογδόντα-οκτώ (88) άτομα, δηλαδή το 26% του δείγματος, προέρχεται από τον κλάδο των Ανθρωπιστικών Επιστημών, ενώ το 24% (80 άτομα) από το τομέα των Επιστημών της Υγείας. Το 16.8% του δείγματος (56 άτομα) φοιτούν σε Παιδαγωγικές Σχολές, τριάντα- εννιά (39) άτομα σπουδάζουν στο πεδίο των Θετικών Επιστημών (11,7 %) και 17 (5.1%) στο πεδίο των Κοινωνικών Επιστημών. Τα υποκείμενα που συμμετείχαν στην έρευνα και φοιτούν σε Νομικές, Πολιτικές και Οικονομικές Σχολές αποτελούν το 9.3% του συνολικού δείγματος (31 άτομα). Ενώ, 6.6% του συνολικού δείγματος δήλωσε ότι φοιτά στον τομέα των Τεχνολογικών Επιστημών (6 άτομα), της Φυσικής Αγωγής (3 άτομα) και των Τεχνών (13 άτομα).

Πίνακας 3. Ποσοστό (%) επιλογής για στους κλάδους των Επιστημών της Υγείας και της Εκπαίδευσης, από κάθε υποκατηγορία του δείγματος, ανάλογα το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Γνωστικό πεδίο φοίτησης		
Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (€)	Επιστήμες Υγείας	Εκπαίδευση
Έως 8.000	11.1	22.2
8.000-16.000	9.6	19.2
16.000-24.000	27.4	17.9
24.000 και άνω	39.6	12.1

Όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω Πίνακα 3, το ποσοστό προτίμησης για το κλάδο των Επιστημών της υγείας, είναι μεγαλύτερο για τους φοιτητές με το υψηλότερο οικογενειακό εισόδημα (άνω των 24.000€), ενώ μειώνεται σταθερά ανάλογα τη μείωση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος. Το αντίστροφο συμβαίνει για το κλάδο της Εκπαίδευσης. Δηλαδή, το μεγαλύτερο ποσοστό προτίμησης παρουσιάζεται στους φοιτητές με το χαμηλότερο οικογενειακό εισόδημα (έως 8.000€), ενώ μειώνεται όσο αυξάνεται το οικογενειακό εισόδημα.

Πίνακας 4.

Κατανομή του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα τη Βάση Εισαγωγής του Τμήματος φοίτησής του.

Βάση εισαγωγής Τμήματος	V	%
Μέχρι 11.000	27	8,1
11.000-13.000	47	14,1
13.000-15.000	76	22,8
15.000-17.000	77	23,1
17.000-19.000	94	28,2
Πάνω από 19.000	12	3,6
Σύνολο	333	

Όπως διακρίνεται από το Πίνακα 4, τα περισσότερα άτομα του δείγματος (94) με ποσοστό 28.2% φοιτούν σε υψηλόβαθμα Τμήματα των οποίων η Βάση εισαγωγής

κυμαίνεται στα 17.000-19.000 μόρια, ενώ σε Τμήμα άνω των 19.000 μορίων φοιτά μόνο το 3.6% (12 άτομα). Αντίθετα σε χαμηλόβαθμα Τμήματα έως 11.000 μόρια έχει εισαχθεί το 8.1% του δείγματος (27 άτομα). Τα περισσότερα (200) άτομα με ποσοστό 60% φοιτούν σε Τμήματα, των οποίων η βάση εισαγωγής είναι 11.000 – 15.000 μόρια. Οι τελικές επιδόσεις των υποκειμένων του δείγματος στις εισαγωγικές πανελλαδικές εξετάσεις παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 1 (βλ. παράρτημα σελ. 2).

4.3.Προσδοκίες φοιτητικού πληθυσμού

4.3.1. Επαγγελματικές και προσωπικές προσδοκίες φοιτητικού πληθυσμού από την επιλογή σπουδών

Η διερεύνηση των προσδοκιών του φοιτητικού πληθυσμού, σχετικά με το Πτυχίο που προσφέρει το Τμήμα φοίτησης, βασίστηκε στη μέτρηση του βαθμού συμφωνίας του δείγματος σε εννιά (9) διαστάσεις που αφορούν την επαγγελματική και προσωπική εξέλιξη. Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται αναλυτικά οι διαστάσεις, καθώς και ο συνολικός Μέσος Όρος συμφωνίας τους δείγματος ως προς αυτές. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι ο μεγαλύτερος βαθμός συμφωνίας παρουσιάζεται στις δηλώσεις, οι οποίες αφορούν την προσδοκία για *συνέχιση των σπουδών και την απόκτηση περισσότερων ακαδημαϊκών τίτλων* (M.O.=3.68/5), καθώς και τη προσδοκία για *ένα καλύτερο βιογραφικό σημείωμα που αυξάνει της πιθανότητες πρόσληψης στον ιδιωτικό τομέα* (M.O.=3.24/5). Η κατανομή του δείγματος σε κάθε μία από τις διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης παρουσιάζεται αναλυτικά στο Παράρτημα(Πίνακες 2 έως 10, σελ. 8).

Πίνακας 5.

Συνολικοί Μέσοι Όροι στις διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης αναφορικά με τις προσδοκίες τους δείγματος από το Πτυχίο που προσφέρει το Τμήμα φοίτησης.

	N	Μικρότερη Τιμή	Μεγαλύτερη Τιμή	Μέσος Όρος	Τυπική απόκλιση
Συνέχιση των σπουδών/ απόκτηση περισσότερων ακαδημαϊκών τίτλων	337	1	5	3,68	1,153

Ένα καλύτερο βιογραφικό σημείωμα που αυξάνει τις πιθανότητες για πρόσληψη σε ιδιώτες	337	1	5	3,24	1,309
Πιθανότητες πρόσληψης στον ιδιωτικό τομέα σε θέση με υψηλές απολαβές	337	1	5	2,94	1,300
Υψηλό εισόδημα	337	1	5	2,81	1,158
Υψηλό κοινωνικό κύρος	337	1	5	2,82	1,238
Αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό	337	1	5	2,80	1,386
Πρόσληψη στο δημόσιο τομέα	337	1	5	2,67	1,294
Να αποκτήσεις τη δική σου επιχείρηση	337	1	5	2,47	1,352
Να εργαστείς στην επιχείρηση των γονέων σου	337	1	5	1,21	,667

4.3.2. Προσδοκίες φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα με το γνωστικό πεδίο των σπουδών τους και τη βάση του Τμήματος φοίτησης.

Πίνακας 6.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τις προσδοκίες του δείγματος κατά την επιλογή σπουδών ανάλογα το γνωστικό πεδίο φοίτησης

Έλεγχος Bonferroni

Εξαρτημένη μεταβλητή: **Υψηλό εισόδημα**

	(J) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική Απόκλιση	Sig.
(I) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου				
Επιστήμες υγείας	Εκπαίδευση	,946	,187	,001
	Τέχνες	1,529	,322	,001

	Ανθρωπιστικές επιστήμες	,920	,166	,001
Οικονομία-Διοίκηση	Εκπαίδευση	1,446	,407	,024
	Τέχνες	2,029	,483	,002
Εξαρτημένη μεταβλητή: Πρόσληψη στο δημόσιο τομέα				
(I) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου	(J) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική Απόκλιση	Sig.
Εκπαίδευση	Επιστήμες Υγείας	1,089	,216	,001
	Τεχνολογικές Επιστήμες	2,006	,532	,011
Εξαρτημένη μεταβλητή: Αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό				
(I) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου	(J) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική Απόκλιση	Sig.
Επιστήμες υγείας	Εκπαίδευση	,854	,235	,018
Τεχνολογικές Επιστήμες	Εκπαίδευση	1,086	,281	,007
Εξαρτημένη μεταβλητή: Εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση				
(I) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου	(J) Γνωστικό πεδίο των σπουδών σου	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική Απόκλιση	Sig.
Πολιτικές επιστήμες	Επιστήμες υγείας	,587	,162	,018

Όσον αφορά την επιδίωξη υψηλού εισοδήματος μέσω του πτυχίου Πανεπιστημίου, και όπως διακρίνεται από τον παραπάνω Πίνακα (6), φαίνεται ότι τα υποκείμενα που επέλεξαν να φοιτήσουν σε Σχολές που υπάγονται στο τομέα των Επιστημών της Υγείας, συμφωνούν, στατιστικά σημαντικά ($p=0.001$), περισσότερο από το φοιτητικό πληθυσμό του δείγματος που σπουδάζει στο τομέα των Ανθρωπιστικών Επιστημών, της Εκπαίδευσης και των Τεχνών κατά 0.920/5, 0.946/5 και 1.420/5 αντίστοιχα. Σε σχέση με τα άτομα του κλάδου της Εκπαίδευσης και των Τεχνών, στατιστικά σημαντικές διαφορές σχετικά με το υψηλό εισόδημα παρουσιάζουν, επίσης, και οι φοιτητές/τριες του κλάδου της Οικονομίας και της Διοίκησης, οι οποίοι συμφωνούν περισσότερο κατά 1.446/5 ($p=0.024$) και 2.029/5 ($p=0.002$) αντίστοιχα.

Επιπροσθέτως, από τον παραπάνω Πίνακα (6), διακρίνεται ότι τα υποκείμενα του κλάδου της Εκπαίδευσης, συμφωνούν κατά 1.089/5 και 2.006/5 περισσότερο από τον φοιτητικό πληθυσμό του τομέα των Επιστημών της Υγείας ($p=0.001$) και των Τεχνολογικών Επιστημών ($p=0.011$) αντίστοιχα, ως προς την προσδοκία για πρόσληψη στον δημόσιο τομέα.

Ο φοιτητικός πληθυσμός του δείγματος, των Τεχνολογικών Επιστημών και των Επιστημών της υγείας προσδοκά περισσότερο, από τα άτομα του κλάδου της Εκπαίδευσης, την αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό κατά 0.854/5 ($p=0.007$) και 1.086/5 ($p=0.018$) αντίστοιχα.

Τα υποκείμενα των Πολιτικών Επιστημών συμφωνούν στατιστικά σημαντικά περισσότερο από το φοιτητικό πληθυσμό των κλάδων της Υγείας και της Εκπαίδευσης, ότι επιδιώκουν μέσω του Πτυχίου τους «να εργαστούν στην επιχείρηση των γονέων τους», κατά 0.587/5 ($p=0.018$) και 0.629/5 ($p=0.013$) αντίστοιχα .

Όσον αφορά την επιδίωξη υψηλού κοινωνικού κύρους, πρόσληψης στον ιδιωτικό τομέα, καλύτερου βιογραφικού σημειώματος, απόκτησης επιχείρησης, συνέχισης των σπουδών σε υψηλότερο επίπεδο, μέσω του Πτυχίου, και όπως φαίνεται από τους Πίνακες 12,15,16,17,18 (βλ. παράρτημα, σελ.47), δεν παρουσιάζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάλογα το γνωστικό πεδίο φοίτησης των υποκειμένων που συμμετείχαν στην έρευνα.

Πίνακας 7.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς την επιδίωξη Υψηλού Εισοδήματος ανάλογα τη Βάση Εισαγωγής του Τμήματος φοίτησης.

Εξαρτημένη Μεταβλητή: Βάση εισαγωγής Τμήματος φοίτησης
Ελεγχος Bonferroni

		Διαφορά		
(I) Υψηλό εισόδημα	(J) Υψηλό εισόδημα	Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig.
Καθόλου				
	Μέτρια	-,818	,199	,001
	Πολύ	-,955	,224	,001
	Πάρα πολύ	-1,558	,325	,001
Πάρα πολύ	Λίγο	1,143	,333	,007

Ο βαθμός στον οποίο ο φοιτητικός πληθυσμός επιδιώκει, μέσω των πανεπιστημιακών του σπουδών, να αποκτήσει υψηλό εισόδημα, φαίνεται να παρουσιάζει στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάλογα το πόσο υψηλόβαθμη είναι η Σχολή στην οποία φοιτά. Πιο συγκεκριμένα, διαφορές παρουσιάζονται ανάμεσα στα υποκείμενα του δείγματος, τα οποία δήλωσαν ότι δεν επιδιώκουν καθόλου το υψηλό εισόδημα και σε αυτά τα οποία δήλωσαν ότι το επιδιώκουν μέτρια, πολύ και πάρα πολύ ($p= 0.001$). Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται από το Πίνακα 21 (βλ. παράρτημα σελ.59) μόνο το 8.2% των ατόμων, που δήλωσαν ότι δεν επιδιώκουν καθόλου το υψηλό εισόδημα, φοιτούν σε υψηλόβαθμες Σχολές των οποίων η βάση εισαγωγής ξεπερνά τα 17.000 μόρια. Αντιθέτως, σε υψηλόβαθμες Σχολές φοιτούν με ποσοστά

36.4% , 43.7% και 71.5%, τα υποκείμενα που επιδιώκουν υψηλό εισόδημα σε μέτριο, μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό αντίστοιχα.

Επίσης, στατιστικά σημαντική διαφορά εντοπίζεται και ανάμεσα στα υποκείμενα που δήλωσαν ότι επιδιώκουν *πάρα πολύ* το υψηλό εισόδημα και σε αυτούς που το επιδιώκουν *λίγο* ($p= 0.007$). Συγκεκριμένα, το δείγμα που δήλωσε ότι ενδιαφέρεται *λίγο* για το υψηλό εισόδημα φοιτά με ποσοστό 15.7% σε υψηλόβαθμες σχολές (άνω των 17.000 μορίων), ενώ για τα άτομα που επιδιώκουν *πάρα πολύ* το υψηλό εισόδημα, το ίδιο ποσοστό ανέρχεται στο 71.5%.

Στις επιδιώξεις του φοιτητικού πληθυσμού από το πτυχίο Πανεπιστημίου που αφορούν τη πρόσληψη στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, την απόκτηση επιχείρησης ή την εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση, την αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό και τη συνέχιση των ακαδημαϊκών σπουδών, όπως φαίνεται από τους Πίνακες 24-30 (βλ. *παράρτημα, σελ 64-72*) δεν παρουσιάζεται κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά ανάλογα τη Βάση του Τμήματος φοίτησης.

4.3.3. Προσδοκίες φοιτητικού πληθυσμού ανάλογα το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο τους.

Πίνακας 8.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς τις διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης ανάλογα το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας.

Έλεγχος Bonferroni

Εξαρτημένη μεταβλητή: **Υψηλό εισόδημα**

(I) Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	(J) Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική Απόκλιση	Sig.
<hr/>				

Έως 8.000 ευρώ		,727	,229	,006
	8.000 – 16.000			
Πάνω από 24.000 ευρώ	ευρώ	,537	,161	,006

Από τα στοιχεία που συνθέτουν το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο του δείγματος φαίνεται ότι μόνο το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα επηρεάζει το βαθμό συμφωνίας ως προς τις διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης. Πιο συγκεκριμένα, από το Πίνακα 8 διακρίνεται ότι τα άτομα, προερχόμενα από οικογένειες με ετήσιο εισόδημα έως 8.000 ευρώ ή 24.000 ευρώ και άνω, συμφωνούν στατιστικά σημαντικά περισσότερο, κατά 0.727/5 ($p=0.006$) και 0.537/5 ($p=0.006$) αντίστοιχα, από τα άτομα που το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα είναι 8.000-16.000 ευρώ, ως προς τη δήλωση που αφορά την επιδίωξη «υψηλού εισοδήματος» από το πτυχίο πανεπιστημίου.

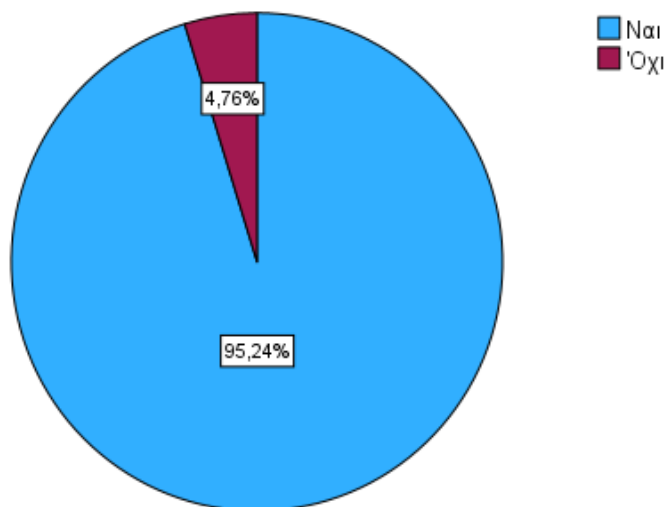
Τα επαγγέλματα των γονέων, καθώς και το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων, δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τον βαθμό συμφωνίας του δείγματος ως προς τις διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης (βλ. παράρτημα, Πίνακες 33-35, σελ. 82-84).

4.4. Φροντιστηριακή εμπειρία

Γράφημα 1.

Κατανομή του δείγματος (%) ως προς τη παρακολούθηση εξωσχολική ενισχυτικής

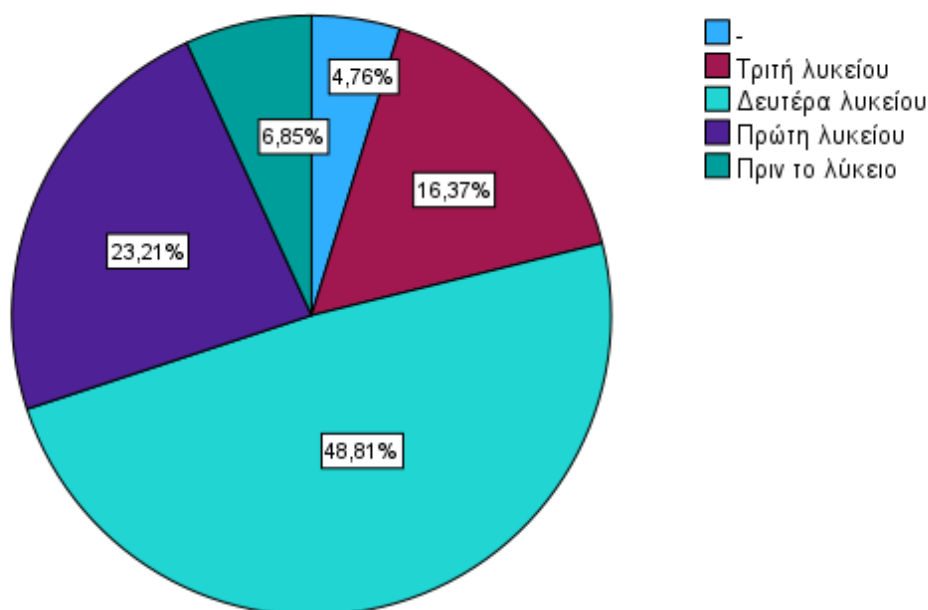
διδασκαλίας για τη προετοιμασία των πανελλαδικών εξετάσεων

Από το παραπάνω Γράφημα (1) φαίνεται ότι το 95.24% του δείγματος (330 υποκείμενα) παρακολούθησε ενισχυτική εξωσχολική διδασκαλία κατά τη προετοιμασία του για τις πανελλαδικές εξετάσεις, ενώ μόνο το 4.76% (16 υποκείμενα) δεν παρακολούθησε φροντιστηριακά ή ιδιαίτερα μαθήματα εκτός σχολείου. Ενώ, από το Γράφημα 2 διακρίνεται ότι τα περισσότερα άτομα με ποσοστό 48.81% (164 υποκείμενα) ξεκίνησαν τη προετοιμασία τους για τις πανελλαδικές εξετάσεις σε εξωσχολικά φροντιστηριακά κέντρα κατά τη φοίτησή τους στη Δευτέρα λυκείου, ενώ τα λιγότερα με ποσοστό 6.85% (23 υποκείμενα) πριν το Λύκειο. Το 23.21% του δείγματος (78 υποκείμενα) ξεκίνησε από τη Πρώτη λυκείου και ένα 16.37% (55 υποκείμενα) από τη Τρίτη λυκείου.

Γράφημα 2.

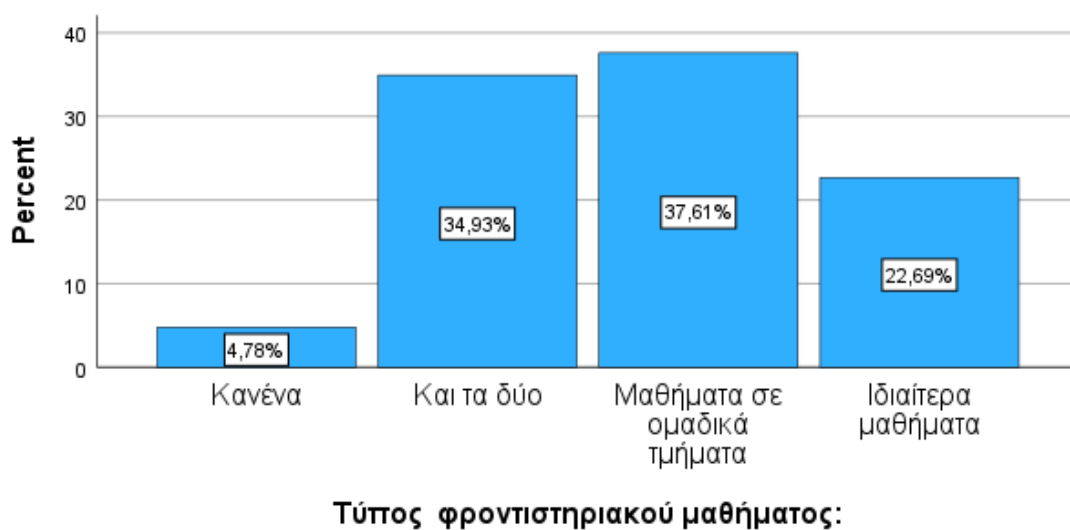
Κατανομή του δείγματος (%) ανάλογα τον χρόνο προετοιμασίας για τις πανελλήνιες εξετάσεις, σε εξωσχολικά φροντιστηριακά κέντρα

Από τα άτομα τα οποία δέχθηκαν ενισχυτική εξωσχολική διδασκαλία, το 37.61% (126 υποκείμενα) παρακολούθησαν μαθήματα σε ομαδικά τμήματα, το 22.69% (76 υποκείμενα) παρακολούθησε ιδιαίτερα μαθήματα, ενώ το 34.93% (117 υποκείμενα) δέχθηκε την ενισχυτική διδασκαλία και με τις δύο μεθόδους (βλ. *Γράφημα3*). Ενώ, όπως προκύπτει από το *Γράφημα 4*, η πλειονότητα του δείγματος, με ποσοστό 80% (269 υποκείμενα) δέχθηκε εξωσχολική ενισχυτική διδασκαλία για όλα τα πανελλαδικά μαθήματα. Με πολύ μικρά ποσοστά 6.2% (21 υποκείμενα), 5.9% (20 υποκείμενα) και 3.0% (16 υποκείμενα) εκπροσωπούνται τα άτομα που παρακολούθησαν περισσότερο από τα μισά πανελλαδικά μαθήματα, τα μισά, και λιγότερα από τα μισά αντίστοιχα.

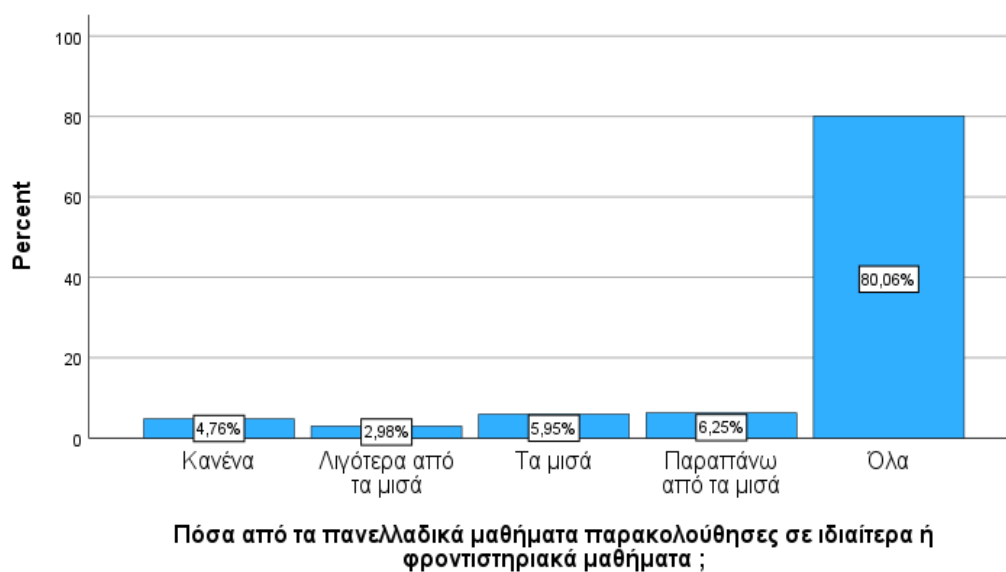
Γράφημα 3.

Κατανομή του δείγματος (%) ανάλογα το τύπο των φροντιστηριακών μαθημάτων κατά τη προετοιμασία για τις πανελλήνιες εξετάσεις

Γράφημα 4.

Κατανομή του δείγματος (%) ανάλογα τον αριθμό των πανελλαδικών μαθημάτων που δέχθηκε εξωσχολική ενισχυτική διδασκαλία.

4.4.1. Φροντιστηριακή εμπειρία και τελικές επιδόσεις στις πανελλήνιες εξετάσεις

Κατόπιν έλεγχου ανεξαρτησίας των μεταβλητών Παρακολούθηση Φροντιστηρίων – Τελικές επιδόσεις στις πανελλήνιες, μέσω του T-test (βλ παράρτημα, Πίνακα 36, σελ. 87), φαίνεται ότι οι δύο μεταβλητές δεν είναι ανεξάρτητες μεταξύ

τους (Sig = ,001). Πιο συγκεκριμένα, και όπως φαίνεται από τον Πίνακα 37(βλ. παράρτημα, σελ 88) , περισσότερους από τους μισούς (51%) που δέχθηκαν εξωσχολική ενισχυτική διδασκαλία, κατά τη προετοιμασία τους για τις πανελλαδικές εξετάσεις, κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν περισσότερα από 17.000 μόρια στις τελικές εξετάσεις. Αντίθετα, για τα άτομα, τα οποία συμμετείχαν στις εισαγωγικές εξετάσεις μόνο με τη προετοιμασία του σχολείου, το ίδιο ποσοστό είναι 24.9 %.

Κατόπιν συνεκτίμησης της συνολικής φροντιστηριακής εμπειρίας (χρόνος παρακολούθησης, μέθοδος διδασκαλίας (ιδιαίτερα ή/και ομαδικά), αριθμός πανελλαδικών μαθημάτων που παρακολουθήθηκαν), φαίνεται ότι αυτή επηρεάζει τις τελικές επιδόσεις του δείγματος (Sig= ,001). Όπως φαίνεται στον Πίνακα 38 (βλ. παράρτημα, σελ 95), όσοι είχαν χαμηλή φροντιστηριακή εμπειρία κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν περισσότερα από 17.000 μόρια σε ποσοστό 40%. Ενώ, για τα υποκείμενα με μέτρια και υψηλή φροντιστηριακή εμπειρία το ίδιο ποσοστό είναι 48.3% και 56.3% αντίστοιχα.

Πίνακας 9.

Πτυχές της «Φροντιστηριακής Εμπειρίας» που επηρεάζουν στατιστικά σημαντικά τα μόρια επιτυχίας του δείγματος στις πανελλήνιες εξετάσεις

Εξαρτημένη μεταβλητή: Τελικές επιδόσεις στις πανελλήνιες εξετάσεις
Έλεγχος Bonferroni

(I)Τύπος φροντιστηριακού μαθήματος:	(J)Τύπος φροντιστηριακού μαθήματος:	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig.
Κανένα	Και τα δύο	-2,050	,700	,022
	Μαθήματα σε ομαδικά τμήματα	-2,242	,699	,009
	Ιδιαίτερα μαθήματα	-2,477	,718	,004
(I) Αριθμός πανελλαδικών μαθημάτων φροντιστηριακά κέντρα	(J)Αριθμός πανελλαδικών μαθημάτων σε φροντιστηριακά κέντρα	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig.

Κανένα	Παραπάνω από τα μισά	-2,631	,834	,018
	Όλα	-2,227	,681	,012

Από το παραπάνω Πίνακα (9) διακρίνεται ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές, ανάμεσα στα υποκείμενα που δεν δέχθηκαν ενισχυτική διδασκαλία σε σύγκριση με όσα δέχθηκαν. Πιο συγκεκριμένα, από τον Πίνακα 40 (βλ. παράρτημα, σελ. 98), φαίνεται ότι 17.000 μόρια και άνω, πέτυχαν όσοι δεν παρακολούθησαν κάποιο φροντιστηριακό μάθημα με ποσοστό 25.9%. Για τα άτομα που παρακολούθησαν τα μαθήματα σε ομαδικά τμήματα, με ιδιαίτερη διδασκαλία, και με τους δύο τρόπους, τα ποσοστά είναι 54.7%, 53.4% και 45.2% αντίστοιχα.

Όσον αφορά τις τελικές επιδόσεις του δείγματος στις πανελλήνιες εξετάσεις, και όπως φαίνεται από το Πίνακα (9), στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίζονται ανάμεσα στα υποκείμενα που δεν παρακολούθησαν κανένα πανελλαδικό μάθημα εκτός του σχολείου και σε αυτά που δέχθηκαν ενισχυτική εξωσχολική διδασκαλία σε όλα ή παραπάνω από τα μισά πανελλαδικά μαθήματα. Συγκεκριμένα, (βλ. παράρτημα, Πίνακας 42, σελ. 102) πάνω από 17.000 μόρια κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν τα υποκείμενα που δεν δέχθηκαν ενισχυτική διδασκαλία με ποσοστό 24.9%. Αντίθετα, για τα υποκείμενα που παρακολούθησαν περισσότερα από τα μισά πανελλαδικά μαθήματα ή όλα, με εξωσχολική διδασκαλία, το ίδιο ποσοστό είναι 47.6% και 51% αντίστοιχα. Μεταξύ των υποκειμένων που δέχθηκαν ενισχυτική διδασκαλία, ανεξαρτήτως των αριθμών των μαθημάτων που παρακολούθησαν, δεν εντοπίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τις τελικές τους επιδόσεις.

4.4.2. Επιρροή κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου της οικογένειας στη φροντιστηριακή εμπειρία.

Πίνακας 10.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «τύπο φροντιστηριακού μαθήματος» ανάλογα το ετήσιο εισόδημα της οικογένειας.

Εξαρτημένη μεταβλητή: Τύπος φροντιστηριακού μαθήματος:

Έλεγχος Bonferroni

(I) Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	(J) Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	Διαφορά		
		Μέσων όρων (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig.

8.000-16.000	Έως 8.000 ευρώ	-,434	,161	,045
	Πάνω από 24.000	-,472	,119	,001

Από το παραπάνω Πίνακα (10) διακρίνεται ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές σχετικά με τον τύπο των φροντιστηριακών μαθημάτων που παρακολούθησαν τα υποκείμενα ανάλογα το ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα. Πιο συγκεκριμένα, και όπως φαίνεται από τον Πίνακα 46 (βλ. παράρτημα, σελ. 110), το 30.6% των ατόμων με οικογενειακό εισόδημα έως 8.000 ευρώ και το 30.4% των ατόμων με οικογενειακό εισόδημα πάνω από 24.000 ευρώ παρακολούθησαν μόνο ιδιαίτερα μαθήματα. Ενώ, τα υποκείμενα που ανήκουν στην κατηγορία με οικογενειακό εισόδημα 8.000-16.000 ευρώ, παρακολούθησαν μόνο ιδιαίτερα μαθήματα με ποσοστό 15.4%. Τα περισσότερα υποκείμενα (46.2%) με οικογενειακό εισόδημα 8.000-16.000 ευρώ, δέχθηκε ενισχυτική διδασκαλία τόσο σε ομαδικά όσο και σε ιδιαίτερα τμήματα, ενώ το ίδιο ποσοστό για τα υποκείμενα με οικογενειακό εισόδημα έως 8.000 ευρώ και πάνω από 24.000 ευρώ, δέχθηκαν μικτό τύπο φροντιστηριακής εκπαίδευσης με ποσοστά 22.2% και 25% αντίστοιχα.

Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος και της πιθανότητας παρακολούθησης φροντιστηρίων· του χρόνου παρακολούθησης και του αριθμού των πανελλαδικών μαθημάτων, δεν απέδωσε κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά (βλ. παράρτημα, Πίνακες 43.44.47, σελ. 107-111).

Πίνακας 11.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς τη «πιθανότητα παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων για τις πανελλήνιες εξετάσεις» ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας.

Έλεγχος Bonferroni

(I) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	(J) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Διαφορά		
		Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική Απόκλιση	Sig.
Δημοτικό	Λύκειο	,226	,054	,001
	Κατάρτιση	,232	,055	,001
	Πτυχίο πανεπιστημίου	,254	,052	,001
	Μεταπτυχιακές σπουδές	,278	,065	,001

Πίνακας 12.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «χρονικό διάστημα παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων για τις πανελλήνιες εξετάσεις» ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας

Ελεγχος Bonferroni

(I) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	(J) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Διαφορά		
		Μέσων Όρων (I-J)	Std. Error	Sig.
Δημοτικό	Γυμνάσιο	-1,000	,317	,036
	Κατάρτιση	-,909	,241	,004
	Πτυχίο πανεπιστημίου	-,846	,228	,005
	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,917	,282	,027

Η μόρφωση της μητέρας, όπως διακρίνεται από το παραπάνω Πίνακα (11), επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τη πιθανότητα παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων. Συγκεκριμένα, οι διαφορές παρουσιάζονται ανάμεσα στα υποκείμενα των οποίων η μητέρα έχει αποφοιτήσει από το δημοτικό και στα υποκείμενα των οποίων η μητέρα έχει υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο (λύκειο, κατάρτιση, πανεπιστημιακές και μεταπτυχιακές σπουδές). Από τον Πίνακα 49 (βλ. παράρτημα, σελ. 114) φαίνεται ότι τα παιδιά με μητέρα απόφοιτη δημοτικού σχολείου, δεν δέχθηκαν εξωσχολική ενισχυτική διδασκαλία για κάποιο πανελλαδικό μάθημα με ποσοστό 27.8%, ενώ το ίδιο ποσοστό για τα παιδιά με μητέρα υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου είναι μικρότερο από 10%.

Ο χρόνος παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων για τις πανελλαδικές εξετάσεις για τα υποκείμενα, των οποίων η μητέρα είναι απόφοιτη Δημοτικού σχολείου, όπως φαίνεται από το παραπάνω Πίνακα (12), διαφέρει στατιστικά σημαντικά από τα υποκείμενα των οποίων η μητέρα βρίσκεται σε υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Από τον Πίνακα 51 (βλ. παράρτημα, σελ. 117), φαίνεται ότι τα παιδιά με μητέρα απόφοιτη δημοτικού, παρακολούθησαν από νωρίς (πριν το λύκειο, πρώτη λυκείου) φροντιστηριακά μαθήματα με ποσοστό 11.1% , την στιγμή που για τα υπόλοιπα υποκείμενα το ίδιο ποσοστό κυμαίνεται από 25% (μητέρα με μεταπτυχιακές σπουδές) έως και 40% (μητέρες απόφοιτες Γυμνασίου).

Ο τύπος των φροντιστηριακών μαθημάτων (ιδιαίτερα, ομαδικά τμήματα, και με τις δύο μεθόδους), δεν φαίνεται να επηρεάζεται στατιστικά σημαντικά από το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας (βλ. παράρτημα, Πίνακας 52, σελ. 118)

Από το Πίνακα 13 φαίνεται ότι η συνολική φροντιστηριακή εμπειρία επηρεάζεται στατιστικά σημαντικά ανάλογα το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας, μεταξύ των υποκειμένων με μητέρα απόφοιτη δημοτικού και των υποκειμένων, των οποίων η μητέρα είναι απόφοιτη Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος. Συγκεκριμένα, από τον Πίνακα 54 (βλ. παράρτημα, σελ. 122), φαίνεται ότι δεν υπάρχει κανένα υποκείμενο με μητέρα κάτοχο μεταπτυχιακού διπλώματος που να ανήκει στη κατηγορία της "χαμηλής φροντιστηριακής εκπαίδευσης", ενώ για τα υποκείμενα των οποίων η μητέρα κατέχει πτυχίο Πανεπιστημίου το ίδιο ποσοστό είναι 4.7%. Αντιθέτως, τα υποκείμενα με μητέρα απόφοιτη Δημοτικού σχολείου εκπροσωπούνται στην ίδια κατηγορία με ποσοστό 33.3%.

Πίνακας 13.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «τη συνολική φροντιστηριακή εμπειρία» ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας

Έλεγχος Bonferroni

(I) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	(J) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Διαφορά		Sig.
		Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική απόκλιση	
Δημοτικό	Πτυχίο πανεπιστημίου	-,44878	,14164	,035
	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,55556	,17544	,035

Πίνακας 14.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς τη «πιθανότητα παρακολούθησης ιδιαίτερων ή φροντιστηριακών μαθημάτων κατά τη προετοιμασία σου για τις πανελλαδικές εξετάσεις» ανάλογα τη μόρφωση του πατέρα

Έλεγχος Bonferroni

(I) Μορφωτικό επίπεδο	(J) Μορφωτικό επίπεδο	Διαφορά	Τυπική	Sig.
-----------------------	-----------------------	---------	--------	------

πατέρα	πατέρα	Μέσων όρων (I-J)	απόκλιση	
Δημοτικό	Λύκειο	,154	,049	,041

Από τον παραπάνω Πίνακα (14) διακρίνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς τη πιθανότητα εξωσχολικής ενισχυτικής διδασκαλίας για την προετοιμασία των πανελλαδικών εξετάσεων, ανάμεσα στα υποκείμενα των οποίων ο πατέρας είναι απόφοιτος δημοτικού σχολείου και σε εκείνα των οποίων ο πατέρας είναι απόφοιτος λυκείου. Συγκεκριμένα, και όπως φαίνεται από τον Πίνακα 56 (βλ. παράστημα, σελ. 125), τα άτομα με πατέρα απόφοιτο Δημοτικού σχολείου δεν δέχθηκαν ενισχυτική διδασκαλία για τα πανελλαδικά μαθήματα σε ποσοστό 16.7%, ενώ για τα άτομα με πατέρα απόφοιτο Λυκείου είναι 1.3%.

Από τους Πίνακες 57,58 και 59 (βλ. παράρτημα, σελ. 126-131) φαίνεται ότι το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τη συνολική φροντιστηριακή εμπειρία των υποκειμένων, τη χρονική διάρκεια παρακολούθησης φροντιστηρίων, τον τύπο των φροντιστηριακών μαθημάτων, καθώς και το πόσα από τα πανελλαδικά μαθήματα παρακολουθήθηκαν σε εξωσχολικά φροντιστηριακά κέντρα.

Πίνακας 15.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος ως προς το «τύπο των φροντιστηριακών μαθημάτων κατά τη προετοιμασία σου για τις πανελλαδικές εξετάσεις» ανάλογα το επάγγελμα της μητέρας

Έλεγχος Bonferroni

(I) Επάγγελμα μητέρας	(J) Επάγγελμα μητέρας	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig.
Οικιακά	Ελεύθερη επαγγελματίας	-,524	,159	,023
	Δημόσιος υπάλληλος	-,413	,122	,016

Από τον παραπάνω Πίνακα (15) φαίνεται ότι τα υποκείμενα που δήλωσαν ότι η μητέρα τους ασχολείται με οικιακές εργασίες διαφέρουν στατιστικά σημαντικά, ως προς τον τύπο των φροντιστηριακών μαθημάτων που παρακολούθησαν, σε σχέση με τα υποκείμενα των οποίων η μητέρα εργάζεται ως ελεύθερη επαγγελματίας ή ως δημόσιος υπάλληλος. Από τον Πίνακα 61 (βλ. παράρτημα, σελ. 136) διακρίνεται ότι τα άτομα με μητέρα που ασχολείται με οικιακές εργασίες, παρακολούθησαν μόνο ιδιαίτερα μαθήματα για τα πανελλαδικά εξεταζόμενα μαθήματα με ποσοστό 13.1%, ενώ, για τα άτομα με μητέρα ελεύθερη επαγγελματία ή δημόσιο υπάλληλο το ίδιο ποσοστό είναι 36.6% και 21.3% αντίστοιχα.

Από τους Πίνακες 62-65 (βλ. παράρτημα, σελ. 137-145), φαίνεται ότι το επάγγελμα της μητέρας δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τη συνολική φροντιστηριακή εμπειρία των υποκειμένων, την πιθανότητα παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων, την χρονική διάρκεια και τη ποσότητα αυτών. Το επάγγελμα του πατέρα (βλ. παράρτημα, Πίνακες 66-70, σελ. 148-158) δεν επηρεάζει, στατιστικά σημαντικά, καμία παράμετρο που να αφορά την φροντιστηριακή εκπαίδευση των υποκειμένων.

4.5. Προσδοκίες γονέων

4.5.1. Προσδοκίες γονέων από την επιλογή σπουδών του φοιτητικού πληθυσμού

Η διερεύνηση των γονεϊκών προσδοκιών κατά την επιλογή σπουδών, βασίστηκε στο βαθμό συμφωνίας του φοιτητικού πληθυσμού που συμμετείχε στην έρευνα σε έντεκα (11) δηλώσεις που αφορούν διάφορες διαστάσεις σχετικά τη πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο, που «εκφράστηκαν» από τους γονείς, κατά την επιλογή σπουδών· εκ των οποίων οι τέσσερις (4) αφορούν εσωτερικά κίνητρα (ενδιαφέροντα, προσωπική μόρφωση, δεξιότητες κτλ.) και οι επτά (7) εξωτερικά κίνητρα (υψηλό εισόδημα, διαστάσεις επαγγελματικής αποκατάστασης κτλ.).

Στο Πίνακα 16 παρουσιάζονται, κατά φθίνουσα σειρά ανάλογα τον συνολικό τους Μέσο Όρο (μικρότερη τιμή =1 / μεγαλύτερη τιμή =5) , οι δηλώσεις αναφορικά με τις γονεϊκές προσδοκίες. Συγκεκριμένα, η δήλωση «τους ενδιέφερε αυτό που θα επιλέξεις να είναι κάτι που θα σε κάνει ευτυχισμένο», συγκέντρωσε τον υψηλότερο Μ.Ο. (= 4.01/5)· ενώ, τον μικρότερο βαθμό συμφωνίας του δείγματος συγκέντρωσε, με Μ.Ο. (2.72/5), η δήλωση «προσπάθησαν να σε αποτρέψουν από μία επιλογή που θα οδηγούσε σε υψηλές πιθανότητες ανεργίας».

Από το Πίνακα 71 (βλ. παράρτημα, σελ. 160) διακρίνεται ότι η τιμή του δείκτη Cronbach's-alpha, για τις έντεκα (11) δηλώσεις της κλίμακας μέτρησης αντιλήψεων σχετικά με τις «γονεϊκές προσδοκίες, κατά την επιλογή σπουδών, από το πτυχίο Πανεπιστημίου σχετικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης», είναι υψηλή ($\alpha = .725$), γεγονός που συνεπάγεται με το υψηλό επίπεδο συνοχής τους και επομένως, με την εσωτερική εγκυρότητα και αξιοπιστία τους.

Αναλυτικά η κατανομή του δείγματος σε κάθε μία από τις έντεκα (11) διαστάσεις, της συγκεκριμένης κλίμακας, παρουσιάζεται στο Παράρτημα(Πίνακες 72 έως 82, σελ. 162-168).

Πίνακας 16.

Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των δηλώσεων αναφορικά με τις αντιλήψεις του δείγματος ως προς τις γονεϊκές προσδοκίες, κατά την επιλογή σπουδών

	N	Μικρότερη Τιμή	Μεγαλύτερη Τιμή	Μέσος Όρος	Τυπική απόκλιση
Τους ενδιέφερε αυτό που θα διαλέξεις να είναι κάτι που θα σε κάνει ευτυχισμένο	337	1	5	4,01	1,135
Έδιναν έμφαση στις προσωπικές σου ικανότητες και δεξιότητες	337	1	5	3,90	1,186
Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ενδιαφέροντά σου	337	1	5	3,74	1,217
Σου συμβούλευαν να επιλέξεις κάτι που προσφέρει πολλές προοπτικές για προσωπική καλλιέργεια/μόρφωση	336	1	5	3,67	1,214

Επιχειρηματολογούσαν υπέρ των θετικών στοιχείων που εξασφαλίζει μια σταθερή δουλειά	337	1	5	3,61	1,291
Συζητούσαν για τη ζήτηση εργατικού δυναμικού που υπάρχει στην αγορά εργασίας, σχετικά με τα επαγγέλματα που οδηγεί η κάθε επιλογή	337	1	5	3,45	1,255
Επικεντρώνονταν στην εξασφάλιση υψηλού εισοδήματος	336	1	5	3,32	1,238
Ανησυχούσαν η επαγγελματική σου αποκατάσταση να μην είναι χρονοβόρα μετά την αποφοίτηση	336	1	5	2,95	1,364
Επικεντρώνονταν στο κύρος και τις υψηλές κοινωνικές θέσεις που οδηγεί η κάθε επιλογή	336	1	5	2,88	1,356
Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στις προοπτικές για μεταπτυχιακές σπουδές και ακαδημαϊκή πορεία που μπορεί να εξασφαλίσει η κάθε επιλογή	337	1	5	2,88	1,366
Προσπάθησαν να σε αποτρέψουν από μία επιλογή που θα οδηγούσε σε υψηλές πιθανότητες ανεργίας	337	1	5	2,72	1,470

4.5.2. Γονεϊκές προσδοκίες και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο οικογένειας

Πίνακας 17.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τις γονεϊκές προσδοκίες από την επιλογή σπουδών, ανάλογα το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας.

Έλεγχος Bonferroni					
Αντιλήψεις φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με τις προσδοκίες των γονέων τους, κατά την επιλογή σπουδών, από το πτυχίο Πανεπιστημίου σχετικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης.					
Εξαρτημένη Μεταβλητή	(I) Μόρφωση μητέρας	(J) Μόρφωση μητέρας	Διαφορά Μέσου Όρου (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig
Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ενδιαφέροντα σου	Λύκειο	Πτυχίο Πανεπιστημίου	-,592	,172	,014
	Γυμνάσιο	Πτυχίο Πανεπιστημίου	-1,145	,365	,040
Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στις προοπτικές για μεταπτυχιακές σπουδές και ακαδημαϊκή πορεία που μπορεί να εξασφαλίσει η κάθε επιλογή		Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,358	,441	,047

Ο έλεγχος Ανονα για τις αντιλήψεις του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με τις προσδοκίες των γονέων τους, κατά την επιλογή σπουδών, από το πτυχίο Πανεπιστημίου σχετικά με διάφορες διαστάσεις επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης και ως προς τη μόρφωση της μητέρας, έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικά διαφορές στις δηλώσεις : *"Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ενδιαφέροντα σου"*, όπου για τα υποκείμενα με μητέρα κάτοχο πτυχίου πανεπιστημίου ο Μ.Ο. είναι υψηλότερος σε σχέση με τα υποκείμενα των οποίων η μητέρα είναι απόφοιτη Λυκείου (+.592, $p=.014$)·και στη δήλωση *"Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στις προοπτικές για μεταπτυχιακές σπουδές και ακαδημαϊκή πορεία που μπορεί να εξασφαλίσει η κάθε επιλογή"*, όπου για τα υποκείμενα με μητέρα απόφοιτη Γυμνασίου ο Μ.Ο. τους είναι χαμηλότερος σε σχέση με τα άτομα των οποίων η μητέρα είναι κάτοχος πτυχίου πανεπιστημίου (-1.145, $p=.040$) και σε σχέση με τα άτομα που δήλωσαν ότι η μητέρα τους έχει ολοκληρώσει μεταπτυχιακές σπουδές (-1.358, $p=0.47$).

Ο έλεγχος Ανονα για τις αντιλήψεις του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με τις προσδοκίες των γονέων τους, κατά την επιλογή σπουδών, και ανάλογα το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειάς του, δεν απέδωσε άλλες στατιστικά σημαντικές διαφορές ούτε ως προς τις δηλώσεις ξεχωριστά, ούτε ως προς τους συνολικούς Μ.Ο. των υποκειμένων (βλ. παράρτημα, Πίνακες 83-101, σελ. 169-267).

4.5.3.Γονεϊκές προσδοκίες και τελικές επιδόσεις στις πανελλήνιες εξετάσεις

Από τον Πίνακα 18, διακρίνεται ότι ο βαθμός συμφωνίας του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς ορισμένες δηλώσεις της κλίμακας σχετικά με τις «γονεϊκές προσδοκίες από το πτυχίο πανεπιστημίου, κατά την επιλογή σπουδών» επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τα μόρια επιτυχίας στις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις. Πιο συγκεκριμένα, οι διαφοροποιήσεις παρατηρούνται ανάμεσα στα υποκείμενα τα οποία κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν έως 13.999 μόρια στις πανελλήνιες εξετάσεις και στα υποκείμενα τα οποία πέτυχαν τις υψηλότερες βαθμολογίες, δηλαδή, από 17.000 έως 20.000 μόρια.

Αναλυτικότερα, τα άτομα τα οποία ανήκουν στην υψηλότερη βαθμολογική κατηγορία, συμφωνούν, στατιστικά σημαντικά περισσότερο, από τα άτομα που ανήκουν στη χαμηλότερη βαθμολογική κατηγορία, ότι οι γονείς κατά την επιλογή σπουδών :

«Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ενδιαφέροντά τους» (+.582, $p=.009$), *«Έδιναν έμφαση*

στις προσωπικές τους ικανότητες και δεξιότητες» (+.508, $p=.028$) και «Τους συμβούλευαν να επιλέξουν κάτι που προσφέρει πολλές προοπτικές για προσωπική καλλιέργεια/μόρφωση» (+.587, $p=.009$).

Ουσιαστικά, οι δηλώσεις στις οποίες παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές σχετίζονται με τις γονεϊκές προσδοκίες αναφορικά τα εσωτερικά κίνητρα. Έτσι, τα άτομα τα οποία συγκέντρωσαν 17.000 έως 20.000 μόρια στις πανελλήνιες εξετάσεις, συγκεντρώνουν στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερο Μ.Ο. ως προς τα εσωτερικά κίνητρα. (+.48177, $p=.011$), από τα άτομα που συγκέντρωσαν έως 13.000 μόρια.

Πίνακας 18.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τις γονεϊκές προσδοκίες από την επιλογή σπουδών, ανάλογα τα μόρια επιτυχίας στις πανελλήνιες εξετάσεις.

Έλεγχος Bonferroni

	(I) Πόσα μόρια συγκέντρωσες στις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις;	(J) Πόσα μόρια συγκέντρωσες στις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις;	Διαφορά Μέσων Όρων (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig.
Εξαρτημένη μεταβλητή					
Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ενδιαφέροντά σου	έως 13.999 μόρια	17.000-20.000 μόρια	-,582	,195	,009
Έδιναν έμφαση στις προσωπικές σου ικανότητες και δεξιότητες	έως 13.999 μόρια	17.000-20.000 μόρια	-,508	,194	,028
Σου συμβούλευαν να επιλέξεις κάτι που προσφέρει πολλές προοπτικές για προσωπική καλλιέργεια/μόρφωση	έως 13.999 μόρια	17.000-20.000 μόρια	-,587	,197	,009
Εσωτερικά κίνητρα					

έως 13.999 μόρια	17.000-20.000 μόρια	-,48177	,16406	,011
---------------------	------------------------	---------	--------	------

Ως προς τη διερεύνηση του βαθμού στον οποίο οι γονεϊκές προσδοκίες επηρεάζουν τη Βάση Εισαγωγής του Τμήματος φοίτησης, και όπως φαίνεται από τον Πίνακα 103 (βλ. παράρτημα, σελ. 298), η μόνη, στατιστικά σημαντική, διαφορά παρατηρείται στα υποκείμενα τα οποία εισήχθησαν σε χαμηλόβαθμο Τμήμα (έως 11.000 μόρια), τα οποία και διαφωνούν περισσότερο (-.783, $p=.046$) ότι «οι γονείς τους έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ενδιαφέροντα τους» από τα άτομα τα οποία εισήχθησαν σε Τμήμα με βάση από 17.000 έως 19.000 μόρια. Τέλος, και ως προς τις γονεϊκές προσδοκίες, αυτές δεν φαίνεται να επηρεάζουν το γνωστικό πεδίο φοίτησης του δείγματος των φοιτητών (βλ. παράρτημα, Πίνακας 104, σελ. 323).

4.6. Γονεϊκή εμπλοκή κατά την επιλογή σπουδών

4.6.1. Αντιλήψεις φοιτητικού πληθυσμού αναφορικά με τη γνώση των γονέων τους για τις Πανεπιστημιακές σπουδές.

Η διερεύνηση της γονεϊκής εμπλοκής, κατά την επιλογή σπουδών, εκτός των γονεϊκών προσδοκιών, βασίστηκε και στο βαθμό συμφωνίας του φοιτητικού πληθυσμού που συμμετείχε στην έρευνα σε επτά (7) δηλώσεις που αφορούν διάφορες διαστάσεις σχετικά τη γνώση των γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές· εκ των οποίων δύο (2) αφορούν γνώσεις σχετικά την αξία των πτυχίων στην αγορά εργασίας, δύο (2) αφορούν γνώσεις σχετικά με τις εργασιακές συνθήκες και τρεις (3) αφορούν γνώσεις σχετικά με τη λειτουργία των Πανεπιστημίων.

Στο Πίνακα 19 παρουσιάζονται, κατά φθίνουσα σειρά ανάλογα τον συνολικό τους Μέσο Όρο (μικρότερη τιμή =1 / μεγαλύτερη τιμή =5) , οι δηλώσεις αναφορικά με τη γνώση των γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές. Συγκεκριμένα, η συνολική, γονεϊκή εμπλοκή του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού είναι χαμηλή (Μ.Ο. = 2.30), ενώ καμία από τις επιμέρους δηλώσεις δεν συγκεντρώνει συνολικό βαθμό συμφωνίας υψηλότερο του μετρίου (Μ.Ο. < 3).

Αναλυτικότερα η δήλωση «θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας», συγκεντρώνει τον υψηλότερο Μ.Ο.

(= 2.80/5)· ενώ, τον μικρότερο βαθμό συμφωνίας του δείγματος συγκέντρωσε, με Μ.Ο. (1.93/5), η δήλωση «Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους με έφεραν σε επαφή με το εργασιακό περιβάλλον του επαγγέλματος που επιθυμούσα να ακολουθήσω».

Από το Πίνακα 71 (βλ. παράρτημα, σελ. 160) διακρίνεται ότι η τιμή του δείκτη Cronbach's-alpha, για τις επτά (7) δηλώσεις της κλίμακας μέτρησης αντιλήψεων σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή και τη «γνώση των γονέων αναφορικά με τις Πανεπιστημιακές σπουδές», είναι υψηλή ($\alpha = .825$), γεγονός που συνεπάγεται με το υψηλό επίπεδο συνοχής τους και επομένως, με την εσωτερική εγκυρότητα και αξιοπιστία τους.

Αναλυτικά η κατανομή του δείγματος σε κάθε μία από τις έντεκα (11) διαστάσεις, της συγκεκριμένης κλίμακας, παρουσιάζεται στο Παράρτημα(Πίνακες 105 έως 111, σελ. 327-331).

Πίνακας 19.

Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των δηλώσεων αναφορικά με τις αντιλήψεις του δείγματος ως προς διάφορες παραμέτρους γονεϊκής εμπλοκής, κατά την επιλογή σπουδών

	N	Μικρότερη τιμή	Μεγαλύτερη τιμή	Μέσος Όρος	Τυπική απόκλιση
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας	337	1	5	2,80	1,100
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τις επιλογές και τις ευκαιρίες που προσφέρει το κάθε πτυχίο	337	1	5	2,55	1,096
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους μπορούσαν να μου παρέχουν έγκυρες πληροφορίες για το Πανεπιστήμιο και σχετικά με το αντικείμενο σπουδών που ήθελα να ακολουθήσω.	337	1	5	2,32	1,293

Θυμάμαι τους γονείς μου να συζητάνε για τις Πανεπιστημιακές μου σπουδές από τότε που ήμουν πολύ μικρός/ή.	337	1	5	2,20	1,303
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους μου παρείχαν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τις εργασιακές συνθήκες του επαγγέλματος που επιθυμούσα να ακολουθήσω.	337	1	5	2,15	1,280
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη λειτουργία των Πανεπιστημίων (οδηγός σπουδών, προσφερόμενα μαθήματα, κατευθύνσεις κτλ)	337	1	5	2,15	1,126
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους με έφεραν σε επαφή με το εργασιακό περιβάλλον του επαγγέλματος που επιθυμούσα να ακολουθήσω	337	1	5	1,93	1,261
M.O. Γονεϊκής εμπλοκής	337	1,00	4,71	2,3006	,84621

4.6.2. Αντιλήψεις φοιτητικού πληθυσμού ως προς τη γνώση των γονέων τους για τις Πανεπιστημιακές σπουδές ανάλογα με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειάς τους.

Πίνακας 20.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα

Έλεγχος |Bonferroni

Αντιλήψεις φοιτητικού
πληθυσμού σχετικά με τη
γονεϊκή εμπλοκή, κατά
την επιλογή σπουδών,

σχετικά με διάφορες
διαστάσεις που αφορούν
τη γνώση των γονέων για
τις Πανεπιστημιακές
σπουδές .

Εξαρτημένη Μεταβλητή	(I) Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	(J) Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	Διαφορά Μέσου Όρου (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας	Έως 8.000€	16.000 έως 24.000€	-,764	,206	,002
		Πάνω από 24.000€	-,819	,207	,001
	8.000 έως 16.000€	16.000 έως 24.000 €	-,546	,149	,002
		Πάνω από 24.000€	-,602	,150	,001
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τις επιλογές και τις	Έως 8.000€	Πάνω από 24.000€	-,687	,207	,006

ευκαιρίες που προσφέρει το κάθε πτυχίο	16.000 έως 24.000 ευρώ 8.000 έως 16.000€	Πάνω από 24.000€	-,520	,149	,003
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη λειτουργία των Πανεπιστημίων (οδηγός σπουδών, προσφερόμενα μαθήματα, κατευθύνσεις κτλ)	16.000 έως 24.000€ Έως 8.000€ 16.000€	Πάνω από 24.000€ Πάνω από 24.000€	-,771 -,836 -,440 -,505	,214 ,215 ,154 ,156	,002 ,001 ,028 ,008
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους μπορούσαν να μου παρέχουν έγκυρες πληροφορίες σχετικά με το εργασιακό	8.000 έως 16.000€	Πάνω από 24.000€	-,573	,181	,010
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους με έφεραν σε επαφή με το εργασιακό περιβάλλον του επαγγέλματος που ήθελα να ακολουθήσω	8.000 έως 16.000€	Πάνω από 24.000€	-,515	,177	,024

Συνολικός Μ.Ο. γονεϊκής εμπλοκής	16.000 έως 24.000€	- ,47123	,16060	,021
Έως 8.000€	Πάνω από 24.000€	- ,64683	,16131	,001
8.000 έως 16.000€	Πάνω από 24.000€	- ,46395	,11702	,001

Ο έλεγχος Αποναγία τις αντιλήψεις του φοιτητικού πληθυσμού ως προς τη γονεϊκή εμπλοκή, κατά την επιλογή σπουδών, σχετικά με διάφορες διαστάσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές και ως προς το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικά διαφορές στις δηλώσεις :

α) "θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας", όπου για τα υποκείμενα προερχόμενα από οικογένειες με εισόδημα έως 8.000€ ο Μ.Ο. του βαθμού συμφωνίας τους είναι χαμηλότερες σε σχέση με τα υποκείμενα, των οποίων το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα είναι από 16.000 έως 24.000€ (-.764, $p = .002$) ή πάνω από 24.000€ (-.819, $p = .001$). Επίσης, με τα άτομα που έχουν ετήσιο εισόδημα 16.000-24.000€ ή πάνω από 24.000€, διαφωνούν περισσότερο, με τη παραπάνω δήλωση, και τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα 8.000-16.000€ (-.546, $p = .002$ και -.602, $p = .001$ αντίστοιχα).

β) "Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τις επιλογές και τις ευκαιρίες που προσφέρει το κάθε πτυχίο", όπου για τα υποκείμενα προερχόμενα από οικογένειες με εισόδημα έως 8.000€ ο Μ.Ο. του βαθμού συμφωνίας τους είναι χαμηλότερες σε σχέση με τα υποκείμενα, των οποίων το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα είναι πάνω από 24.000€ (-.687, $p = .006$). Επίσης, με τα άτομα που έχουν ετήσιο εισόδημα πάνω από 24.000€ αλλά και με εκείνα με εισόδημα 16.000-24.000€, διαφωνούν περισσότερο, με τη παραπάνω δήλωση, και τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα 8.000-16.000€ (-.672, $p = .150$ και -.520, $p = .001$ αντίστοιχα).

γ)"θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη λειτουργία του Πανεπιστημίου", όπου τα υποκείμενα προερχόμενα από οικογένειες με εισόδημα έως 8.000€ διαφωνούν περισσότερο, στατιστικά σημαντικά, με τα υποκείμενα, των οποίων το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα είναι από 16.000 έως 24.000€ (-.771, $p=.002$) ή πάνω από 24.000€ (-.836, $p=.001$). Επίσης, με τα άτομα που έχουν ετήσιο εισόδημα 16.000-24.000€ ή πάνω από 24.000€, διαφωνούν περισσότερο, με τη παραπάνω δήλωση, και τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα 8.000-16.000€ (-.440, $p=.028$ και -.505, $p=.008$ αντίστοιχα).

δ) "οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες του μπορούσαν να μου παρέχουν έγκυρες πληροφορίες για το πανεπιστήμιο και σχετικά με το αντικείμενο σπουδών που ήθελα να ακολουθήσω", όπου τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα άνω των 24.000€, συμφωνούν περισσότερο κατά .573/5 ($p=.010$) από τα άτομα με εισόδημα από 8.000 έως 16.000 €

ε)"οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους με έφεραν σε επαφή με το εργασιακό περιβάλλον του επαγγέλματος που επιθυμούσα να ακολουθήσω" όπου τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα από 8.000 έως 16.000€ διαφωνούν περισσότερο από τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα άνω των 24.000€ (-.515, $p=.024$).

Τέλος, το οικογενειακό εισόδημα φαίνεται ότι επηρεάζει, στατιστικά σημαντικά, τον συνολικό Μ.Ο. της γονεϊκής εμπλοκής ως προς τη γνώση των γονέων για το Πανεπιστήμιο. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι διαφοροποιούνται τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα έως 8.000€ τα οποία παρουσιάζουν χαμηλότερο Μ.Ο. από τα υποκείμενα με οικογενειακό εισόδημα 16.000-24.000€ ($p=.021$) ή άνω των 24.000€ ($p=.001$). Επίσης, με τα άτομα που ανήκουν στη κατηγορία των 24.000€ και άνω, παρουσιάζουν χαμηλότερο συνολικό Μ.Ο. και τα άτομα με οικογενειακό εισόδημα από 8.000-16.000€ ($p=.001$)

Πίνακας 21.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας

Αντιλήψεις φοιτητικού
πληθυσμού σχετικά με τη
γονεϊκή εμπλοκή, κατά
την επιλογή σπουδών,
σχετικά με διάφορες
διαστάσεις που αφορούν
τη γνώση των γονέων
για τις Πανεπιστημιακές
σπουδές .

Εξαρτημένη Μεταβλητή	(I) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	(J) Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Διαφορά Μέσου Όρου (I-J)	Τυπική απόκλι ση	Sig
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας	Δημοτικό	Πτυχίο Πανεπιστημίου	-1,102	,251	<,001
		Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,667	,311	<,001
		Διδακτορικό δίπλωμα	-2,000	,444	<,001
Γυμνάσιο		Πτυχίο Πανεπιστημίου	-1,302	,272	<,001
		Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,867	,328	<,001
		Διδακτορικό δίπλωμα	-2,200	,457	<,001

Λύκειο	Πτυχίο			
	Πανεπιστημίου	-,653	,143	,001
	Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,218	,233	<,001
	Διδακτορικό δίπλωμα	-1,551	,394	<,001
Κατάρτιση	Πτυχίο			
	Πανεπιστημίου	,475	,150	,037
	Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,040	,237	<,001
	Διδακτορικό δίπλωμα	-1,373	,396	,013
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τις επιλογές και τις ευκαιρίες που προσφέρει το κάθε πτυχίο	Πτυχίο			
	Πανεπιστημίου	-,988	,260	,004
	Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,431	,323	<,001
	Διδακτορικό δίπλωμα	-2,079	,461	<,001

	Γυμνάσιο	Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,208	,341	,009
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,857	,474	,002
	Λύκειο	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,888	,242	,006
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,537	,408	,004
	Κατάρτιση	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,850	,246	,013
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,499	,411	,006
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουνε επαρκείς γνώσεις για τη λειτουργία των Πανεπιστημίων (οδηγός σπουδών, προσφερόμενα μαθήματα, κατευθύνσεις κτλ.)	Δημοτικό	Πτυχίο			
		Πανεπιστημίου	-1,016	,258	,002
		Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,333	,319	<,001
		Διδακτορικό δίπλωμα	-2,071	,456	<,001
	Γυμνάσιο	Πτυχίο			
		Πανεπιστημίου	-1,249	,279	<,001
		Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,567	,337	<,001
		Διδακτορικό			

		δίπλωμα	-2,305	,469	<,001
		Πτυχίο			
		Πανεπιστημίου	-,620	,154	,002
	Κατάρτιση	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,938	,244	,003
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,676	,407	,001
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους μπορούσαν να μου παρέχουν έγκυρες πληροφορίες για το Πανεπιστήμιο και σχετικά με το αντικείμενο σπουδών που ήθελα να ακολουθήσω	Γυμνάσιο	Πτυχίο			
		Πανεπιστημίου	-1,370	,336	<,001
		Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,500	,405	,005
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,810	,564	,031
		Πτυχίο			
		Πανεπιστημίου	-,780	,177	,001
	Λύκειο	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,910	,287	,035
	Κατάρτιση	Πτυχίο	-,614	,186	,022
		Πανεπιστημίου			
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους με έφεραν σε επαφή με το	Πτυχίο	Γυμνάσιο	1,136	,336	,017

εργασιακό περιβάλλον του επαγγέλματος που επιθυμούσα να ακολουθήσω	Πανεπιστημίου	Λύκειο	,639	,177	,077
Συνολικός Μ.Ο.		Πτυχίο			
		Πανεπιστημίου	-,92225	,21385	,001
	Δημοτικό	Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,23810	,25791	,001
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,48299	,35868	,001
		Πτυχίο			
		Πανεπιστημίου	-,55045	,11256	,001
	Λύκειο	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,86630	,18291	,001
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,11120	,30917	,001
	Κατάρτιση	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,67164	,18641	,008

Από τον παραπάνω Πίνακα (21) διακρίνεται ότι ως προς τη μόρφωση της μητέρας και αναφορικά με τη διάσταση της γονεϊκής εμπλοκής που σχετίζεται με τη

γνώση των γονέων για τις πανεπιστημιακές σπουδές, παρουσιάζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές στις πέντε από τις επτά δηλώσεις (5/7), όπου τα υποκείμενα με μητέρες υψηλού μορφωτικού επιπέδου, απόφοιτες Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά από τα άτομα των οποίων η μητέρα είναι απόφοιτη χαμηλότερης εκπαιδευτικής βαθμίδας.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τους συνολικούς Μ.Ο. του δείγματος, φαίνεται ότι τα υποκείμενα με μητέρα απόφοιτη Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης παρουσιάζουν, στατιστικά σημαντικά ($\text{sig} < 0.05$), υψηλότερο Μ.Ο. από τα υποκείμενα με μητέρα απόφοιτη δημοτικού, λυκείου ή κατάρτισης.

Πίνακας 22.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα τη μόρφωση του πατέρα

Έλεγχος |Bonferroni

Αντιλήψεις φοιτητικού
πληθυσμού σχετικά με τη
γονεϊκή εμπλοκή, κατά
την επιλογή σπουδών,
σχετικά με διάφορες
διαστάσεις που αφορούν
τη γνώση των γονέων
για τις Πανεπιστημιακές
σπουδές .

Εξαρτημένη	(I)	(J)	Διαφορά	Τυπική	Sig
Μεταβλητή	Μόρφωση	Μόρφωση	Μέσου Όρου	απόκλιση	
	πατέρα	πατέρα	(I-J)		

Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας	Δημοτικό	Κατάρτιση	-,859	,247	,012
		Πτυχίο πανεπιστημίου	-1,143	,228	,001
		Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,736	,298	,001
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,940	,438	,001
	Γυμνάσιο	Μεταπτυχιακές σπουδές	-1,135	,285	,002
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,340	,429	,041
	Λύκειο	Πτυχίο πανεπιστημίου	-,611	,149	,001
		Μεταπτυχιακό δίπλωμα	-1,203	,242	,001
		Διδακτορικό δίπλωμα	-1,408	,402	,011
	Κατάρτιση	Μεταπτυχιακές σπουδές	-,876	,251	,012
	Δημοτικό	Πτυχίο πανεπιστημίου	-,896	,235	,004
		Δημοτικό	1,429	,307	<,001
		Μεταπτυχιακές σπουδές	,925	,294	,037
για τις επιλογές και τις ευκαιρίες που προσφέρει το κάθε πτυχίο	Μεταπτυχιακές σπουδές	Γυμνάσιο	,925	,294	,037
		Λύκειο	,997	,249	,001

		Κατάρτιση	,891	,259	,014
Θεωρώ ότι οι	Πτυχίο	Δημοτικό	1,074	,238	<,001
γονείς μου έχουν	πανεπιστημίου	Λύκειο	,616	,155	,002
επαρκείς γνώσεις					
για τη λειτουργία		Δημοτικό	1,625	,310	<,001
των		Γυμνάσιο	1,069	,297	,008
πανεπιστημίων	Μεταπτυχιακές	Λύκειο	1,167	,252	<,001
(οδηγός σπουδών,	σπουδές	Κατάρτιση	1,017	,262	,003
προσφερόμενα					
μαθήματα,					
κατευθύνσεις κτλ.)					
Οι γονείς μου	Πτυχίο	Δημοτικό	,927	,280	,022
ή/και οι γνωριμίες	πανεπιστημίου	Λύκειο	,559	,182	,050
τους μπορούσαν		Δημοτικό	1,379	,365	,004
να μου παρέχουν					
έγκυρες	Μεταπτυχιακές	Λύκειο	1,010	,297	,016
πληροφορίες για	σπουδές	Κατάρτιση	1,018	,308	,022
το Πανεπιστήμιο					
και σχετικά με το					
αντικείμενο					
σπουδών που					
ήθελα να					
ακολουθήσω					
	Πτυχίο	Δημοτικό	,75141	1,8085	<,001
	πανεπιστημίου	Λύκειο	,39610	1,1786	,018
		Δημοτικό	1,13251	,23567	<,001
Συνολικός Μ.Ο.	Μεταπτυχιακές	Γυμνάσιο	,81559	,22251	,007

σπουδές	Λύκειο	,77719	,19163	,001
	Κατάρτιση	,70229	,70229	,010

Από το παραπάνω Πίνακα (22) διακρίνεται ότι ως προς τη μόρφωση του πατέρα και αναφορικά με τη διάσταση της γονεϊκής εμπλοκής που σχετίζεται με τη γνώση των γονέων για τις πανεπιστημιακές σπουδές, παρουσιάζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές στις πέντε από τις επτά δηλώσεις (4/7), όπου τα υποκείμενα με πατέρα υψηλού μορφωτικού επιπέδου, απόφοιτο Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά από τα άτομα των οποίων ο πατέρας είναι απόφοιτη χαμηλότερης εκπαιδευτικής βαθμίδας.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τους συνολικούς Μ.Ο. του δείγματος, φαίνεται ότι τα υποκείμενα με πατέρα κάτοχο πτυχίου πανεπιστημίου συγκεντρώνουν, στατιστικά σημαντικά, υψηλότερο Μ.Ο. από τα άτομα με πατέρα απόφοιτο Δημοτικού ($p < .001$) ή Λυκείου ($p = .018$). Επίσης, φαίνεται ότι τα άτομα με πατέρα κάτοχο μεταπτυχιακού διπλώματος συγκεντρώνουν υψηλότερο Μ.Ο. και διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά από τα υποκείμενα με πατέρα απόφοιτο Δημοτικού ($p < .001$), Γυμνασίου ($p = .007$), Λυκείου ($p = .001$) και Κατάρτισης ($p = 0.10$).

Πίνακας 23.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα το επάγγελμα του πατέρα

Έλεγχος |Bonferroni

Αντιλήψεις φοιτητικού
πληθυσμού σχετικά με τη

γονεϊκή εμπλοκή, κατά
την επιλογή σπουδών,
σχετικά με διάφορες
διαστάσεις που αφορούν
τη γνώση των γονέων για
τις Πανεπιστημιακές
σπουδές .

Εξαρτημένη Μεταβλητή	(I) Επάγγελμα πατέρα	(J) Επάγγελμα πατέρα	Διαφορά Μέσου Όρου (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας	Αγρότης	Δημόσιος υπάλληλος	-1,088	,295	,005
		Ιδιωτικός υπάλληλος	-1,025	,295	,012

Το επάγγελμα του πατέρα δεν φαίνεται να επηρεάζει τις αντιλήψεις του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με διάφορες διαστάσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές.

Μόνο ως προς τη δήλωση «θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας», τα άτομα με πατέρα αγρότη διαφωνούν, στατιστικά σημαντικά, περισσότερο από τα υποκείμενα με πατέρα δημόσιο (-1.088, $p=.005$) ή ιδιωτικό υπάλληλο (-1.025, $p=.012$). Το επάγγελμα του πατέρα δεν φαίνεται να επηρεάζει τις αντιλήψεις του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με διάφορες διαστάσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές.

Αντιθέτως, όπως φαίνεται στο Πίνακα 24, το επάγγελμα της μητέρας διαφοροποιεί, στατιστικά σημαντικά, τα άτομα με μητέρα δημόσιο υπάλληλο από τα υποκείμενα τα οποία δήλωσαν ότι η μητέρα τους δεν έχει επαγγελματική αποκατάσταση και ασχολείται με τα «οικιακά». Πιο συγκεκριμένα, διακρίνεται ότι τα άτομα, των οποίων η μητέρα εργάζεται στο δημόσιο τομέα, συγκεντρώνουν υψηλότερο συνολικό Μ.Ο., στατιστικά σημαντικά ($\text{sig} < 0.05$), αναφορικά με τη γνώση τους για το πανεπιστήμιο και τη σύνδεση τους με την αγορά εργασίας.

Πίνακας 24.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές του δείγματος του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό συμφωνίας του σχετικά με τις δηλώσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων τους από τις Πανεπιστημιακές σπουδές, ανάλογα το επάγγελμα της μητέρας

Έλεγχος Bonferroni					
Αντιλήψεις φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή, κατά την επιλογή σπουδών, σχετικά με διάφορες διαστάσεις που αφορούν τη γνώση των γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές .					
Εξαρτημένη Μεταβλητή	(I) Επάγγελμα μητέρας	(J) Επάγγελμα μητέρας	Διαφορά Μέσου Όρου (I-J)	Τυπική απόκλιση	Sig
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις	Δημόσιος υπάλληλος	Οικιακά	,769	,154	,001

για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας					
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τις επιλογές και τις ευκαιρίες που προσφέρει το κάθε πτυχίο	Δημόσιος υπάλληλος	Οικιακά	,752	,154	,001
Θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη λειτουργία των Πανεπιστημίων (οδηγός σπουδών, προσφερόμενα μαθήματα, κατευθύνσεις κτλ)	Δημόσιος υπάλληλος	Οικιακά	,737	,158	,001
Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους μπορούσαν να μου παρέχουν έγκυρες πληροφορίες για το Πανεπιστήμιο και σχετικά με το αντικείμενο σπουδών που ήθελα να ακολουθήσω.	Δημόσιος υπάλληλος	Οικιακά	,650	,184	,010

Συνολικός Μ.Ο.	Δημόσιος υπάλληλος	Οικιακά	,58361	,11873	,001
----------------	-----------------------	---------	--------	--------	------

4.6.3. Επίδραση γνώσεων γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές στις τελικές τους επιδόσεις και το Τμήμα φοίτησής.

Η διερεύνηση της επίδρασης των αντιλήψεων του φοιτητικού πληθυσμού, ως προς τη γνώση των γονέων τους για τις πανεπιστημιακές σπουδές, στις τελικές τους επιδόσεις στις πανελλήνιες εξετάσεις, στη βάση εισαγωγής του Τμήματος φοίτησης, καθώς και στο γνωστικό τομέα φοίτησης, δεν απέδωσε στατιστικά σημαντικές διαφορές: εκτός από το βαθμό συμφωνίας στη δήλωση «*οι γονείς μου ή και οι γνωριμίες τους μπορούσαν να μου παρέχουν έγκυρες πληροφορίες για το Πανεπιστήμιο και σχετικά με το αντικείμενο σπουδών που ήθελα να ακολουθήσω*». Πιο συγκεκριμένα, με τη παραπάνω πρόταση συμφωνούν περισσότερο: α) ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα των Επιστημών της Υγείας σε σχέση με τα άτομα που φοιτούν στον τομέα των Τεχνών (+1.292, $p=.037$), β) τα άτομα τα οποία κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν στις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις 17.000 έως 20.000 μόρια, σε σχέση με εκείνα τα οποία συγκέντρωσαν έως και 13.999 μόρια (+.518, $p=.046$), και γ) τα υποκείμενα τα οποία φοιτούν σε Σχολή με βάση εισαγωγής 17.000 έως 19.000 μόρια σε σχέση με εκείνα των οποίων η βάση εισαγωγής της Σχολής τους είναι μέχρι 11.000 μόρια.

Ο συνολικός Μ.Ο. του δείγματος ως προς τις δηλώσεις που αφορούσαν τη γνώση των γονέων τους για τις πανεπιστημιακές σπουδές, φαίνεται να διαφοροποιεί τη συνολική φροντιστηριακή του εμπειρία. Επεξηγώντας, φαίνεται (βλ. παράρτημα, Πίνακας 117, σελ. 395) ότι τα άτομα με χαμηλή φροντιστηριακή εμπειρία, διαφωνούν, στατιστικά σημαντικά ($\text{sig} = <0.05$), στις τέσσερις (4) από τις επτά (7) δηλώσεις. Έτσι, τα άτομα με χαμηλή φροντιστηριακή εμπειρία συγκεντρώνουν το χαμηλότερο Μ.Ο. σχετικά με τη γνώση των γονέων τους για τις πανεπιστημιακές σπουδές, σε σχέση με τα άτομα, τα οποία κατατάσσονται στη κατηγορία της μέτριας φροντιστηριακής εμπειρίας (-.52124, $p=.003$), και σε σχέση με τα υποκείμενα που ανήκουν στη κατηγορία της υψηλής φροντιστηριακής εμπειρίας (-.57102, $p=.003$).

4.7 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τα σημαντικότερα ευρήματα της παρούσας εμπειρικής έρευνας. Στο επόμενο κεφάλαιο ακολουθούν τα συμπεράσματα και η συζήτηση της μελέτης.

5^ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα – Συζήτηση

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας, τα οποία παρουσιάστηκαν αναλυτικά κατά το προηγούμενο κεφάλαιο. Η συζήτηση των συμπερασμάτων της έρευνας θα πραγματοποιηθεί σε συνάρτηση με το θεωρητικό κομμάτι της εργασίας και συγκριτικά με τα δεδομένα συναφών ερευνών· έτσι, ώστε, να είναι εφικτή η προσέγγιση των ομοιοτήτων ή/και των διαφοροποιήσεων μεταξύ των ευρημάτων τους και των ευρημάτων της παρούσας εργασίας.

Στη έρευνα συμμετείχαν συνολικά 336 εν ενεργεία φοιτητές και φοιτήτριες του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, του Πανεπιστημίου Πατρών και του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες της έρευνας φοιτούν σε Τμήματα, τα οποία εντάσσονται στους κλάδους των Ανθρωπιστικών Επιστημών (88 υποκείμενα, 26,4%) και των Επιστημών της Υγείας (80 υποκείμενα, 24%). Ενώ, μεγάλο τμήμα του δείγματος προέρχεται από Παιδαγωγικά Τμήματα (56 υποκείμενα, 16,8%) και από τον κλάδο των Θετικών Επιστημών (39 υποκείμενα, 11,7%). Επιπροσθέτως, οι περισσότεροι/ες από τους συμμετέχοντες/ουσες (28,2%) φοιτούν σε υψηλόβαθμα Τμήματα, των οποίων η Βάση Εισαγωγή ξεπερνά τα 17.000 μόρια. Σε Τμήματα με Βάση Εισαγωγής από 15.000-17.000 μόρια φοιτά το 23,1% του δείγματος, ενώ τα υπόλοιπα υποκείμενα του δείγματος φοιτούν σε Τμήματα, των οποίων η Βάση Εισαγωγής δεν ξεπερνά τα 15.000 μόρια.

Επιπλέον, από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, φάνηκε ότι το οικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας των φοιτητών/τριών διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο κατά την επιλογή σπουδών, τόσο ως προς το πόσο υψηλόβαθμο είναι το Τμήμα προτίμησης, όσο και ως προς το προσανατολισμό προς συγκεκριμένα γνωστικά πεδία.

Επεξηγώντας, από τους συμμετέχοντες της έρευνας που φοιτά σε υψηλόβαθμες σχολές, των οποίων η βάση κυμαίνεται από 17.000 έως 19.000 μόρια, οι περισσότεροι (39,6%) προέρχονται από οικογένειες με το υψηλότερο ετήσιο εισόδημα (άνω των 24.000€). Ακολουθούν με το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό (29,5%) τα άτομα, των οποίων το οικογενειακό εισόδημα κυμαίνεται από 16.000€ -

24.000€. Ενώ, τα άτομα από τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα, με οικογενειακό εισόδημα που δεν ξεπερνά τα 8.000€ ή κυμαίνεται από 8.000 έως 16.000€ παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά εκπροσώπησης στις υψηλόβαθμες Σχολές της έρευνας (14.3% και 15.4% αντίστοιχα). Η διαφοροποίηση στη κατανομή του δείγματος στα υψηλόβαθμα Τμήματα, ανάλογα το οικονομικό τους υπόβαθρο, παρουσιάζεται εντονότερη για τα Τμήματα με την πιο υψηλή βάση (19.000 μόρια και άνω). Συγκεκριμένα, οι μισοί (50%) συμμετέχοντες της έρευνας που φοιτούν σε αυτά προέρχονται από οικογένειες με πολύ υψηλό ετήσιο εισόδημα (άνω των 24.000€), ενώ, αντίθετα, η εκπροσώπηση των ατόμων με το χαμηλότερο εισόδημα (κάτω από 8.000€) είναι μηδαμινή (0%).

Τα ευρήματα, επομένως, της παρούσας έρευνας, καταδεικνύουν ότι το οικονομικό υπόβαθρο των φοιτητών αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη κατανομή τους σε κάποια Σχολή υψηλού κύρους, αφού όπως φαίνεται, στα υψηλόβαθμα Τμήματα εκπροσωπούνται περισσότερο τα παιδιά των ανώτερων οικονομικών στρωμάτων. Τα αποτελέσματα, συνεπώς, ταυτίζονται με τα ευρήματα πληθώρας ερευνών, που πραγματοποιήθηκαν στον ελληνικό χώρο, για τη διερεύνηση του αντίκτυπου των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών της οικογένειας, στη επίτευξη εισαγωγής σε κάποιο πανεπιστημιακό Τμήμα υψηλού κύρους (Anastasiadou, Kyridis, Tourtoura, Zagkos&Pehlivani, (2021); Patsis, (2020), Ioakeimidis&Papakonstantinou, (2018) Tsiplakides, (2017); Τσικαλάκη&Κλάδη-Κοκκίνου (2016), Σταμέλος&Paivandi, (2015), Sianou&Tsiplakides (2011), Sianou (2008).

Σε αντίθεση, όμως, με τις περισσότερες από τις προαναφερθείσες έρευνες, των οποίων τα αποτελέσματα, εκτός από την ισχυρή επίδραση του οικονομικού κεφαλαίου, καταδεικνύουν σημαντική σχέση μεταξύ και των υπολοίπων κοινωνικών χαρακτηριστικών της οικογένειας· στο δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας, φάνηκε ότι η μόρφωση και το επάγγελμα των γονέων δεν αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα, ως προς τη κατανομή τους σε υψηλόβαθμα Τμήματα.

Επιπλέον, διαφοροποιήσεις του δείγματος, ανάλογα το οικονομικό τους υπόβαθρο, παρουσιάζονται και ως προς τη προτίμηση για συγκεκριμένα γνωστικά πεδία. Ειδικότερα, από τα αποτελέσματα της έρευνας, φαίνεται ότι όλα τα γνωστικά πεδία προσελκύουν, περίπου, τα ίδια ποσοστά φοιτητών, ανεξαρτήτως της

οικονομικής κατάστασης των οικογενειών τους. Ο τομέας των Ανθρωπιστικών Επιστημών είναι αυτός, τον οποίο επέλεξε τουλάχιστον ένα 20% των φοιτητών από κάθε κατηγορία ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος. Αντιθέτως, από τα ευρήματα φαίνεται ότι όσον αφορά τη προτίμηση φοίτησης σε κλάδο των Επιστημών της Υγείας, αλλά και της Εκπαίδευσης, αυτή διαφοροποιείται ανάλογα την οικονομική κατάσταση της οικογένειας.

Συγκεκριμένα, το ποσοστό προτίμησης για το κλάδο των Επιστημών της υγείας, είναι μεγαλύτερο για τους φοιτητές με το υψηλότερο οικογενειακό εισόδημα (άνω των 24.000€), ενώ μειώνεται σταθερά ανάλογα τη μείωση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος. Το αντίστροφο συμβαίνει για το κλάδο της Εκπαίδευσης. Δηλαδή, το μεγαλύτερο ποσοστό προτίμησης παρουσιάζεται στους φοιτητές με το χαμηλότερο οικογενειακό εισόδημα (έως 8.000€), ενώ μειώνεται όσο αυξάνεται το οικογενειακό εισόδημα.

Η τάση των μελών προνομιούχων οικογενειών να επιλέγουν και να εισάγονται σε Ιατρικές Σχολές, ενώ αντίθετα, τα παιδιά των «λαϊκών» οικογενειών να στρέφονται προς το κλάδο της εκπαίδευσης, έχει διαπιστωθεί και στις έρευνες των Anastasiadouet.al., (2021), του Tsiplakides (2017) και των Sianou&Tsiplakides (2011), στην οποία, τελευταία, μάλιστα, η τάση αυτή ανιχνεύθηκε μεταξύ των συμμετεχόντων από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, ακόμα και όταν η βαθμολογία δεν αποτελούσε, για τα παιδιά χαμηλότερων κοινωνικών υποβάθρων, εμπόδιο εισαγωγής σε κάποια υψηλόβαθμη Ιατρική Σχολή.

Σύμφωνα με τις προαναφερθείσες έρευνες, αυτό συμβαίνει διότι, συνήθως, τα μέλη των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων ενδιαφέρονται περισσότερο, μέσω της κατάκτησης του πτυχίου, να πετύχουν τη πρόσβαση τους σε επαγγέλματα, τα οποία προσφέρουν εξασφάλιση υψηλών υλικών ή και συμβολικών αγαθών. Αντιθέτως, τα άτομα προερχόμενα από τα «λαϊκά» στρώματα της κοινωνίας και υπό τη πίεση του φόβου της ανεργίας, προσανατολίζονται σε επαγγέλματα που προσφέρουν, συνήθως, γρήγορη επαγγελματική αποκατάσταση αλλά και μονιμότητα.

Από την ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας, σχετικά με τις επαγγελματικές και προσωπικές προσδοκίες του δείγματος κατά την επιλογή του Τμήματος φοίτησης, προέκυψαν ενδιαφέροντα ευρήματα, τόσο ως προς την ανίχνευση των προσδοκιών του ελληνικού φοιτητικού πληθυσμού από τη κατάκτηση

προπτυχιακού ακαδημαϊκού Τίτλου, γενικότερα, όσο και ως προς την διερεύνηση τυχόν διαφοροποιήσεων των φοιτητικών προσδοκιών, αναλόγως το πόσο υψηλόβαθμο είναι το Τμήμα φοίτησης και σε ποιο κλάδο ανήκει.

Η διερεύνηση των προσδοκιών του φοιτητικού πληθυσμού κατά την επιλογή σπουδών, βασίστηκε στη μέτρηση των αντιλήψεων του δείγματος ως προς διάφορες επαγγελματικές και προσωπικές παραμέτρους σχετικά με τη κατάκτηση του πτυχίου που προσφέρει το Τμήμα φοίτησής του. Πιο συγκεκριμένα, μετρήθηκε ο βαθμός συμφωνίας (0= καθόλου, 5= πάρα πολύ) του δείγματος ως προς τις δηλώσεις που αφορούν τις προσδοκίες για ένα καλύτερο βιογραφικό σημείωμα, υψηλό εισόδημα ή/και κύρος, τη πρόσληψη στον ιδιωτικό ή/και δημόσιο τομέα, την απόκτηση επιχείρησης ή/και την εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση, καθώς και τη συνέχιση των σπουδών για την απόκτηση περισσότερων ακαδημαϊκών τίτλων.

Σχετικά, λοιπόν, με τη διερεύνηση των προσδοκιών κατά την επιλογή σπουδών, και όπως προκύπτει από τα δεδομένα, ο φοιτητικός πληθυσμός που συμμετείχε στην έρευνα φαίνεται ότι προσδοκά περισσότερο, με συνολικό M.O. 3.68/5 τη συνέχιση των σπουδών του και την απόκτηση περισσότερων ακαδημαϊκών τίτλων, καθώς και τη δυνατότητα για ένα καλύτερο βιογραφικό σημείωμα (M.O.= 3.25/5). Αντιθέτως, ο χαμηλότερος βαθμός συμφωνίας του δείγματος συγκεντρώνεται στις δηλώσεις που αφορούν την εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση ή την απόκτηση προσωπικής επιχείρησης.

Επομένως, κύριος στόχος του φοιτητικού πληθυσμού είναι να προχωρήσει σε υψηλότερα επίπεδα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και να κατακτήσει ακόμα περισσότερους ακαδημαϊκούς τίτλους, καθώς, και να διαμορφώσει ένα καλύτερο βιογραφικό σημείωμα. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτή, η σύνδεση της κατάκτησης του πτυχίου με την αγορά εργασίας. Εύλογο γεγονός, αν ληφθεί υπόψη ότι στην μεταμνημονιακή Ελλάδα απαιτείται σε πολλές περιπτώσεις, από την εργοδοσία, η επίδειξη αποδείξεων πανεπιστημιακών σπουδών, ακόμα όταν το επάγγελμα δεν απαιτεί τέτοιου επιπέδου γνώσεις (Κυρίδης, 2022). Μάλιστα, σύμφωνα με την έρευνα των Eliophotou, Argyropoulou&Stylianou (2018), ενώ, όντως, οι νέοι με ακαδημαϊκές σπουδές, συνήθως εργάζονται σε επαγγέλματα, στα οποία δεν μπορούν να εφαρμόσουν τις αποκτηθείσες γνώσεις τους, οι ίδιοι αναφέρουν ότι υπάρχουν ορισμένες δεξιότητες (π.χ. διαχείριση χρόνου, αποτελεσματικός προγραμματισμός,

ανεξαρτησία κτλ), που εκτιμούνται και χρησιμοποιούνται στον εργασιακό τους χώρο, τις οποίες και απέκτησαν μέσω των σπουδών τους. Επομένως, όπως προκύπτει, ένα βιογραφικό βασισμένο στους ακαδημαϊκούς τίτλους, θεωρείται ισχυρό στην αγορά εργασίας, διότι εκτός των γνώσεων, θεωρείται ότι «πιστοποιεί» και γενικότερες δεξιότητες και ικανότητες.

Σε συνάρτηση, λοιπόν, και με τον υψηλό ανταγωνισμό που επικρατεί στην αγορά εργασίας, λόγω των υψηλών ποσοστών ανεργίας, τα οποία πλήττουν τους ανερχόμενους εργαζομένους, φαίνεται ότι η διαμόρφωση ενός ισχυρού βιογραφικού, με πολλούς ακαδημαϊκούς τίτλους, δίνει μεγαλύτερες πιθανότητες στο υποκείμενο που το κατέχει να επιλεγεί ως καταλληλότερος, σε κάποια από τις λιγιστές εργασιακές θέσεις στην Ελλάδα. Ως προς αυτό, τα δεδομένα της EurostatEU (2010-2017, όπ.ανάφ. στο Bazoti 2020), δείχνουν, ότι ακόμα και μετά την χρηματοοικονομική κρίση της χώρας, οι αποφοιτήσαντες από τη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σημειώνουν τα χαμηλότερα ποσοστά ανέργων, ενώ η κατάκτηση κάθε υψηλότερου επιπέδου σε αυτήν συνεπάγεται και με αύξηση του κατώτατου μισθού. Ακόμη, και πάλι λόγω των περιορισμένων εργασιακών θέσεων στη χώρα, η διαμόρφωση ενός ισχυρού βιογραφικού σημειώματος αποτελεί μονόδρομο για τα άτομα, τα οποία επιθυμούν να αναζητήσουν εργασία στο εξωτερικό όχι, όμως, ως ανειδίκευτοι εργάτες.

Από τα εύρημα της έρευνας παρατηρούνται, επίσης, διαφοροποιήσεις του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το βαθμό επιδίωξης υψηλού εισοδήματος, υψηλού κοινωνικού κύρους και εργασίας στο εξωτερικό, ανάλογα το πόσο υψηλόβαθμη είναι η Σχολή φοίτησης και γνωστικό πεδίο στο οποίο ανήκει.

Επεξηγώντας, τα άτομα που κατόρθωσαν να εισαχθούν σε υψηλόβαθμη Σχολή (άνω των 17.000 μορίων), τα οποία όπως προαναφέρθηκε προέρχονται κατά 70% από τις ανώτερες οικονομικά οικογένειες, σημειώνουν τον μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας ως προς την προσδοκία για υψηλό εισόδημα και κοινωνικό κύρος. Οι προνομιούχες, δηλαδή, σχολές, όπου απαιτείται η επίτευξη υψηλής βαθμολογίας κατά τις τελικές πανελλήνιες εξετάσεις, και οι οποίες οδηγούν σε επαγγέλματα υψηλών υλικών ή συμβολικών απολαβών, προσελκύουν άτομα των ανώτερων οικονομικά στρωμάτων.

Επιπροσθέτως, όσον αφορά τις Ιατρικές και Παιδαγωγικές επιστήμες, όπου οι πρώτες προσελκύουν τα παιδιά προνομιούχων οικογενειών, ενώ οι δεύτερες αποτελούν, περισσότερο, επιλογή των χαμηλότερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων· τα αποτελέσματα δείχνουν ότι προς την επιδίωξη υψηλότερου εισοδήματος προσανατολίζονται περισσότερο οι φοιτητές των Ιατρικών Σχολών σε σχέση με τους φοιτητές των Παιδαγωγικών Τμημάτων. Ενώ, ταυτόχρονα, φαίνεται, από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας και άλλων συναφών ερευνών Anastasiadou et al., (2021); Tsiplakides (2017); Sianou & Tsiplakides (2011), ότι ο φοιτητικός πληθυσμός των Παιδαγωγικών σχολών προσανατολίζεται περισσότερο ($p=.001$) προς την εργασιακή απορρόφησή του στο δημόσιο τομέα και ότι οι φοιτητές του κλάδου των Επιστημών της Υγείας στρέφονται, αντίθετα, περισσότερο ($p=.018$) προς την αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό.

Σύμφωνα με τις προαναφερθείσες έρευνες, αυτό συμβαίνει διότι, συνήθως, τα μέλη των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων ενδιαφέρονται περισσότερο, μέσω της κατάκτησης του πτυχίου, να πετύχουν τη πρόσβαση τους σε επαγγέλματα, τα οποία προσφέρουν εξασφάλιση υψηλών υλικών ή και συμβολικών αγαθών. Αντιθέτως, τα άτομα προερχόμενα από τα «λαϊκά» στρώματα της κοινωνίας και υπό τη πίεση του φόβου της ανεργίας, προσανατολίζονται σε επαγγέλματα που προσφέρουν, συνήθως, γρήγορη επαγγελματική αποκατάσταση αλλά και μονιμότητα.

Σύμφωνα μάλιστα με την έρευνα των Sianou & Tsiplakides, η οποία πραγματοποιήθηκε τα πρώτα χρόνια της οικονομική κρίσης (2011) σε δείγμα φοιτητικού πληθυσμού από Παιδαγωγικές και Ιατρικές Επιστήμες, τα παιδιά των χαμηλότερων οικονομικά οικογενειών, επιλέγουν παιδαγωγικά επαγγέλματα, γιατί αυτά προσφέρουν άμεση επαγγελματική αποκατάσταση. Ωστόσο, αν και το δεδομένο αυτό δεν υφίσταται κατά τα μεταμνημονικά χρόνια που διανύει η χώρα, καθώς η αναμονή για πρόσληψη στη δημόσια εκπαίδευση έχει αυξηθεί κατακόρυφα, από τα αποτελέσματα της έρευνας διακρίνεται ότι η τάση αυτή δεν φαίνεται να μειώθηκε. Επίσης, αν και τα επαγγέλματα στον κλάδο της Υγείας συνεπάγονται, συνήθως, με υψηλές μελλοντικές απολαβές, διακρίνεται ότι στον ελληνικό χώρο πλήττονται συστηματικά από τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, και για αυτό το επιστημονικό προσωπικό βρίσκει επαγγελματικές διεξόδους στο εξωτερικό.

Καθώς, λοιπόν, αποδεικνύεται από τα ευρήματα πολλών ερευνών αλλά και από τη παρούσα έρευνα, ότι τα παιδιά προερχόμενα από τα υψηλότερα κοινωνικά στρώματα της κοινωνίας είναι αυτά που φοιτούν, σε μεγαλύτερο ποσοστό, στις υψηλόβαθμες σχολές κύρους, δηλαδή στη σχολές των οποίων το πτυχίο οδηγεί σε πιο ευοίωνες επαγγελματικές προοπτικές με καλύτερες υλικές και συμβολικές απολαβές· και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η ελληνική οικογένεια έχει τη τάση να εμπλέκεται ενεργά με σκοπό την αύξηση των πιθανοτήτων για επιτυχία των μελών της (Κυρίδης, 2022), έγινε προσπάθεια στη συγκεκριμένη έρευνα, ώστε να διερευνηθούν διαφορετικές εκφάνσεις αυτών των γονεϊκών πρακτικών που σχετίζονται με την πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο και την επιλογή σπουδών, ώστε να διερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο αποτελούν ή όχι ισχυρό παράγοντα διαφοροποίησης των ακαδημαϊκών επιτευγμάτων κατά τις τελικές εξετάσεις και κατ' επέκταση της επιλογής σπουδών των υποκειμένων.

Το γεγονός ότι η πρόσβαση στις ανωτέρου κύρους σχολές, προϋποθέτει την επίτευξη υψηλών βαθμολογιών (Sianou-Kyrgiou, 2008), αλλά και ο περιορισμένος αριθμός θέσεων σε αυτές, αποτελεί σύμφωνα με τον Πυργιωτάκη (2012) την κύρια αιτία της μαζικής προσφυγής σε φροντιστηριακά κέντρα. Καθώς, φαίνεται ότι η πρακτική αυτή αυξάνει τις πιθανότητες για αύξηση των ακαδημαϊκών επιτευγμάτων (Κυρίδης, 2022), οι γονείς έχουν την τάση να θεωρούν την αποπληρωμή των φροντιστηριακών διδάκτρων ως βασική επένδυση για το μέλλον των παιδιών τους (Pappa, 2020; Christodoulou, 2017).

Πράγματι, η μαζική εγγραφή, του μαθητικού πληθυσμού που προετοιμάζεται για τις πανελλήνιες εξετάσεις, σε φροντιστηριακά κέντρα ανιχνεύεται και από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, καθώς το 95,25% του δείγματος δέχθηκε ενισχυτική εξωσχολική διδασκαλία κατά τη περίοδο προετοιμασίας του. Το τόσο μεγάλο αυτό ποσοστό προσφυγής στην ιδιωτική εκπαίδευση για τις πανελλήνιες, και όπως προκύπτει από τα ευρήματα πληθώραν ερευνών, αποτελεί μάλλον το κανόνα παρά την εξαίρεση (Psacharopoulos&Papakonstantinou,(2004);Sianou-Kyrgiou (2008); Πολυμίλη, (2014);Ioakeimidis&Papakonstantinou (2018);Τσακαλάκη, (2018);Καμαριανός κ.α. (2019).

Η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο η φροντιστηριακή εκπαίδευση οδηγεί σε υψηλές επιδόσεις των υποψηφίων στις πανελλήνιες εξετάσεις, δεν απέδωσε

κάποια σημαντική διαφορά ανάλογα το χρόνο προετοιμασίας, τον τύπο και τον αριθμό των μαθημάτων που παρακολούθηθηκαν σε φροντιστηριακά κέντρα. Αντιθέτως, σημαντικές διαφορές εντοπίζονται ανάμεσα σε αυτούς που δέχθηκαν οποιονδήποτε τύπο φροντιστηριακής εκπαίδευσης και σε αυτούς που δεν παρακολούθησαν καθόλου φροντιστηριακά ενισχυτικά μαθήματα.

Πιο συγκεκριμένα, και όσον αφορά την επίτευξη εισαγωγής σε υψηλόβαθμες σχολές, φαίνεται ότι τα μισά υποκείμενα που συμμετείχαν στην έρευνα (50,2%) κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν υψηλές βαθμολογίες (17.000 μόρια και άνω) κατά τις πανελλήνιες εξετάσεις. Ωστόσο, από τα υποκείμενα αυτά, μόνο το 3,1% δεν δέχθηκε ενισχυτική διδασκαλία εκτός του σχολείου, ενώ το υπόλοιπο 96,9% είχε εγγραφεί σε φροντιστηριακά μαθήματα. Μικρές διαφορές, επίσης, εντοπίζονται και σε όσους παρακολούθησαν φροντιστηριακά μαθήματα ανάλογα τη συνολική της φροντιστηριακή εμπειρία (κατόπιν συνυπολογισμού του χρόνου, του τύπου, και τον αριθμό μαθημάτων). Επεξηγώντας, τα άτομα με χαμηλή φροντιστηριακή εμπειρία συγκεντρώσαν 17.000 μόρια και άνω σε ποσοστό 40%, ενώ το ίδιο ποσοστό για τα άτομα με μέτρια και υψηλή φροντιστηριακή εμπειρία είναι 48.3% και 56.3% αντίστοιχα.

Όσο υψηλότερη είναι, λοιπόν, η φροντιστηριακή εμπειρία, δηλαδή όσες περισσότερες δαπάνες καταβάλλει η οικογένεια για την αποπληρωμή των διδάκτρων (Kostakis,1990),τόσο περισσότερο αυξάνονται οι πιθανότητες των υποψηφίων να πετύχουν υψηλές βαθμολογίες στις τελικές εξετάσεις. Το ζήτημα αυτό, της ευκαιρίας των γονέων να «επέμβουν», κατά κάποιο τρόπο στην προετοιμασία των παιδιών τους, σε συνδυασμό με την άνιση κατανομή του κεφαλαίου στα κοινωνικά υποκείμενα, συνεπάγεται με την εισχώρηση αυτών των οικονομικών ανισοτήτων στον χώρο της εκπαίδευσης. Και αυτό, διότι, όχι μόνο οι οικονομικά προνομιούχες οικογένειες είναι αυτές που έχουν την δυνατότητα αποπληρωμής υψηλότερα κοστολογημένων φροντιστηριακών υπηρεσιών(Kanellopoulos&Psacharopoulos (1997);Tsakoglou&Cholezas (2005),αλλά κυρίως, επειδή η δαπάνες των φροντιστηρίων δεσμεύουν μεγαλύτερο ποσοστό των εισοδημάτων των χαμηλόμισθων οικογενειών, ενώ αντίθετα πολύ μικρό ποσοστό για τις υψηλόβαθμες οικονομικά οικογένειες, αν και είναι αυτές που δαπανούν τα μεγαλύτερα ποσά (Psacharopoulos&Papakonstantinou, (2014);Ioakimidis&Papakonstantinou (2018), με αποτέλεσμα όπως αναφέρουν οι Liodakis&Liodakis (2016), οι οικογένειες των

χαμηλότερων οικονομικών στρωμάτων να καταφεύγουν σε πιστικές περικοπές, ακόμα και των καθημερινών τους αναγκών, ώστε να κατορθώσουν να ανταπεξέλθουν στην αποπληρωμή των ιδιωτικών δαπανών των φροντιστηρίων.

Έτσι, το γεγονός ότι τα αποτελέσματα της έρευνας, δεν καταδεικνύουν κάποια σημαντική διαφορά στη συνολική φροντιστηριακή εκπαίδευση ανάλογα το ετήσιο εισόδημα της οικογένειας, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι οι χαμηλόμισθες οικογένειες κατέφυγαν στην αποπληρωμή δαπανών παρόμοιου κόστους με τις ανώτερα οικονομικά οικογένειες. Σε αυτό το αποτέλεσμα, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε, αρχικά, την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδεται από τους γονείς για την επίτευξη της πρόσβασης στο πανεπιστήμιο, αλλά και της οικονομικής επένδυσης, μέσω της εγγραφής σε φροντιστηριακά κέντρα, ως παροχή βοήθειας στα παιδιά τους να επιτύχουν αυτόν τον στόχο. Με αποτέλεσμα όμως, ίσως, και όπως αναφέρει η Sianou –Kyrgiou (2008), σε αυτό το εγχείρημα οι χαμηλόμισθες οικογένειες να καταφεύγουν στην αποπληρωμή δαπανών, το κόστος των οποίων να ξεπερνά τις αντικειμενικές δυνατότητές τους.

Αντιθέτως με το παράγοντα της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας, η μόρφωση των γονέων φαίνεται να αποτελεί, όπως και στις έρευνες των Sianou-Kyrgiou (2008) και των Τσικαλάκη&Κλάδη-Κοκκίνου (2016), παράγοντα επηρεασμού της συνολικής φροντιστηριακής εμπειρίας, καθώς από τα αποτελέσματα της έρευνας παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάλογα το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας. Πιο συγκεκριμένα, χαμηλή φροντιστηριακή εμπειρία κατέχουν τα υποκείμενα των οποίων η μητέρα είναι απόφοιτη δημοτικού σχολείου σε ποσοστό 33.3%, ενώ για τα υποκείμενα με μητέρα κάτοχο πτυχίου πανεπιστημίου το ίδιο ποσοστό είναι μόνο 4.7%. Τέλος, στη κατηγορία της χαμηλής φροντιστηριακής εμπειρίας δεν ανήκει κανένα άτομο με μητέρα που έχει ολοκληρώσει μεταπτυχιακές σπουδές.

Εκτός από την οικονομική υποστήριξη των γονέων κατά την προετοιμασία για τις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις, στη παρούσα εργασία προσεγγίστηκαν οι αντιλήψεις του φοιτητικού πληθυσμού σχετικά με τις γονεϊκές προσδοκίες που «βίωσε» κατά τη περίοδο αυτή, και κατά την επιλογή σπουδών. Η επιλογή αυτή, της προσέγγισης των γονεϊκών προσδοκιών, ως σημαντικό στοιχείο της γονεϊκής εμπλοκής, βασίστηκε στο γεγονός ότι αποτελούν ισχυρό παράγοντα καθοδήγησης και

επηρεασμού των επιλογών, στις οποίες προβαίνει ο μαθητικός πληθυσμός κατά την αποφοίτηση του από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και στη διαμόρφωση των ακαδημαϊκών του επιτευγμάτων (Jungen, (2008);Colphus, (2018);Theocharopoulos et.al.(2020).

Πιο συγκεκριμένα, οι αντιλήψεις του δείγματος αναφορικά με τις γονεϊκές προσδοκίες, βασίστηκαν σε δέκα (10) δηλώσεις, κάποιες εκ των οποίων σχετίζονται με τη καλλιέργεια εσωτερικών κινήτρων, ενώ οι υπόλοιπες αφορούν τα εξωτερικά κίνητρα. Ως εσωτερικά κίνητρα θεωρήθηκαν οι προσδοκίες των γονέων που στόχευαν στην επιλογή σπουδών με γνώμονα τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες των υποψηφίων, τις πιθανότητες προσωπικής καλλιέργειας και μόρφωσης, καθώς και τις πιθανότητες να ευτυχήσουν από αυτή την επιλογή. Ως εξωτερικά, θεωρήθηκαν τα κίνητρα που στόχευαν στην επιλογή σπουδών με γνώμονα τις εργασιακές συνθήκες, όπως είναι οι πιθανότητες ανεργίας, η μη χρονοβόρα εύρεσης εργασίας, η εύρεση σταθερής εργασίας, το εισόδημα και το κοινωνικό κύρος της κάθε επιλογής.

Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι οι γονείς προσανατολίζονται περισσότερο στο να αποτελέσει η επιλογή σπουδών των παιδιών τους έναυσμα για τη μελλοντική τους ευτυχία (M.O.= 4.01/5) και να συνδέεται με τις ικανότητες, τις δεξιότητες (3.9/5) και τα ενδιαφέροντα τους (3.74/5). Τα ευρήματα αυτά, συμπίπτουν με τα αποτελέσματα της έρευνας των Saragasti, Kyridis, Zagkos&Kamarianos (2023), από τα οποία φαίνεται ότι οι γονείς τείνουν να επιδεικνύουν εμπιστοσύνη στα παιδιά τους και την προσωπική τους άποψη, και να προχωρούν στη συμβουλευτική υποστήριξη τους λαμβάνοντας τα σοβαρά υπόψη.

Αναφορικά με τις δηλώσεις που αφορούν καθαρά τις επαγγελματικές προοπτικές, στις οποίες οδηγεί η επιλογή σπουδών, διαφαίνεται ότι οι γονείς επιχείρησαν να συζητήσουν με τα παιδιά τους για τη σύνδεση του πτυχίου με την αγορά εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τη ρευστότητα και την αστάθεια των δεδομένων της, λόγω της οικονομική κρίσης, όπως είναι η ζήτηση εργατικού δυναμικού (3.45/5) και τα οφέλη της εξασφάλισης εργασιακής σταθερότητας (3.61/5). Τέλος, φαίνεται ότι οι γονείς επικεντρώθηκαν λιγότερο στο να συνδέσουν την επιλογή σπουδών με την εξασφάλιση υψηλού κοινωνικού κύρους, και να επιχειρηματολογήσουν υπέρ αυτού (2.88/5).

Η διερεύνηση του αντίκτυπου του κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου της οικογένειας, απέδωσε σημαντικές διαφορές ανάλογα τη μόρφωση της μητέρας στις δηλώσεις αναφορικά με το βαθμό στον οποίο οι γονείς έδιναν βαρύτητα στα ενδιαφέροντα των παιδιών τους και στις προοπτικές για μεταπτυχιακές σπουδές και ακαδημαϊκή καριέρα που προσφέρει η κάθε επιλογή. Συγκεκριμένα, τα παιδιά των οποίων η μητέρα έχει αποφοιτήσει από της χαμηλότερες εκπαιδευτικές βαθμίδες, συγκεντρώνουν τον χαμηλότερο βαθμό συμφωνίας σε σχέση με τα παιδιά των οποίων η μητέρα είναι κάτοχος πτυχίου πανεπιστημίου ή έχει ολοκληρώσει της σπουδές της σε υψηλότερο επίπεδο.

Σύμφωνα με τους Wanti, Wesselink, Biemans&deBrok (2022), οι γονείς κάτοχοι πτυχίου πανεπιστημίου είναι αυτοί, οι οποίοι παρέχουν περισσότερη ελευθερία στα παιδιά τους κατά την επιλογή σπουδών, και όπως αναφέρουν το γεγονός αυτό συνεπάγεται με μεγαλύτερες πιθανότητες πρόσβασης και επιτυχίας στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και γενικότερα στη μελλοντική πορεία της ζωής τους. Αντιθέτως, η επιλογή σπουδών βασισμένη στις γονεϊκές επιθυμίες και όχι στα ενδιαφέροντα των ίδιων των υποψηφίων, αυξάνει τις πιθανότητες αποτυχίας περάτωσης των ακαδημαϊκών υποχρεώσεων στη τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Επιπροσθέτως, και αναφορικά με το εύρημα της παρούσας εργασίας, όπου οι υψηλότερα μορφωτικά μητέρες εστίασαν σε μεγαλύτερο βαθμό στις μεταπτυχιακές σπουδές και την ακαδημαϊκή πορεία, τα παιδιά προερχόμενα από οικογένειες όπου τουλάχιστον ο ένας από τους δύο γονείς είναι κάτοχος πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι πολύ πιθανότερο να έχουν αναπτύξει περισσότερες φιλοδοξίες για τη τριτοβάθμια εκπαίδευση (OECD, 2015). Σύμφωνα, μάλιστα, με τα αποτελέσματα της έρευνας του Christodoulou, (2021), μόνο το 0.5% των παιδιών με ισχυρή γονεϊκή εμπλοκή δεν ανέπτυξε ισχυρά κίνητρα για τη φοίτηση στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ το ίδιο ποσοστό για τα άτομα με χαμηλή γονεϊκή εμπλοκή ανέρχεται στο 50%.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, επομένως, συγκλίνουν προς τα ευρήματα αρκετών ερευνών, σύμφωνα με τις οποίες η εκπαίδευση των γονέων αποτελεί ισχυρό παράγοντα διαμόρφωσης υψηλών γονεϊκών προσδοκιών (Gao&ChiKitNg ,2017), καθώς και παράγοντα επηρεασμού του χρόνου που αφιερώνουν σε συζητήσεις με τα παιδιά τους αναφορικά με τη μελλοντική τους πορεία, όπου ο χρόνος που

αφιερώνεται είναι, συνήθως, μικρότερος για τους γονείς αποφοιτήσαντες από τα χαμηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα (Saragatsi, κ.α., 2023).

Οι γονεϊκές προσδοκίες, φαίνεται, επίσης, από τα αποτελέσματα της έρευνας, ότι επηρεάζουν τις βαθμολογικές επιδόσεις των υποψηφίων για τις πανελλαδικές εξετάσεις. Ωστόσο, οι διαφοροποιήσεις παρατηρούνται μόνο ως προς τις δηλώσεις που αφορούν τα εσωτερικά κίνητρα, ανάμεσα στα υποκείμενα τα οποία κατόρθωσαν να πετύχουν υψηλές βαθμολογίες άνω των 17.000 μορίων σε σχέση με εκείνα τα οποία συγκέντρωσαν έως 14.000 μόρια στις τελικές εξετάσεις (+.48177, $p=.011$). Αναλυτικά, οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται στις δηλώσεις που αφορούν τα εσωτερικά κίνητρα είναι οι εξής: «Έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ενδιαφέροντά τους» (+.582, $p=.009$), «Έδιναν έμφαση στις προσωπικές τους ικανότητες και δεξιότητες» (+.508, $p=.028$) και «Τους συμβούλευαν να επιλέξουν κάτι που προσφέρει πολλές προοπτικές για προσωπική καλλιέργεια/μόρφωση» (+.587, $p=.009$). Σύμφωνα με την Yamamoto&Holloway, (2010), οι γονεϊκές προσδοκίες οδηγούν σε υψηλά ακαδημαϊκά επιτεύγματα, ακριβώς, διότι, συνεπάγονται με την παροχή περισσότερων κινήτρων, αλλά και με, γενικότερα, αυξημένη γονεϊκή εμπλοκή.

Η διερεύνηση της γονεϊκής εμπλοκής, κατά την επιλογή σπουδών, εκτός των γονεϊκών προσδοκιών, βασίστηκε και στο βαθμό συμφωνίας του φοιτητικού πληθυσμού που συμμετείχε στην έρευνα σε επτά (7) δηλώσεις που αφορούν διάφορες διαστάσεις σχετικά τη γνώση των γονέων για τις Πανεπιστημιακές σπουδές· εκ των οποίων δύο (2) αφορούν γνώσεις σχετικά την αξία των πτυχίων στην αγορά εργασίας, δύο (2) αφορούν γνώσεις σχετικά με τις εργασιακές συνθήκες και τρεις (3) αφορούν γνώσεις σχετικά με τη λειτουργία των Πανεπιστημίων.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας, διακρίνεται, ότι η γνώση των γονέων για τα παραπάνω συγκεντρώνει ιδιαίτερα χαμηλές τιμές, με τη μεγαλύτερη να παρουσιάζεται στη δήλωση «θεωρώ ότι οι γονείς μου έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ζήτηση των πτυχίων στην αγορά εργασίας» (2.80/5) και η μικρότερη στη δήλωση «Οι γονείς μου ή/και οι γνωριμίες τους με έφεραν σε επαφή με το εργασιακό περιβάλλον του επαγγέλματος που επιθυμούσα να ακολουθήσω» (1.93/5).

Ενδιαφέρον, επίσης, αποτελεί το γεγονός, ότι συνολικά η γνώση των γονέων αναφορικά με διάφορες διαστάσεις που σχετίζονται με το πανεπιστήμιο και την αγορά εργασίας, εμφανίζεται, στατιστικά σημαντικά, υψηλότερη για τις οικογένειες

των ανώτερα οικονομικών στρωμάτων σε σχέση με τις οικογένειες που ανήκουν στη κατηγορία με τα χαμηλότερα οικογενειακά εισοδήματα και στα υποκείμενα των οποίων οι γονείς είναι κάτοχος πτυχίου πανεπιστημίου ή κάτοχος μεταπτυχιακού/διδακτορικού διπλώματος.

Σύμφωνα με τους Hamilton, Roksa&Nielsen (2018), οι ταξικές διαφοροποιήσεις, οφείλονται στη τάση των ανώτερων οικονομικά γονέων να χρησιμοποιούν τους πόρους που τους παρέχει η κοινωνική τους τάξη, ώστε να υποστηρίξουν ακαδημαϊκά, κοινωνικά και επαγγελματικά τα παιδιά τους. Αντιθέτως, και σύμφωνα με την Naite (2021), αν και η γονεϊκή εμπλοκή είναι ιδιαίτερα αυξημένη όταν οι γονείς κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, αυτή δεν επηρεάζεται από την οικονομική κατάσταση της οικογένειας, ενώ, μάλιστα, σε κάποιες περιπτώσεις διακρίνεται ενεργότερη η εμπλοκή στις χαμηλότερες οικονομικά οικογένειες.

Ωστόσο, δεν παρατηρήθηκαν διαφοροποιήσεις στις διάφορες διαστάσεις που σχετίζονται με την επιλογή σπουδών, ανάλογα το βαθμό της γονεϊκής εμπλοκής αναφορικά με τις γνώσεις των γονέων για το πανεπιστήμιο και την αγορά εργασίας. Φαίνεται ότι μόνο ο βαθμός στον οποίο οι γονείς ήταν σε θέση να παρέχουν έγκυρες πληροφορίες για το πανεπιστήμιο και τις σπουδές που επιθυμούσαν να ακολουθήσουν τα παιδιά τους, επηρεάζει σημαντικά τα μόρια επιτυχίας στις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις και το πόσο υψηλόβαθμο είναι το Τμήμα στο οποίο κατόρθωσαν να εισαχθούν. Πιο συγκεκριμένα, με τη παραπάνω πρόταση συμφωνούν περισσότερο: α) ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα των Επιστημών της Υγείας σε σχέση με τα άτομα που φοιτούν στον τομέα των Τεχνών (+1.292, $p=.037$), β) τα άτομα τα οποία κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν στις τελικές εισαγωγικές εξετάσεις 17.000 έως 20.000 μόρια, σε σχέση με εκείνα τα οποία συγκέντρωσαν έως και 13.999 μόρια (+.518, $p=.046$), και γ) τα υποκείμενα τα οποία φοιτούν σε Σχολή με βάση εισαγωγής 17.000 έως 19.000 μόρια σε σχέση με εκείνα των οποίων η βάση εισαγωγής της Σχολής τους είναι μέχρι 11.000 μόρια.

Η μόνη στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς το Μ.Ο. της γονεϊκής εμπλοκής που αφορά τις γνώσεις των γονέων, παρατηρείται στο βαθμό της φροντιστηριακής εμπειρίας που απέκτησαν τα παιδιά τους. Έτσι, τα άτομα με χαμηλή φροντιστηριακή εμπειρία συγκεντρώνουν το χαμηλότερο Μ.Ο. σχετικά με τη γνώση

των γονέων τους για τις πανεπιστημιακές σπουδές, σε σχέση με τα άτομα, τα οποία κατατάσσονται στη κατηγορία της μέτριας φροντιστηριακής εμπειρίας (-.52124, $p=.003$), και σε σχέση με τα υποκείμενα που ανήκουν στη κατηγορία της υψηλής φροντιστηριακής εμπειρίας (-.57102, $p=.003$).

Βιβλιογραφία

- Anastasiadou, F., Kyridis, A., Tourtouras Ch, Zagkos Ch, Pehlivanou E
(2021). Socioeconomic profile and study choice: The case of university students in Greece. *Academia*, 23-24 ,3-23.
- Bray, M., Mazawi, A. E., & Ronald, S. G. (2013). *Privatetutoring across the Mediterranean power dynamics and implications for learning and equity edited*. Sense Publishers.
- Bazoti, P., (2020, February). *Education and wage inequalities in Greece: access to higher education and its effects on income*. (Working Paper No110/220).
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. Gutenberg.
- Clophus, K. M. (2018). *The relationship between parental expectations and postsecondary choices on high schools seniors* [Doctoral Dissertation, Liberty University]
- Davies, P., & Qiu, T. (2016). *Labour market expectations, relative performance and subject choice*. University of Birmingham.
- Gao, F. & Ng, J.C.K. (2017). Studying parental involvement and university access and choice: An ‘interacting multiple capitals’ model. *British Educational Research Journal*, 43, 1206- 1224. doi: 10.1002/berj.3298
- Hamilton, L., Roksa, J., & Nielsen, K. (2018). Providing a “leg up”: Parental involvement and opportunity hoarding in college. *Sociology of Education*, 91, 111–131. <https://doi.org/10.1177/0038040718759557>
- Jungen, K. (2008). *Parental influence and career choice: How parents affect the career aspirations of their children* [Μεταπτυχιακή- Διπλωματική εργασία, University of Wisconsin-Stout]
- Iseris (2016). Στατιστικές μέθοδοι ελέγχου εγκυρότητας και αξιοπιστίας ερωτηματολογίων. Η περίπτωση του CiGreece. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 5, 175-189.
- Ioakimidis, M. & Papakonstantinou, G (2018). The true private cost of a “free” university education: a comparative study. *Problems of Education in the 21st Century*, 76, 437-450.

- Kakana, D.-M., Roussi – Vergou, C.J., Mavidou, A., Garagouni – Areou, F., Manoli, P., Theodosiou, S., Chatzopoulou, K., Androusou, A., Tsafos, V. & Avgitidou, S. (2017). Mapping the impact of economic crisis on Greek education: Teachers' views and perspectives. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 7, 135-145
- Kanellopoulos, C. & Psacharopoulos, G. (1997). Private education expenditure in a 'free education' country: The case of Greece. *International Journal of Educational Development*, 17, 73-81 [https://doi.org/10.1016/S0738-0593\(96\)00030-2](https://doi.org/10.1016/S0738-0593(96)00030-2)
- Kantzara, V. (2016). Education in conditions of crisis in Greece. An empirical exploration (2000-2013). *Social Cohesion and Development*, 11, 45-66
- Katsillis, J. & Robinson, R. (1990). Cultural Capital, Student Achievement, and Educational Reproduction: The Case of Greece. *American Sociological Review*, 55, 270-279.
- Kilic, D., Bayaoglu, T., & Canbey, E. (2008). The occupational expectations of undergraduate students in the conservatory piano majors. *International Education Studies*, 11. doi:10.5539/ies.v11n1p1
- Kostakis, A. (1990). Vocational and academic secondary education in Greece: Public and private costs compared. *Economics of Education Review*, 9, 395-399, doi: [10.1016/0272-7757\(90\)90021-V](https://doi.org/10.1016/0272-7757(90)90021-V)
- Liodaki, N. & Liodakis, N. (2016). "Some Effects of the Economic Crisis on Shadow Education in Greece". In School of Social, Economic and Political Sciences – University of Crete *First International Conference in Contemporary Social Sciences: Crisis and the Social Sciences. New Challenges and Perspectives*. Rethymno: School of Social, Economic and Political Sciences – University of Crete (30p.) <http://icconss.soc.uoc.gr/en/authors-information/ecp.html>
- Mathatha, V., & Ndhlovu, D. (2017). The Role of Parental Expectations on Career Development of Youths with Intellectual Disabilities in Selected Skills Training Institution in Zampia. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education*, 4, 19-30.

Mendola, M., Minale, L., Raimundo, I., & Romarri, A. (2018). Subjective expectations, labour market choice and migration among university students in Mozambique.

Menon, M. E., Argyropoulou, E., & Stylianou, A. (2018). Managing the link between higher education and the labour market: perceptions of graduates in Greece and Cyprus. *Tertiary Education and Management*, 24, 298-310
<https://doi.org/10.1080/13583883.2018.1444195>

Metz, A. J., Fouad, N., & Helledy, K. I. (2015). Career Aspirations and Expectations of College students: Demographic and labor market comparisons. *Journal of career assessment*, 17, <https://doi.org/10.1177/1069072708328862>

Naite, I. (2021). Impact of parental involvement on children's academic performance at crescent international school, Bangkok, Thailand. IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 690 012064. Doi: 10.1088/1755-1315/690/1/012064

OECD (2015), "How do differences in social and cultural background influence access to higher education and the completion of studies?", *Education Indicators in Focus*, No. 35, OECD Publishing <https://doi.org/10.1787/5jrs703c47s1-en>.

Olurinola, O. I., & Adebayo, A. A. (2010). Labor market expectations of final year university students in South-Western Nigeria. *African Journal of Business and Economic Research*, 5, 69-89

Parola, A., Fusco, L., & Marcionetti, J. (2022). The parental career-related behaviors questionnaire : Psychometric properties in adolescents and young adults in the Italian context. *Current Psychology*, 42, 14376-14386

Pappa, D. (2020). *The Game of Success: Educational strategies among greek middle class parents in the educational market of parapeadia* [Master's thesis, Upsala Universitet]

Papakonstantinou, G. & Psacharopoulos, G. (2004). The real university cost in a "free" higher education country. *Economics of Education*, 24, 103-108, doi: [10.1016/j.econedurev.2004.01.003](https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2004.01.003)

Robson, C. (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου*. Gutenberg.

Saragatsi, S., Kyridis, A., Zagkos, Ch. & Kamarianos, I. (2023). Choice of Study and Profession by Greek Secondary Education Students: A Study of the Factors Influencing Their Choices. *Journal of Social Science Studies*. 10, 185-200. doi: [10.5296/jss.v10i1.20931](https://doi.org/10.5296/jss.v10i1.20931)

Straight, R., Smith, J., & Franklin, T. (2011). Students occupational expectations: A geolocate study. *Conference: E-LEARN 2011 - World Conference on e-learning*. Honolulu.

Sianou-Kyrgiou, E. (2008). Social class and access to higher education in Greece: supportive preparation lessons and success in national exams, *International Studies in Sociology of Education*, 18, 173-183, doi:[10.1080/09620210802492757](https://doi.org/10.1080/09620210802492757)

Sianou-Kyrgiou, E. & Tsiplakides, I. (2011). Similar performance, but different choices: social class and access to higher education in Greece. *Studies in Higher Education*, 36, 89-102. doi: [10.1080/03075070903469606](https://doi.org/10.1080/03075070903469606)

Theocharopoulos, N., Michaloliakou, T., Katisllis, M., & Kamarianos, I. (2020). Notions, Conceptualizations and Meanings of Parental Expectations amongst pupils from different educational environments in their career choices. Στο B. Krzywosz-Rynkiewicz, & V. Zorbas, *Citizenship at a Crossroads: Rights, Identity, and Education* (σσ. 205-221). Prague, CZ: Charles University and Children's Identity and Citizenship European Association.

Tsakiridou, E., Kakalopoulou, G., Karamanidou, A., Papadopoulou, O., & Tziouvara, M.R. (2014). Economic crisis and education in Greece. *MENON: Online Journal of Educational Research*, 3, 5-25

Tsakoglou, P. & Cholezas, I. (2005). *Education and Inequality in Greece* (IZA Discussion Paper No. 2005-1582). Retrieved from Institute for the Study of Labor website: <http://ftp.iza.org/dp1582.pdf>

Tsikalaki, I. & Kladi-Kokkinou, M. (2006). Economic Crisis and Social Inequalities in Education: Educational Choices of Candidates for Higher Education. *Academia*, 7, 34-82, , doi: [10.26220/aca.2704](https://doi.org/10.26220/aca.2704)

Tsiplakides, I., (2017). Social class, performance in university entrance examinations and choice of studies in Greek higher education. *European Journal of Social Sciences Studies*. 2, 166-178
doi: [10.5281/zenodo.833358](https://doi.org/10.5281/zenodo.833358)

Turner, S., Brissett, A. A., Lapan, R. T., Udipi, S., & Ergun, D. (2003). The career-Related Parent Support Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 36, 83-94.

Vergeti, M. & Giouroglou, C. (2018). Education and financial crisis: The case of Greece. *Open Journal for Sociological Studies*, 2, 1-12

Zmas, A., (2015). Financial crisis and higher education policies in Greece: between intra- and supranational pressures. *HigherEducation*. 69 ,495-508.

Wanti M, Wesselink R, Biemans H, Brok P D (2022) Determining factors of access and equity in higher education: A systematic review. *Equity in Education & Society*, 27526461221092429.

Yamamoto, Y., & Holloway, S. D. (2010). Parental expectations and children's academic performance in sociocultural context. *EducationalPsychologyReview*, 22, 189–214. <https://doi.org/10.1007/s10648-010-9121-z>

Γκρέκου, Α. (2017). *Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες. Αντιλήψεις των γονέων για το ρόλο των φροντιστηριακών μαθημάτων*. [Μεταπτυχιακή- Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου]

Γώγου, Α. &Καλεράντε, Ε. (2015). *Κοινωνιολογική προσέγγιση των απόψεων μαθητών για το σύστημα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα (2012-2013)*. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015, 396-406.

Ζάγκος, Χρ. Καμαριανός, Ι., Κυρίδης, Α., &Φωτόπουλος, Ν. (2020). *Όροι και συνθήκες άσκησης του εκπαιδευτικού έργου στη δημόσια εκπαίδευση: σύγχρονες θεωρητικές και εμπειρικές αναφορές*. Κοινωνικό Πολύκεντρο.

Ζαΐρας, Ε. (2018). *Κοινωνικές ανισότητες και πρόσβαση στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Η επίδραση της κοινωνικής προέλευσης στην επίδοση των υποψηφίων στις Πανελλαδικές εξετάσεις* [Μεταπτυχιακή-Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]

Θάνος, Θ., Κυρίδης, Α., Καμαριανός, Γ., Φωτόπουλος, Ν. (2017). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Εισαγωγή σε βασικές έννοιες και Θεματικές*. Gutenberg.

Καμαριανός, Γ., Κυρίδης, Α., Φωτόπουλος, Ν. &Χαλκιώτης, Δ. (2019). *Το δημόσιο σχολείο στην Ελλάδα: Όψεις και τάσεις μιας αναδυόμενης ιδιωτικοποίησης*. Αθήνα: ΔΟΕ-ΟΛΜΕ

Κυργιάκης, Χ. (2013). Το λιπαντικό είχε συμβολικό χαρακτήρα;. *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης*, 104, 54

Κυρίδης, Α (1997). *Η ανισότητα στην Ελληνική εκπαίδευση και η πρόσβαση στο πανεπιστήμιο (1955 – 1985)*. Gutenberg.

Κυρίδης, Α. (2015). *Εκπαιδευτική Ανισότητα: Οριοθέτηση και προσπάθειες θεωρητικής προσέγγισης της*. Αφοί Κυριακίδη.

Κυρίδης, Α., (2022). *Τα σχολικά όνειρα, οι σπουδές και η μελλοντική εργασία φοιτητών και φοιτητριών ελληνικών ΑΕΙ : διαδρομές μεταξύ της ελπίδας και της ματαιώσης*. Αθήνα : Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας.

Πολυμίλη, Α. (2014). *Το φροντιστήριο ως λανθάνων δομικό στοιχείο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την εισαγωγή των μαθητών στην ελληνική Τριτοβάθμια εκπαίδευση* [Μεταπτυχιακή εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης]

Πολυχρονάκη, Μ. (2009). Φροντιστήριο: ένας αλώβητος θεσμός υπέρβασης των συστημάτων εισαγωγής στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Ανάκτηση 22 Δεκεμβρίου, από <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/polyxronaki.htm>

Πυργιωτάκης, Ι., (2012). Η δωρεάν παιδεία, το φροντιστήριο και οι στρατηγικές επιλογής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση: μια σχέση αμοιβαίας εξάρτησης. *Συγκριτική και διεθνής εκπαιδευτική επιθεώρηση*, 18-19, 98-109.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.